

ORESTE CALLEJA

ix-xeneggjaturi

IT-TIELET VOLUM
MIS-SENSIELA TA' XENEΓΓJATURI
TA' ORESTE CALLEJA

GħASFUR TAĆ-ĊOMB

Edizzjoni

www.orestecalleja.com

**ORESTE CALLEJA
IX-XENEĞĞJATURI**

GHASFUR TAČ-ČOMB

ORESTE CALLEJA

GħASFUR TAČ-ĊOMB IX-XENEĠġJATURA

PUBBLIKAZZJONI

www.orestecalleja.com

GħASFUR TAĆ-ĊOMB - IX-XENEĞĞATURA

©2015 Oreste Calleja

ISBN 978 99957 884 2 1

L-Ewwel Edizzjoni

Edizzjonijiet digitali

EPUB, MOBI, PDF, AMAZON KINDLE, IBOOKS

huma disponibbli mis-sit tal-Internet tal-awtur.

PUBLIKAZZJONI

www.orestecalleja.com

webmaster@orestecalleja.com

*Il-produzzjoni tal-ktieb u d-disinn tal-qoxra: O. Calleja.
Il-facċata: mill-poster tal-produzzjoni mill-Kumpanija Maleth*

Id-drittijieti kollha miżmuma mill-awtur.

*Permess bil-quddiem biex dan l-iskript jinħadem,
jittella' għall-palk, għat-televiżjoni jew għar-radju,
jew għal għamliet oħra ta' xandir jew ta' distribuzzjoni
għandu jinkiseb mingħand l-awtur.*

Għal
KIRSTEN
u
KARLA

WERREJ	
IL-POST U Ż-ŻMIEN	9
L-EWWEL PARTI	12
IT-TIENI PARTI	95
IT-TIELET PARTI	172
IR-RABA' PARTI	215

IL-POST

Għadd ta' xeni li jseħħu fid-dar u l-artijiet tad-Depawli huma mifrudin b'mogħdija ta' bosta snin - ix-xeni tal-bidu fis-sittinijiet, l-oħrajn fil-preżent. Id-deskrizzjonijiet tal-post għalhekk jirriflettu din il-firda ta' żmien.

L-IMGHODDI

Il-Kamra tal-logġga. Id-dar tad-Depawli - Snin ilu.

Id-dar tad-Depawli f'Wied il-Bies - arkitettura medjevali, ġebel u ħnejjet - il-kamra tal-logġga, użata wkoll biex jilqgħu n-nies formalment. Bieb jagħti għall-intrata.

Il-logġga titla' għaliha bi tliet filati taraġġ, b'medda balavostri tal-ġebel tul il-parapett li jifridha mill-bqija tal-kamra.

Mill-bieb miftuh u l-ħgieg tal-logġga wieħed jista' jara xi qsari kbar tal-ġebel, siġar tal-laring, u warajhom, biċċa sew mill-ġonna ta' madwar id-dar. Kollox jixhed snin twal ta' traskuraġni: is-siġar u x-xtieli nexfin, liedna u haxix hażin kullimkien u ħgieg tal-logġga mkisser, b'xi bċejjeċ tal-kartun jimlew il-vojt. F'rakna fil-gholi jidher raff jixref taħbi ħnejja nofs tond għal gol-logġga. Imgedds sa fih jidher xi qsari tal-fuħħar, għodod tal-ġnien u xi xbiek u xkejjer.

Ma' ħajt hemm librerija kbira bi skrivanija bejn l-ixkafsef mimlija kotba qodma, u xi figorin 'l hawn u 'l hinn itaffi l-monotonija, kif ukoll xi għasafar kbar tal-priżza bbalzmati, imperrċin fuq xkaffa fil-gholi: xi bies, kuċċarda u bagħdan. F'nofs il-kamra, mejda kbira ovali tal-kawba mdawra bis-siggijiet; fuq il-mejda platt b'xi tliet larinġiet imġandra. Siġġu tad-dirghajn/pultruna quddiem l-iskrivanija.

Barra l-ħgieg tal-logġga jidher it-terrazzin.

BARRA L-LOGGA. IT-TERRAZZIN.

Xi qsari tal-ġebel, parapett bil-balavostri, liedna, siġar tal-laring, xi żewġ targiet neżlin lejn il-ġnien ittraskurat tad-Depawli. Bandla ta' bi tnejn fuq qafas tal-ferrobattuto, imħadde irrakkmati, skuluriti bix-xemx. F'rokna tat-terrazzin (ħdejħ jew taħtu), fdalijiet ta' fejn darba kien hemm guva kbira tal-ġhasafar.

IL-PREŽENT.

IL-KAMRA TAL-LOGGA. ID-DAR TAD-DEPAWLI. ILLUM.

Ix-xena għadha kważi identika bħall-palazz ta' għoxrin sena ilu, biss issa ninsabu f'palazz miftu ġħall-pubbliku. L-għamara antika, l-iskrivanija, il-kotba, u l-ġhasafar ibbalzmati għadhom hemm, iżda kollox nadif u jleqq u miżum tajjeb ħafna, infatti, ħbula ġoxxn kulur porporina, imdendlin nofs qamar fuq arbli qosra tal-aluminju jservu ta' lqugh biex il-viżitaturi ma jmissux l-affarijiet esebiti: il-mobbli u l-antikitajiet tad-Depawli. Xi spotlights irranġati strategikament idawlu dettalji li forsi qabel ma kinu prominenti: xi gwarniċ indurat ta' kwadru tal-antenati, kotba antiki fl-iskrivanija jew xi fided ġo vetrina. Il-mejda hija armata bl-istess sett tat-te ta' qabel, imma bi davalja tal-bizzilla mill-ifjen. F'nofs il-mejda hemm kornukopja kbira ta' frott, larinġ, ġheneb, dulliegh, rummien, kif ukoll xi qmuħ.

Fil-logġa hemm pjanti mdendlin u ffuri ma' kullimkien - ġeranji, qronfol u ward. Barra, fit-terrazzin u l-ġnien, pjanti u siġar ohra mimljin frott.

Mill-bieb miftu ġu u l-ħgieg tal-logġa wieħed jista' jara xi qsari kbar tal-ġebel, siġar tal-larinġ u żebbuġ u warajhom biċċa sew mill-ġonna mill-isbaħ ta' madwar id-dar.

L-EWWEL PARTI

1. ĢEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI (ILLUM). IL-KAMRA TAL-LOĞGA.

TOKKI TA' ARLOGġġ TAL-MAZZRI MINN XI MKIEN ĢEWWA D-DAR.

GHASAFAR IBBALZMATI, ringiela pulita fuq l-oghla xkaffa tal-librerija - il-ħarsa cassa ta' għajnejhom tal-ħgieg.

PULTRUNA MINN WARA - xi ħadd (PETRA/ELEN) bilqiegħda jħares lejn l-ghasafar fl-isfond.

L-GħASAFAR mill-vičin: wieħed wara l-ieħor, l-għajnejn iċċassati.

TIDWI SPARATURA BARRA

WIĆĊ PETRA: għajnejha - l-istess impassività tal-ghasafar - lanqas iteptpu darba.

SPARATURA OHRA.

2. BARRA. IL-ĞNIEN TAD-DEPAWLI. BINHAR.

RAS TA' GHASFUR TAL-PRIŽA - idawwar rasu u jtir minn ġo siġra.

SPARATURI, WAHDA WARA L-OHRA.

VIĆIN HAFNA:

KELB TAL-KAĊĊA jiġri qalb il-blat u l-haxix.

IL-KAĊĊATUR joħroġ minn dura u jħaffef għal wara l-kelb.

ŻOMM MA':

IL-KELB jiġri.

Saqajn IL-KAĊĊATUR, issa jħarrek il-pass, dejjem warajh.

Il-kelb jisparixxa qalb gozz haxix u ġebel.

2A. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI FL-ISFOND

DEHRA MILL-GĦOLI:

IL-KAĊĊATUR jersaq lejn il-post fejn sparixxa l-kelb u jgħib hu wkoll.

Fuq ġebel ta' ħajt tas-sejjieħ qrib: il-kliem RTO.

IL-KAĊĊATUR, is-senter maġenbu - saqajh, imlefilfin sew ġo par boots tal-ġild, jgħaffgu l-haxix, kultant xi ffura jew bebbuxu.

3. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA. ILLUM

PETRA fil-pultruna. Is-sikta.

3A. ĠEWWA. IT-TARAġ - ID-DAR/MUŻEW.

Saqajn grupp ta' nies neżlin taraġ wiesa', b'tapit aħmar tal-bellus fuqu - IT-TURISTI li qed iżzuru d-dar.

O.S. - LEHEN IL-GWIDA titkellem bi lsien barrani, (Germaniż-Olandiż?)

Grupp żgħir ta' TURISTI jinżlu wara IL-GWIDA.

3B. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA. ILLUM.

IL-GWIDA / TURISTI deħlin fil-kamra.

PETRA tqum minn siġġu tad-dirghajn taħt il-librerija.

PETRA

This way out, please.

Tersaq lejn il-bieb tal-logġa u tiftaħ il-bieb.

GWIDA

(tirrepeti l-istruzzjonijiet bl-ilsien barrani)

PETRA

Please make sure you follow the garden path marked in white. What you are about to see is perhaps the island's biggest greenhouses as far as horticulture is concerned. Practically all orders for flowers for weddings come to our greenhouses. as I'm sure you've been told. We also accept orders for all other occasions.

GWIDA

(*l-istess - imbagħad toħroġ fil-logġa*)

Follow me please.

IT-TURISTI *joħorġu warajha u jsellmu u jirringrazzjaw lil PETRA waqt li din tagħtihom xi ktejjeb pubblicitarju huma u ħerġin.*

PETRA *ddur lura, tagħlaq il-bieb u terġa' tmur tpoġgi mal-iskrivanija.*

Il-ħars tal-ġhasafar ibbalzmati fuqha.

Wiċċ PETRA impassiv.

4. BARRA. IL-ĠONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

Saqajn IL-KAĊĊATUR, issa wieqaf, is-senter maġenbu.

KELB JINBAH O.S.

5. ġEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI - BINHAR.

Wiċċ PETRA.

L-INBIH TAL-KELB JINSTEMA' L BOGHOD.

6. BARRA. IL-ĠONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

VIĆIN: ras il-kelb jinbaħ kemm jiflaħ.

7. ġEWWA. ID-DAR MUŻEW TAD-DEPAWLI - BINHAR.

IL-kamra tal-logġa fin-nofs dalma.

PETRA *bilqiegħda fuq il-pultruna, ma tiċċaqlaqx - l-istess dehra għal bosta sekondi.*

L-INBIH TAL-KELB (BARRA IMMA QRIB) IMHALLAT MAL-PASSI TA' XI HADD NIEŻEL TARAĠ.

PETRA *ddawwar ġarsitha lejn it-taraġ.*

8. BARRA. IL-ĞONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

Il-kelb jinbaħ, imma ghalkemm jidher għadu jinbaħ jgħajja daqs qatt qabel, il-ħoss jitmewwet aktar ma jmur.

9. GEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI, GħOXRIN SENA QABEL.

Xi hadd (NIKOLA) - liebes l-istess boots tal-kaċċatur - nieżel it-taraġ, did-darba ġebel għeri u bla tapit.

L-INBIH TAL-KELB (EKU) ISSA 'L BOGHOD SEW.

Il-pultruna minn wara (fejn kien hemm PETRA) xi ħadd (SAMWEL) jinsab ġo fiha imma kontra d-dawl ma jingħarafx sew min.

Il-wiċċi tal-arloġġ tal-mazzri jdoqq il-ħin.

SAMWEL *idur, jara min nieżel it-taraġ.*

NIKOLA *nieżel it-taraġ, iħares lejn l-arloġġ tal-polz.*

SAMWEL

Fejn sejjer?

NIKOLA
(maħsud)

Għadek ma biddiltx? X'int tistenna?

SAMWEL

Issa nbiddel.

(idur - jispicċa jikteb xi ħażja - jaqraha)

U meta wkoll it-tieni Re Nanu ta' Kastell il-

Fatati miet, ġiet il-Principessa Xuxtha Twila u qalet lill-Prinċep Ikrah - Ejja qabel jilhaq jisbaħ għada; ejja duq felli ta' larinġa ħamra demm, u jekk tkun ħelwa u bnina, int tiġi tgħix miegħi fil-Palazz ta' missieri. Imma l-Prinċep dam jaħsibha u s-sebh sabu għadu hemm ġew. U għamluh re tan-nani. U hekk lanqas it-tielet Re Nanu ma seta' johrog qatt aktar mill-kastell mishut.

NIKOLA

Għax kien bla ħeġġa u iblah bhalek! Mur biddel.

SAMWEL

Le, Nikol! Għax kien jaf li l-laring tad-Depawli morr u qares bħal demmhom u hu xorta jispicċċa u jsir nanu.

NIKOLA

Mur biddel. U neħħi dak il-barmil u l-ġir mil-logġa qabel Elen tagħtiha xi oħra. Illejla m'għandix bżonn iżżejjed xenati.

SAMWEL

(*jgħaffeg il-karta u jarmiha*)

Issa nbiddel. Għadu l-ħin.

NIKOLA jxengel rasu u jispicċċa jaqfel is-sidrija. Jagħti ħarsa oħra lejn l-arloġġ u jkompli ħiereġ.

NIKOLA

Għidilhom daqt ġej jien.

SAMWEL

Fejn sejjer? Fi x'ħin kellha tiġi s-Sa Petronja?...

Imma NIKOLA digħi sparixxa.

SAMWEL jerġa' jiġbor il-karta li rema.

Jaqraha. Jgħaffiġha u jerġa' jarmiha.

Iqum mill-iskrivanija bi ktieb f'ido.

Jersaq bla ħajra lejn il-mejda u jieħu żewġ laringiet mill-platt.

Imur lejn il-logħa u jkun ser ipoġġi fuq il-bandla imma jerġa' jibdielu.

İħares lejn il-kurutur biex jara hemmx xi ħadd qed jarah, jixxhet il-ktieb fuq il-bandla, imbagħad jagħtiha daqqa ta' sieq ħafifa u jħalliha tixxengel waħidha. Jibda jqaxxar waħda mil-laringiet.

Jerġa' jibda l-ħoss tal-flawt.

SAMWEL jimitah, isaffar baxx baxx, jipprova għalxejn iżomm mal-melodija. Johroġ fil-bieb tal-logħa.

10. BARRA. IT-TERRAZZIN - BINHAR.

SAMWEL fil-bieb tal-logħa jgiddem il-larinġa.

IL-FLAWT.

SAMWEL
(*jitqarras*)

Agħar mill-ġandar!

SAMWEL iħares 'il fuq, lejn xi mkien fil-gholi tad-dar. Jixxhet il-larinġa għal-ġol-ġnien

SAMWEL
Int sa taqtaghha jew?

Jieqaf id-daqqa tal-flawt għal xi sekondi, imma jkompli minnufih, stunat aktar minn qabel.

SAMWEL

Eżra - aqtagħha!

Il-flawt jiżgarra xi ffit izda dlonk ikompli, donnu jiddieħaq bih.

SAMWEL jisbel f'daqqa - jaqbad il-larinġa l-oħra u b'kemm

għandu saħħha u qilla jitfagħha għal ġol-ġnien.

Hoss ta' HĠIEĞ JINKISER fil-qrib.

IL-FLAWT JIEQAF HESREM.

SAMWEL

Kuntent issa?

Iżda bilkemm jilħaq idur lura 'l-ġewwa:

Jerġa' jibda L-FLAWT.

SAMWEL

Tajjeb - huwa mela issa nurik jien!

11. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

SAMWEL *jidhol b'ġirja mill-ġnien u jmur lejn kurutur ta' ġewwa.*

11A. ĠEWWA. IL-KURUTUR BARRA L-LOGGA.

JOGHOLA L-HOSS TAL-FLAWT.

SAMWEL *jaqla' senter minn mal-ħajt. Ftit jidher li huwa midħla tal-armi. Jipprova jiċċekkja jekk hux ikkargat jew le, waqt li jmur iħarbx f'kexxun sakemm isib xi skrataċċ qodma.*

12. BARRA. ROKNA MUDLAMA FIS-SERRA MKISSRA - BINHAR.

IL-HOSS TAL-FLAWT VIĆIN.

Dell maħtu ta' xi hadd (EŻRA) miexi wara l-ħxejjex.

Id ta' xi hadd jitbaxxa u jiġbor il-larinġa qalb ħtieg imkisser.

13. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

Il-HOSS TAL-FLAWT BARRA.

SAMWEL *jagħlaq il-kexxun. Mhux konvint jafx x'inhu jagħmel, jgħolli spallejh, jitfa' żewġ skratač fis-senter u jmur fil-bieb tal-logġa.*

SAMWEL

Hekk jew hekk! Nurik jien!

Tidhol ELEN mill-arkata tax-xellug b'gewlaq f'idha.

Tersaq lejn il-mejda u tintebah b'SAMWEL fil-logġa qed jerfa' s-senter u jimmira għal barra.

ELEN

X'int tagħmel, Samwel?

SAMWEL *jaghfas il-grillu imma s-senter ma jisparax.*

SAMWEL

Il-kristjelejs, kif qtajtni!

Jerga' jagħfas il-grillu - għalxejn.

ELEN

Haqqek! Mur poġġi dak is-senter fejn kien!

SAMWEL *inizżeel is-senter. Bi nkejja jagħti daqqa lill-bandla u jħalliha tixxejjer bl-addoċċ.*

Johrog fil-kurutur bis-senter.

SAMWEL

Sewwa kienu jgħidu li ħlief skratač bla čomb ma kienx jispara n-Nannu!

ELEN *izzekzek u tmur twaqqaf il-bandla.*

Tieħu l-ktieb minn fuqha u tmur bih lejn l-iskrivanija, tiġib il-karta mgħaffga mill-art hija u sejra.

Iddur u tagħmel haġa wara haġa, sinjal ta' nervożiżmu li aktar ma jmur aktar jikber - illum ġurnata tal-biża' għaliha.

ELEN

Terġax tmiss dak is-senter, Samwel. Sib xi ħaġa oħra biex tilgħab!

SAMWEL *jerġa' jidħol mill-kurutur.*

SAMWEL

Jien ma nilgħabx għall-informazzjoni tiegħek!

Jibqa' ħiereg 'il barra fil-ġnien.

ELEN

(*tiżbarazza l-iskrivanija*)

Logħob waħdek għandek tgħid! U dejjem taqla' l-imbarazz.

14. BARRA. IT-TERRAZZIN - BINHAR.

SAMWEL *sab barmil bil-ġir u qed iħawdu bil-biċċa ghuda li hemm go fih.*

SAMWEL

(*bi nkejja*)

Taf li kissru ħgiega oħra fis-serra, Zi?

15. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGÀ - BINHAR.

ELEN *titfi d-dawl tal-iskrivanija.*

ELEN

U taħlix dawl.

SAMWEL (O.S.)

Kont qed nistudja!

ELEN

(*thèares lejn il-qoxra tal-ktieb*)

Il-ħrejjef ta' Esopu?

SAMWEL *jitfaċċa fil-bieb tal-loggà, il-barmil bil-ġir f'iidejh.*

SAMWEL

Għaliex le?

ELEN

Thallihiem terġa' ssibek ma tagħmel xejn. Aħjar tmur tbiddel.

Tqiegħed il-ktieb f'postu fil-librerija. Iddur lejn SAMWEL.

ELEN

Min kissirha?

SAMWEL

Il-ħġiega? Min jaf?

SAMWEL inizżejj il-barmil b'tisbita - ixerred il-ġir.

ELEN

Neħħi dak il-barmil minn hemm! Għidtilkom ma rridx nerġa' narah hawn ġew! Ara dak il-ġir fl-art issa!

SAMWEL jinħasad u jitriegħex. Malajr jaqbad il-barmil u jbewweġ il-barra bih.

Imriegħxa, ELEN tersaq lejn il-logġa donnha trid u ma tridx timsaħ il-ġir imixerred.

ELEN

Għid lil Nikola jigi jimsaħ hawn! Qed tismagħni?

ELEN iddur lejn il-mejda u taħtaf xi pakketti tal-gallettini mill-ġewlaq. Ixxerred u tgħaffex xi wħud minnhom.

ELEN

(*tisbel aktar*)

X'jimsaħ imma? X'jimsaħ! Bih u mingħajru konna nkunu xorta! Aħjar, mhux xorta. Aħjar!

Tiġbor kull farka gallettina. Tiftah kexxun mal-mejda u

toħroġ sarvetta.

ELEN

...U jekk reġa' ħalla s-sellum mal-ħajt, neħħih!
Neħħih minn hemm, qed tisma'? Kollox sejjer
mill-ħażin ghall-agħar. Hġiega oħra! U fejn hu
Nikola? Fejn hu dak il-mingħul?

ELEN *tagħlaq il-kexxun b'tisbita.*

16. ġEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI. KURUTUR MUDLAM JAGHTI GHAL ġNIEN FUQ WARA TAD-DAR.

BIEB JINFETAH B'ČAQCIQA QAWWIJA.

*Wiċċ NIKOLA hekk kif dan jidħol, jimbotta l-bieb 'il-ġewwa u
jhalli lil PETRA tgħaddi.*

Leħen ELEN fil-logġa - NIKOLA qed jijsma' kollox.

ELEN(O.S.)

...Oħra! Ir-raba' waħda dil-ġimgħa. Tih jistahba
f'xi rokna b'wiċċ ta' gendus sa l-art u ttih
jagħmel xejn. Tal-anqas imissu jara li ma jidħlux
fil-ġnien - tal-anqas!

Wiċċ PETRA dieħla wara NIKOLA.

17. ġEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

ELEN

Paċenzja ma tistax iżżommhom barra l-għelieqi.
...Ir-raba' waħda!

SAMWEL jidħol mil-logġa u jersaq kutu kutu lejn l-iskrivanija.

SAMWEL

(kważi taħt l-ilsien)

Il-ħames.

ELEN

Kollu xogħol dawk - kollu xogħolhom. Qatt ma

ħamluna.

SAMWEL

Tar-raħal?...

ELEN *tipprova tikkontrolla ruhha - tpoġġi l-gallettini fi platt.*

ELEN

Tar-raħal! U apposta jagħmluha żgur.

SAMWEL

Seta' kien xi kaċċatur, jew inkella n-nassaba.
Iva ma nafx x'jiġu jagħmlu aktar 'l hawn fuq.
M'ghadex tara tajra li hi tajra.

ELEN

Żmien il-passa imma. Niftakar bħal daż-żminijiet il-Pa, nannuk, Alla jaħfirlu. (*tieqaf*)
Ma kienx hawn vażett hawn?

ELEN *toħroġ mill-bieb tax-xellug bil-platt tal-gallettini.*
SAMWEL *jerġa' jieħu mil-librerija l-ktieb li ELEN għadha kemm refghet u jersaq lejn il-mejda. Iqiegħed il-ktieb fuqha u jnaqqar xi biċċtejn gallettini.*

SAMWEL

Gallettini. Hlief gallettini ma ssibx hawn ġew. U jien bil-ġuh.

(*jgħolli leħnu - jixtieq jissogra jgħajjat*)

Bil-ġuh, qed tisimgħu! U naturalment nixtru l-ward ukoll. Le, qeqħdin tajjeb, eh! Ġnien daqs dak u mmorru nixtru l-fjuri minn barra. Le, tal-ġħażeb, eh!

ELEN *terġa' tidħol b'żewġ vażetti f'idejha.*
Tmur mal-mejda u tinfexx tirranga l-fjuri fihom.

ELEN

M'hemmx għalfejn ixxandarha mal-erbat irjieħ.

In-Nanna dalwaqt tqum.

SAMWEL

Tqum. Tgħid ma tafx x'herba hemm hemm barra?

ELEN

Jekk ma tqogħodx tfakkarha ma tafx. U issa li ergajt hawn, ftakar x'għidtlek; m'hemmx paroli u ġafna diskors bla bżonn.

SAMWEL

Kemm ilha issa ma toħroġ minn hawn ġew?

ELEN

...U lanqas ġafna mistoqsijet.

ELEN *teħles mill-vażetti bil-fjuri. Tara l-ktieb li reġa' qala'*
 SAMWEL, *taħtfu u tmur lejn l-iskrivanija u terġa' tqiegħdu f'postu.*

ELEN

Flok taħli l-hin fil-paroli u l-hrejjef, għax ma tagħmilx xi haġa?

Toħroġ basket tax-xogħol tas-suf minn kexxun tal-librerija.

ELEN

Tagħmilx storbju aktar issa. In-Nanna rieqda.

SAMWEL

(*b'sarkażmu*)

Naf, skużani.

ELEN *tressaq siġġu għad-dawl tal-logġa u tpoggi taħdem is-suf. SAMWEL donnu jkun sa jgħid xi haġa imma qisuf daqqa waħda jiħdiel - iħokk rasu, jieħu nifs twil, iqum u jmur jittawwal skunslat 'il barra mil-logġa.*

ELEN

Mhux għax ma tkunx idea tajba kieku.

SAMWEL*(itektek b'difrejh mal-hgieg)*

Xiez?

ELEN

Għadda sajf shiħ u ma rajtekx tmiss ktieb li hu ktieb b'idejk. Tista' terġa' taqbad tistudja xi haġa.

*(tgedwed taħt l-ilsien:**"Punt sewwa, punt maqlub"— tkompli)*

In-nofs tużżana passes li ħriġt bihom mis-Seminarju mhumiex sa jlaħħquk xi professur. Meta sa tapplika għall-Universitā?

SAMWEL

Meta jifthu kors għall-kitba tal-ħrejjef.

ELEN*(tkompli taħdem għal ftit, imbagħad)*

Ma tistax tkompli taħli l-ħin hekk. Tkun idea tajba kieku.

SAMWEL

Xiez?

ELEN

Terġa' taqbad ktieb. Tmidd għonqok. Is-sajf kollu ma missejtx ktieb.

SAMWEL *itektek aktar bla sabar sakemm jispiċċa jsabbat waħda mal-bieb.*

SAMWEL

Xi dwejjaq - xi dwejjaq!

ELEN:

Samwel, għidittlek tgħajjajtx - in-Nanna rieqda!

SAMWEL

In-Nanna dejjem rieqda. Meta jaqbillha.

ELEN

Waqqajt punt minħabba fik. Nibqa' sejra hekk ikolli nerġa' noftoq kollox.

SAMWEL

U iva; skużani. Imma tassew xbajt. Imradt kemm ili lura hawn.

ELEN

Eh, int xbajt, int imradt. Hekk trid tisma' n-Nanna. Wara dak kollu li għamlet miegħek.

SAMWEL

*(jixtieq jibla' lura kliemu -
jafu kollu d-diskors li ġej)*

Kollox sew, skużani...

ELEN

(toftoq kollox bil-herra)

Wara dak kollu li għamlet miegħek! Tirringazzja 'l Alla jmissek!

SAMWEL

Qisni m'għidt xejn.

ELEN

...Li sibt min jieħu īsiebek wara t-traskuraġni ta' missierek! Irringazzja l-Providenza t'Alla. Kieku ma kienx għan-Nanna f'orfanatru kont tispicċċa dawn is-snин kollha.

SAMWEL, *ma jafx x'jagħmel biex iwaqqafha, jintefā' minn tulu fl-art jagħmel il-push-ups. Matul kliemha jirrepeti b'ritmu "One-Two, skużani! One-Two, skużani!"*

ELEN

F'orfanatru kont tispicċċa, qed tismagħni? Kont tieħu l-edukazzjoni li għandek kieku.

SAMWEL

One-Two, skużani!

ELEN

Kont tieħu č-ċertifikati li ġad! Qabel tgerger aktar jaqbillek tiftakar kemm għandek għalfejn tkun grat.

SAMWEL

Two... One-Two, skużani!

ELEN

Qatt tinsa kemm ġaddieħor għamel għalik. U min tassew jixtieqlek il-ġid! Kieku kien għal xi ġadd bħal Nikola, kieku għaddiet tiegħi, f'dak is-Seminarju kont tibqa'.

SAMWEL

...Two! Skużani! One-Two... - u naħfirlu wkoll!

ELEN

Qatt tinsa kemm ġaddieħor għamel għalik - kemm aħna għamlina għalik, għidlu lil Nikola!

SAMWEL icedi u jgħaddas geddumu sal-art, m'għandux saħħa jgholli rasu aktar.

SAMWEL

(bejn snienu)

Mela intom thalluni ninsa?

18. ĜEWWA. IL-GARIGOR.

Il-hajt għeri tal-garigor fid-dlam.

Isfel fl-indana tinxtegħel bozza.

Laringa nieżla titgerbeb it-taraġġ.

Tintefha l-bozza.

Il-ħajt għeri tal-garigor.

SAMWEL (O.S.)

Eżra, ixgħel dak il-qahha dawl! Eżra tax-xjafek!

19. ĜEWWA. KAMRA TAS-SODDA FID-DARTAD-DEPAWLI.

NIKOLA *jiftaħ il-persjani ta' tieqa kbira, b'purtieri tqal tal-bellus madwarha. Dawl mghajjeb jidħol jikser in-nofs dalma.*

PETRA *wieqfa fil-bieb miftuħ: liebsa libsa skura bla sura, peduni suwed tal-malja u karkur jew sandli semplicei. Xagħarha miġbud lura, wiċċha għeri, bla rtokk.*

NIKOLA

Inża' dik il-libsa.

PETRA *ddur lejh bil-mod.*

Hekk kif tinfetaħ persjana oħra, id-dawl jikxef libsa ħamra u twila mifruxa fuq sodda. Hdejn il-libsa hemm bukkett żgħir fjur (ġiżimin tal-plastik). Hemm ukoll par żraben bit-takkuna taħt is-sodda.

NIKOLA(O.S.)

Ilbes dik.

PETRA *tagħmel kif jgħidilha. Tinża', terfa' l-libsa minn fuq spallejha u rasha, titlaqha fl-art u tieħu l-libsa minn fuq is-sodda.*

NIKOLA *jibqa' wieqaf dritt quddiem it-tieqa, iħares lejha. Imbagħad, bla għażiela, idur – kemm kemm pudur biex ma tgħidix li jrid jaraha tbiddel.*

NIKOLA

Iż-żarbu ukoll.

PETRA *tpoġġi fuq is-sodda, titbaxxa biex tieħu ż-żrabu.*

PETRA

U t-tights?

NIKOLA

Tights?

PETRA

(*tibda tinža' l-kalzetti suwed*)

Kalzetti.

Tgħolli d-dublett fuq kuxxtejha, forsi ftit aktar milli jenħtieg, biex turih saqajha għera. Tkompli tinżagħhom bla għażla, ġarsitha fuq wiċċi NIKOLA.

NIKOLA jżomm ħarstu iebsa fuqha - did-darba ma jdawwarx wiċċu.

PETRA

(*il-kalzetti li neżgħet f'idejha*)

Tights, please?

NIKOLA

(*iteptep għajnejh darba*)

Halli! Ngħaddu mingħajrhom. Somor biżżejjed.
Haffef.

PETRA titbaxxa u xxidd iż-żraben, imma wara sforz imqanżah biex taqfel il-bokkli, terġa' tiddritta, ixxengel saqajha ġafif ġħas-Saqajha lejn NIKOLA, tistiednu jaqfilhomha hu.

Il-ħarsa iebsa fuq wiċċi NIKOLA. Iteptep għajnejh.

Saqajn twal u bojod ta' PETRA, jitbandlu nebbiexa.

NIKOLA sa fl-aħħar jersaq, jinżel għarkupptejh u jibda jaqflilha l-bokkli bil-herra.

PETRA tintelaq dirghajha lura fuq is-sodda, tistrieh u thares lejh.

NIKOLA jlesti u jitlaqilha saqajha bil-herra. Iqum, kważi jahtafha minn spallitha biex iġegħelha tqum u jdawwarha lejn twaletta mal-ħajt.

Bidla immedjata f'imgibet PETRA: imdorrija taqla' u forsi

tistennieh se jerfa' idu fuqha. Tersaq malajr lejn it-twaletta u tpoggi quddiem il-mera.

NIKOLA

Hames minuti kull m'għandek! Haffef! Il-make-up! Hemm!

Rifless ta' PETRA fil-mera tan-nofs tat-twaletta. Hemm żewġ mirja lateral li kif poggiet ċaqlqithom u bdew jinfethu xi ftit bil-mod il-mod, hekk li naraw wiċċi PETRA jirrifletti ruħu diversi drabi fihom.

IL-HOSS TAL-FLAWT XI MKIEN ĜEWWA D-DAR.

VIĆIN: Wiċċ / l-uċuħ ta' PETRA riflessi fil-mera, hekk kif tholl xagħarha li jinżel quddiem għajnejha, jgħattilha wiċċha u taqa' d-dalma.

20. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR

SAMWEL *qiegħed barra fit-terrazzin iħares 'il ġewwa, wiċċu kważi mal-ħgieg.*

IL-HOSS TAL-FLAWT XI MKIEN ĜEWWA D-DAR.

ELEN (O.S.)

Imissek issib xi haġa x'tagħmel. Idderri.

SAMWEL

Iderri min mietlu xi hadd.

ELEN (O.S.)

Missierek...

SAMWEL

Missieri?

Jiċċaqlaq - jersaq lejn il-bieb. Jieqaf fid-dahla tal-logga jħares 'il ġewwa lejn ELEN bil-qiegħda taħdem is-suf.

ELEN

(bla ma tgħolli rasha)

Hekk kien. Donnok hu.

SAMWEL

Nixbhu?

ELEN

Bla paċenzja bħalu. Annimal f'gagġa.

SAMWEL

Għasfur f'gagġa, kien jgħid Nikola... Fiex nixbhu aktar?

ELEN

Nikola mingħalih jaf kollox!

SAMWEL

Hallik minn dak. Fiex nixbhu?

ELEN

...Mishħuta s-siegha u l-mument li daħħal hawn!

SAMWEL

Fiex?... Hallik minn Nikola!

ELEN

(*ħalliet kobba suf taqa' fl-art*)

Igħborha ftit!

SAMWEL

Kellimni fuqu - fuq missieri!

(*jitbaxxa jfittex il-kobba*)

Għidli, Zi; int tiftakru. Meta żżewwieg lill-mamà hawn baqa', jghix magħkom. Tal-anqas sakemm mar...

ELEN

Sakemm qabad u telaq.

SAMWEL

(*għarkupptejh ħdejha*)

Int għadek tiftakar sew imma, Elen.

ELEN

Igbor dik il-kobba, Samwel. Qum minn hemm.

SAMWEL *iqum - jixxetilha l-kobba f'hoġorha. Jersaq lejn l-iskrivanija.*

SAMWEL

Hawn ħa! Imma għaliex dejjem hekk intom? Għaliex qatt ma tweġġbuni mistoqsija sura ta' nies?

ELEN

Għax ma tistaqsix il-mistoqsijiet li suppost tistaqsi.

SAMWEL

Logħob bil-kliem! Għandi dritt jew m'għandix nipprova nifhem?

21. GEWWA. KURUTUR MUDLAM JAGHTI GHALL-KAMRA TAL-LOGġA.

Purtiera nofsha magħluqa f'tarf il-kurutur li minnu jidhru minn hin għal iehor ELEN jew SAMWEL ġol-kamra tal-logġa għadhom jargumentaw. Leħinhom jinstema' xi ftit maħnuq, ftit il bogħod.

Eqreb lejn il-purtiera bil-mod, jidhru r-ringiela ta' inkwatri, pitturi tal-antenati tad-Depawli:

ELEN (O.S.)

Flok toqghod tħares għax ma tagħmilx xi ħaġa?

SAMWEL(O.S.)

Għaliex tibża' mis-skiet, Elen?

ELEN(O.S.)

Nibża'? Toħroġ b'kull wahda kultant.

SAMWEL (O.S.)

Għaliex? Ghadek ma weġibtnix. Imma ma jimpurtax. Tmur mal-oħrajn; mistoqsija indiskreta - fuq kollox mhux oriġinali. Turi nuqqas ta' prudenza - immaturità adoloxxenti.

22. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

SAMWEL

Tara - taħsibnix in-Nanna qed nitkellem? Jew is-Sa Petronja forsi! O.K. Ghidli. Ghidli - x'nista' nagħmel? Fiekk nista' naqdik?

ELEN

Xiex? X'tista' tagħmel...?

SAMWEL

Kif x'nista' nagħmel? Ruxxmata G.C.E., tliet A levels - biex ma nsemmux il-Matrikola - u tistaqsini x'nista' nagħmel! Ejja, ġib; kapaċi nkebbeb marella suf tal-anqas, ikolli nghid.

(jeħdilha kobba mill-basket)

Tal-anqas ma tgħidux aktar m'iniex qiegħed inrodd dejni lura lis-soċjetà. Tgħid jekk nistaqsi lis-superjura, tgħid ma jaċċettawnix bħala membru? Ma tgħaddilix kelma tajba lili s-Sa Petronja, xi tgħid? Eh, xi tgħid, Elen?

ELEN

Taqbadx mas-Sa Petronja.

SAMWEL

Hi, imma f'gieħ l-emancipazzjoni tal-anqas! Jekk tridu anke bil-velu niġi għal-laqgħat tas-Sa Petronja, ħalli lanqas wiċċi ma tara. Naf kemm tistmani dik.

ELEN

Is-sarkażmu ma jaqbilx mal-opri ta' karitā - forsi

għalhekk, Samwel.

SAMWEL

Forsi. Jew forsi l-opri tal-karitā tagħkom ma jaqblux miegħi. Minkejja li jien stess nofsi opra tal-karitā tagħkom.

ELEN

Ma kontx sa tkebbbe dik il-marella int?

SAMWEL

Qed nipprova. Imma fejn ix-xjafek issibilha tarfha din?

ELEN

U fuq kollox m'intix tismagħni.

SAMWEL

Hekk jew hekk inkun naf minn qabel xi tkun sa tgħid.

IN-NANNA *titfacċċa fl-arkata bejn il-purtieri bi ktieb f'idha.*

NANNA

Tal-anqas ma tgħidx il-ħmerijiet li tgħid int.

SAMWEL *iqum u jagħmel biex joħroġ kutu kutu mill-bieb tal-logħga.*

SAMWEL

(lill-ghasfur ibbalzmat)

U issa, hanini, bil-mod il-mod nagħlqu l-gabjetta...

NANNA

Għidtlek tqajjimni fl-erbgħha, Samwel.
Naturalment insejt.

SAMWEL

Naturalment.

(lill-għasfur)

...U mbagħad wara npoġġuh taħt l-ixkora, fir-rokna, fid-dlam, fid-dlam...

ELEN

Digà l-erbgħha?

(tħares lejn il-polz)

Dan l-arloġġ wieqaf.

NANNA

Ma straħt xejn b'dak l-istorbju hemm barra. Ġib il-banketta, Samwel.

ELEN

Forsi ahjar ingib is-siġġu tar-roti.

NANNA

Le! Hekk trid tarani s-Sa Petronja wkoll! Il-banketta, Samwel.

ELEN

U l-imħadda l-oħra.

SAMWEL

(inkin)

Maestà - serv umli!

(lill-għasfur)

...U mbagħad meta joħrof, forsi jerġa' jgħanni, min jaf.

SAMWEL *johrog*.

NANNA

Reġgħu kissru xi ħġieg tas-serra, Elen. Min kissirha?

ELEN

Is-soltu. Xi kaċċatur qal Samwel.

NANNA

Għalxejn iħufu 'l hawn illum - mhux b'dar-riħ.

ELEN

Dejjem issib xi wieħed jiġgerra, jittama.

NANNA

Dalghodu qajmuni kien għadu lanqas sebaħ,
dak li naf. Tir f'tir.

ELEN

Isfel, fil-wied imma.

NANNA

Le; qrib sew. Ukoll fil-ġnejna dahlu. Kienu qed jisparaw taħt it-tieqa - donnu hawn ġew m'hawn hadd! Jaqbdu u jidħlu, rispett lejn hadd u xejn. Jgħaffi x-xtieli, ikissru l-ħġieġ, jeqirdu, jeqirdu, jeqirdu. Xi jridu aktar minn hawn?

ELEN

Ara Ma, qabel tīgi s-Sa Petronja, hsibt x'nistgħu ngħidulha?

NANNA

Stenna...

(tagħmel sinjal lejn mnejn ġareġ SAMWEL)

Wara.

ELEN

(frustrata)

Nikola jħallihom! Xogħlu jieħu hsieb hemm barra. Dak kien il-ftehim. Għax m'għamilx il-ħġieġ imkisser fuq iċ-ċint?...

SAMWEL *jidħol bl-imħadda u l-banketta f'idu.*

SAMWEL

Aktar ħġiegħ?

ELEN

Għidlu! U hawn ġew ihallih għalija...

NANNA

Qatt ma kien hemm bżonn ħġieġ meta nannuk kien ħaj. Ma kienx hemm bżonn timmarka riservat u mhux riservat. U dak iż-żmien kellna wisq aktar art. Hadd ma kien jersaq imma. Hadd. Kien hawn raġel imma fid-dar dak iż-żmien.

Pawsa. IN-NANNA tosserva lil SAMWEL waqt li dan jagħtiha l-imħadda u l-banketta u jgħinha tizzetta ruħha f'posta.

ID-DAQQ TAL FLAWT MINN ĜEWWA D DAR.

NANNA

Elen, mur ħudlu dak il-flawt. Ma rridx nisma' ħossu kemm iddu hawn is-Sa Petronja.

ELEN

Jalla ma ddumx. - Int mur biddel, Samwel.

(*Toħroġ.*)

NANNA

X'kont qed tagħmel ftit ilu, Samwel? Smajt l-istorbju.

23. ĜEWWA. KURUTUR MUDLAM JAGHTI GHALL-KAMRA TAL-LOĞĞA.

DAQQ TAL-FLAWT MINN ĜEWWA D-DAR.

Id-djalogu bejn SAMWEL u n-NANNA jkompli (O.S.) waqt li:

ELEN toħroġ mill-kamra tal-logġa tgħagġel lejn tarażże f'tarf ieħor tal-kurutur.

SAMWEL (O.S.)

Xejn. M'għandi aptit nagħmel xejn. Dat-temp imarradni.

NANNA (O.S.)

Skuża dik. Għażżeż missek ghidt. Kollu għażżeż dan. L-għażżeż il-mergħa tal-vizzju, kif kien jgħid iz-Ziju Reverendu.

SAMWEL (O.S.)

M'għandu x'jaqsam xejn l-għażżeż f'dal-każ.

23A. ĠEWWA. GARIGOR. ISFEL

ELEN *tasalf tarf it-taraġ u tilmaħ lil* EŻRA.

SAMWEL (O.S.)

Fuq kollox semmili ħaġa waħda li qatt nista' nagħmel hawn ġew mingħajr ma taqbad tiggranza fija Elen.

ELEN *tiela' thaffef l-ewwel tarġiet tat-taraġ.*

ELEN

Eżra!

24. ĠEWWA. IL-GARIGOR.

EŻRA *tiela' l-garigor: mixja goffa, kultant jiżloq, nifsu maqtugħ, flawt fidu, ħarsa eċċitata, għajnejh imberrqin.*

ELEN

(isfel - O.S.)

Eżral... Eżra!

25. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞGA - BINHAR.**NANNA**

Għandek raġun - għax mingħajr rieda tajba ma tagħmel xejn. Għaliex ma taqbadx ktieb bhalek issa? L-Università dalwaqt...

SAMWEL

Xi wieħed minn dawn, (*il-kotba quddiemu*)
tghid int?

NANNA

Hemm l-oħrajn fuq ukoll, fil-librerija. Biżżejjed
dik il-kollezzjoni li ħallielek iz-ziju.

SAMWEL

Iva, biżżejjed dik - issa. Ara ftit ilu, kieku kont
għadni s-Seminarju, kieku le imma.

IL-HOSS TAL-FLAWT JINSTEMA' JOGHOLA.**NANNA**

Dak donnu ndannat illum.

(*trid taqta' d-diskors*)

Dawk il-kotba hemm qegħdin jekk tridhom.
Kemm tghidli. Fuq kollox meta kont żgħir kont
dejjem issibek hemm fuq f'xi rokna tqalleb
fihom.

SAMWEL

U dak iż-żmien kontu tgħajtu miegħi u tgħiduli:
Tmissħomx! Anki kieku kienet xi Bibbja.

***IL-FLAWT jogħla f'daqqa donnu bi protesta, imbagħad jieqaf
ħesrem.*****BIEB JINSTABAT.****NANNA**

Ma kontx tista' tifhimhom dak iż-żmien.

*SAMWEL jaqbad ktieb antik mill-iskrivanija quddiemu.
Johrog taljakarti mill-kexxun u jibda jaqta' l-faxxikli tal-ktieb
li qatt ma nfetah.*

SAMWEL

Kien ifehemhomli Nikola kieku kontu thalluh.

L-istampi stajt nieħu gost narahom tal-anqas.

NANNA

M'għandix dubju. U issa tista' tara l-istampi u tifhimhom ukoll.

SAMWEL

Le - issa naqra bla ma nifhem, Nann, u l-istampi m'għadhomx jogħġibuni.

Iħares lejn stampa tal-ktieb li għandu f'idejh.

L-ISTAMPI MILL-KTIEB.

SAMWEL. (O.S.)

Għalhekk ħriġt mis-Seminarju... Għalhekk ukoll. Fuq kollox, mhux xi ħażja hekk trid tisma' int jewwilla? Issodisfajtek? Dnub li Nikola mhux hawn; kienet tinżillek aktar ġelwa kieku, mhux veru?

NANNA

Hriġt għax qatt ma missek dħalt. U Nikola kien jaf.

STAMPA OHRA: it-tkeċċija ta' Adam u Eva mill-Ġenna tal-Art - Michelangelo.

SAMWEL (O.S.)

Li naf jien hu li qatt mhu sa jaħfirhieli issa. Wisq inqas lilek.

NANNA (O.S.)

Nikola mhux Alla.

SAMWEL (O.S.)

Qatt ippruvajt tikkonvinčih? Qatt urejtu li hu sempliċi bniedem?

Tidħol ELEN minn wara dahar SAMWEL. Tersaq biex tara l-istampa.

ELEN

Xi ħadd ġħallieu l-bieb miftuh. Deherli smajt il-qanpiena tal-kanċell...

SAMWEL *jinhasad. Bħal ġħati, jagħlaq il-ktieb malajr.*

NANNA

Hawnhekk ma tismax għajr banalitajiet. X'ħin hu?

ELEN

Żgur Nikola.

SAMWEL

Kważi neqsin kwart.

ELEN tieħu l-ktieb minn idejn SAMWEL u tqiegħidu lura fl-iskrivanja.

NANNA

Dalwaqt jaslu mela.

ELEN

Mhux għall-ħamsa għidtu?

NANNA

Lili neqsin kwart qalli. U s-Sa Petronja dejjem puntwali.

(*lil SAMWEL*)

Mur biddel int. Lestejt kamra għat-tifla, Elen?

(*taflī ELEN sa tirvel - tkompli minnufih*)

...Għal li jista' jkun biss, Elen!

ELEN

X'kamra?... Tgħidlix ġa cedejtilha hux, Ma! M'intix sa thallixa twikkiha lilna?...

NANNA

Għal li jista' jkun għidt, Elen!

ELEN

Dak Nikola noqtlu seja!

NANNA

Samwel, kemm sa ndum ngħidlek! Mur biddel!

ELEN

Noqtlu!...

NANNA

Elen! Mur Samwel!

ELEN

...MUR BIDDEL!

SAMWEL

(*lill-ghasfur*)

X'għidtlek jien! Lura taħt l-ixkora, ġanini. Ċaw ċaw! (*iqum biex johrog*) M'hemmx għalfejn nilbes gala jien nittama.

NANNA

Itfa' l-libsa l-blu. U m'hemmx T-shirts. Il-qmis il-bajda u ingravata sura ta' nies.

SAMWEL

Ma taħsibx li xi uniformi tas-Seminarju timpressjonaha aktar lis-Sa Petronja? Ah! *Touchè!*

NANNA

Aqtagħha, Samwel. Irridek iġġib ruħek sewwa la jiġu, qed tifhem?

SAMWEL

Nagħmel mill-ahjar.

NANNA

Mhux bħall-aħħar darba li kienet hawn is-Sa

Petronja.

SAMWEL

Jaqaw qaltlek li m'għoġobthiex? Tista' tgħidilha li nirreċiproka l-antipatija. Jien il-faċċolol mu, l-istupidaġni u l-bigottiżmu jibqgħuli fuq l-istonku.

NANNA

Samwel!

SAMWEL

(*jilqaghħlha*)

Alt!...

(*ibaxxi rasu*)

...Skużani! – Skużat u lest!

(*Joħrogħ*).

ELEN

X'se nagħmlu, Ma? Jeħtieġ tkellmu...

SAMWEL

(*jitfaċċa lura fil-bieb*)

Eh, u bilhaqq, haqqu prosit Nikola, eh! X'wieħed waħħilirkom did-darba!

Jiskappa 'l barra jidħaq.

NANNA

Samwel! Samwel - ejja 'l hawn! Samwel!...

ELEN

Rajtx! Qed nghidlek... Trid tiqaflu, Ma!

NANNA

Naf - naf! Imma l-aqwa li ġeles minn dik il-fissazzjoni tas-Seminarju. (*b'vendikazzjoni*) Dak

l-aqwa!

ELEN

Mhux Samwel - Nikola! Jeħtieg tiqaflu, Ma. Lil Nikola!

NANNA

Taf kemm niddependu minnu, Elen. U din ta' Samwel ġadha bl-ikrah sew. Għalhekk jagħmel li qed jagħmel.

ELEN

Trid tiqaflu, Ma.

Tmur issib mopp u tinfexx timsah fejn kien waqqa' l-ġir SAMWEL.

NANNA

Kemm ili nipprova, Elen. Imma wara li miet missierek, taf li hu ha ġsieb kollox. Das-snin kollha, hu ried ikun.

ELEN

Hu ried ikun!...

NANNA

Bla wirt, karti u dokumenti mxerrda fost tużżana avukati, nutari... Kollox kien jisfaxxa fix-xejn mingħajru.

ELEN

Mhux li sfaxxa! Basta nehilsu minnu. Imma int l-aqwa li xejn ma nbidel u li lilek ġalliekk hawn, qisek regina f'palazz.

NANNA

Fil-fatt, dejjem ġadem qisu seftur.

ELEN

Seftura jien!

NANNA

Elen, ma nerġġħux...

ELEN

(tieqaf timsaħ)

Haġa għidli, meta kienet l-ahħar darba li kellimtu?...

NANNA

Meta jeħtieg inkellmu.

ELEN

Iva, tkellmu - imma biex forsi tħidlu jagħmel il-ħgieg imkisser fuq il-ħitan - biex iċappas xi riservat fuq xi čint - biex ma jaħraqx ħaxix meta jkun riħ ifsel - jew biex ikeċċi l-kaċċaturi u n-nassaba hemm barra - għalhekk tkellmu kieku.

NANNA

M'għandix għalfejn inkellmu - jaf x'għandu jagħmel.

ELEN

...Imma biex tiggrānfalu wiċċu biex ma jibqax jimla ras Samwel b'vokazzjonijiet, għalhekk malajr issib għalfejn!

NANNA

Meta jeħtieg, Elen...

ELEN

U fuq Eżra, fuq Eżra tkellmu, Ma?

NANNA

Elen! Daqshekk!

(tagħtiha daqqa ta' ħarta)

ELEN *tieqaf soptu. Imbagħad tarimi minn idha l-mopp fil-*

logħga u tolqot il-bandla. Għal xi sekondi tibqa' msammra fejn hi, imbagħad timxi bla biki, bla emozjoni, lejn il-logħha u twaqqaf il-bandla.

NANNA

X'għamillek Nikola issa?

26. ġEWWA. FIL-KAMRA TAS-SODDA - BINHAR.

PETRA *mat-tieqa thares 'il barra lejn il-ġnien, il-bukkett żgħiर ġiżi min tal-plastik fuq sidirha.*

ELEN(O.S.)

X'ma għamilx trid tgħid. U issa jrid jerġa' jbajjad hemm barra. Erġajna! Bilkemm ilu xahrejn li bajjad! Issa jrid iqabbad lil Samwel! Aħjar jara jsewwi dawk ix-xorok l-ewwel... Għalfejn qed nerġgħu nqajmu kollox, Ma?

27. BARRA. ROKNA FIL-ĞNIEN HDEJN IL-KANċELL - BEDA JIDLAM.

DEHRA MILL-GĦOLI:

NIKOLA jersaq lejn il-kanċell tal-ħaddid u jipprova jagħlqu, iżda l-ħaxix hażin li hemm, kif ukoll is-sadid, bilkemm iħallih jagħlaq bieba waħda tal-kanċell.

NANNA (O.S.)

Xi nqajmu imma? M'niex qed tibża' Elen?

ELEN (O.S.)

Minn kollox. Minn Nikola - mill-barranin. Dejjem meta daħlu l-barranin hawn ġew beda l-inkwiet, Ma. Dejjem. U issa trid inħallu s-Sa Petronja tikkonvinċina neħdulha din it-tifla minn fuq żaqqha u nitwikkew biha aħna!

28. ġEWWA. KAMRA TAS-SODDA TA' PETRA. QED JIDLAM.

PETRA *fit-tieqa daharha 'l barra, twaħħal dwiefer foloz*

f'subagħha.

NANNA (O.S.)

Kieku kont naf qabel li Nikola kien li webbilha...
 Imma issa tard wisq. U wara kollox jeħtieġ imma.
 Dit-tifla, Frida, tista' tkunilna ta' għajnuna 'l quddiem ukoll. M'għadniex żgħar...

29. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġGA. QED JIDLAM.

ELEN

(*mopp f'idejha*)

Jien ma qed nitlob l-ghajnuna ta' hadd...
 Jigifieri inti rrassenjata! Lanqas biss hsibt x'tista' tgħidilha lis-Sa Petronja la tiġi!...

NANNA

Mela qatt xi hadd seta' jgħid xi haġa lis-Sa Petronja!

ELEN

Jigifieri sa thallija ggibba hawn! U thallihielna hawn!

NANNA

Ifhem ftit, Elen. Għalissa m'hemm xejn x'nistgħu nagħmlu - issa li ghaddew il-karti kollha - u fuq kollo issa li s-Sa Petronja għamlitha fatta...

ELEN

...Nagħmluha fatta aħna wkoll mela!

NANNA

Skont Nikola ga għandha konvejnu fuq id-dar u xtrat flatt Wied il-Għajn. Mhix sa jkollha post għat-tifla hemm...

ELEN

Min jaf għal min sa jkollha post! Basta wikket

lilna biha! U Nikola - Nikola kien jaf! Kien jaf!
Tifla qal! Tifla sabiħ!

NANNA

Għalissa imma, Elen! Issa naraw x'nistgħu
nirrimedjaw. L-ewwel naraw x'ħobż tiekol din
Frida.

ELEN

Hobżna sa tiekol! Xi trid tara!

NANNA

Tiġrix Elen, wara kollox ma nafuhie ix dit-tifla...

ELEN

Tifla! Hmistax-il sena mhux tifla!

NANNA

Erbatax.

ELEN

Hmistax! U kellha hmistax meta bdejna, Ma -
issa għalqet sittax! U Nikola jiġi jurina ritratt
tagħha tal-Griżma! Kien jaf x'qed jagħmel, mela
ma kienx!

NANNA

Naf - u kieku hemm mod kif tkellem is-Sa
Petronja... Imma issa naraw. U fuq kollox
Samwel, wieħed jeħtieg iqis ...Iqis u jara...

ELEN

(wara ftit)

Samwel xiex?

NANNA

Xejn, issa naraw din Frida. U wara kollox...
Wara kollox, jeħtieg nagħmluh das-sagħrifċċju

- jixraq nagħmlu dil-karitā mas-Sa Petronja. Jien għaddejt minnha - naf x'jigifieri ssib ruħek armla.

ELEN

Armla bil-flus?

NANNA

...Issa li wara dik it-telfa m'għadx tista' tieħu ġsieb Frida.

ELEN

Jew m'għadx għandha bżonnha.

NANNA

Dik tifla żventurata - iltima... Did-dar imbagħad, did-dar kbira wisq. Kbira wisq. Niftakar l-ewwel darba li Ruben ġabni hawn - dal-palazz kollu, dawk is-swali, kuruturi bla tmiem, bibien enormi... Kemm kont inhossni ċkejkna ħdejhom. Mitlufa. Wahdi. Tal-anqas però kien hemm il-ġnien. Biż-żmien drajt. Specjalment meta sa fl-ahħar ġew it-tfal.

ELEN

Meta ġie Philip, trid tgħid.

NANNA

Meta ġejtu intom!... Ma damitx imma ma reggħet waqgħet is-sikta hawn ġew. Imma l-agħar is-sikta ta' hemm barra. Dik jeħtieg li ma terġa' qatt.

ELEN

Akkost li ndaħħlu dil-barranija, dit-tifla, hawn ġew? Wara das-snin kollha! Għalhekk mela, Ma?

NANNA

Forsi. Tibżax... Fil-kobor ta' din id-dar insibu

post għal Frida wkoll. Bħalma sibna għal Samwel. Frida, wara kollox, tikber ftit tkun tista' tagħtik daqqa t'id ukoll.

ELEN

Għidtlek - m'għandi bżonn ġadd jien.

NANNA

U issa li Samwel reġa' magħna, tara kif l-affarijiet jinbidlu.

ELEN

Issa tara. Tistenniex għajjnuna mingħand dak lanqas. Dak iben missieru.

NANNA

Missieru kien ġifa! Iben ta' ftit xhur f'dirghajn martu, u ħarab - ħarab u bellah lil Sylvie bil-ghali. Il-mewt tagħha fuq il-kuxjenza tiegħu wkoll. Kollox ħtija tiegħu kulma ġara. Kollox.

ELEN

Kollox?

NANNA

Kollox! Imma tal-anqas baqa' Samwel.

ELEN

Tal-anqas ġallilek l-iben li hu qatt ma seta' jkunlek. Imma li kien għal Nikola lanqas dak ma kien jibqagħlekk. Ftakar!

NANNA

Kien joħroġna nies kieku ġallejnieh imur... (*tieqaf*) Jien nafu lil Samwel, Elen. Nafu wisq aktar milli qatt seta' jkun jafu Nikola. Dak ma kienx maħluq għall-kullar. Ebda kullar.

ELEN

(*tpoġġi fuq il-bandla u*

tfarfar l-imħaded fuqha)
Lanqas tiegħek.

NANNA

Dan tiegħu taqlib taż-żgħożja – xejn aktar.

ELEN

Imma kemm iddum diż-żgħożja? Kif hemm min ħajtu dejjem żgħożja u oħrajn... oħrajn jitwieldu xjuh?

NANNA

Int qatt ma nsejtha lil Sylvie, Elen, hux veru?

ELEN

Qatt. Kienet dak kollu li jien qatt ma stajt inkun.

NANNA

Kienet ir-rebbiegha niftakar, l-ewwel darba li missier Samwel ġabha hawn. Bilkemm xahar wara l-mewt ta' Ruben. Kont għadni bilkemm lestejt l-ilbies tal-vistu. Missier Samwel m'għamilx ghajr joħrog għall-kaċċa. Qatt qabel ma ried joħroġ. Imma dik id-darba kien għamel ġimħha barra mid-dar - joħroġ qabel is-sebħ u jidhol tard billejl. Wahda mill-burdati tiegħu.

ELEN

Niftakarhom jgħidu qatt ma kienet dehret kaċċa bħal dik dak l-istaġun.

(thares 'il fuq)

Dehra tal-logġa mill-gholi - minn qalb l-għasafar ibbalzmati fuq l-ixkafef.

NANNA

Dawk it-tjur kollha. Kemm kien jixxala kieku kien għadu ħaj Ruben. Għall-kaċċa biss kien jgħix missierek. Imma ibni... ibni kien joħroġ u

jidħol, u l-barżakka dejjem battala.

Xi fit noti tal-flawt jinstemgħu ġejjin minn fuq, 'il bogħod.

NANNA

Sakemm jum wieħed...

ELEN

Kien Ghid il-Ħamsin.

NANNA

Ġie lura - il-barżakka dejjem battala.

ELEN

Imma ġablek lil Sylvie.

INKWATRU MDAWWAR WIĊĊU MAL-HAJT FUQ L-ISKRIVANJA. HDEJH RITRATTI OHRA TAL-EPOKA; RITRATT TAL-PAPA ĜWANNI, L-ISQOF GONZI, JUM l-INDIPENDENZA, DORMANN U BORG OLIVIER, oħrajan.

NANNA

Sylvie. U kienet sabiha Sylvie. Kien iltaqa' magħha f'artijiet fit-tramuntana tal-gżira. Kienet sabiħa tassew.

Bla ma taraha n-NANNA ELEN iddawwar l-inkwatru: ġuvni u tfajla f'jum it-tieġ. Hadd minnhom ma qed jitbissem.

ELEN

Halliha li Nikola ried jgħid li kienet forsi fit-bjonda żżejjed biex tkun vera Depawli.

NANNA

Kienet čajta! Kien iħobb jiċċajta, dak iż-żmien; kien differenti... Kienet sabiħa; xagħarha twil, bjond, għajnejn żoroq. U fuq kolloks niesha kienu tat-tajjeb u kellhom raba' tal-bali mill-aqwa. U f'inqas minn sitt xħur iżżewwiġha.

ELEN

U f'inqas minn sena Philip għeb minn wiċċi id-dinja.

NANNA

Dak l-isem ma rridx nisimgħu hawn ġew! Hu fejn hu - dak mhux ibni!

Taħt l-arkata tfacċa EŻRA.

ELEN tarah; iddawwar l-inkwattru lura wiċċu mal-ħajt.

ELEN

Eżra, xi trid?

Bla kliem xejn, EŻRA jimxi dritt lejn l-iskrivanija u jitfi d-dawl tal-lampa. Idur u jersaq lejn il-logġa u waqt li bil-pala t'id wahda jipprova jgħatti ghajnejh mid-dawl, bl-oħra jgerri u jagħlaq il-purtieri.

NANNA

Xi nžilt tagħmel, Eżra?

EŻRA bla ma jħares lejn ħadd - iġebbed ma' djul il-purtieri donnu jrid jiżgura ruħu li ebda xaqq dawl ma jidħol.

EŻRA

Smajt xi ħadd isejjahħli.

ELEN

Le. Hadd, Eżra. Kont reġa' tiela'

EŻRA

Deherli smajt 'il xi ħadd.

(iressaq wiċċu qrib purtiera)

Intom ma rajtuhomx?

ELEN

Lil min?

EŽRA

Lil Nikola. Mal-barranija.

NANNA

Aħjar titla' fuq, Ežra. Taf li dad-dawl hażin għal għajnejk. Aktar tard inżel.

ELEN

(fuq kliemha - tieħdu bis-serjetà)

X'barranija?

Hekk kif tersaq, EŽRA jdur bla ma jħares lejha.

Wiċċi EŽRA. Kliemu huwa kalm - mhux miġnun u lanqas stramb, imma kompletament konvinċenti u sincier.

EŽRA

Hawn qeqħdin digħi. Rajthom jaqsmu mill-ġnien; smajt il-passi jghaffgu l-hġieġ imkisser, l-ghollieq fis-serra. U hassejt il-barranija tifxes l-ġħatba. U l-bibien imsakkra nfethu. Jeħtieg inġerru l-purtieri. Biex wara nkunu nistgħu nċarrtu hom.

ELEN tersaq tittawwal mill-purtieri.

29A. BARRA. BARA L-LOĞġA - BINHAR.

IL-ĞNIEN FIL-GħERA U L-HERBA TIEGHU KOLLHA. QASRIJA MXELLFA, KOLLHA TRAB. HAMRIJA NIEXFA, WERAQ SKELETRU. IS-SKIET.

29B. IL-KAMRA TAL-LOĞġA - BINHAR.

ELEN iddur lura, moħħha mistrieh - sinjal b'rasha lejn IN-NANNA, "M'hemm ħadd."

NANNA

Ma missekx inzilt, Ežra. Kellek tibqa' fuq tistrieh.

EŽRA

Jiena rajthom dalghodu kmieni, iwittu l-art,

ixerrdu velenu u pitrolju, jaħarqu l-ħamrija.
Biex wara jifirxu x-xbiek u l-mansab.

(*jisbel f' daqqa*)

X'tistenna meta l-art tlaqnieha?

(*jerġa' lura lejn it-taragħ*)

Jekk tagħmel ix-xita rrid noħrog niġbor il-bebbux, Elen. Nikola qalli wara t-te żgur tagħmel. Irrid noħrog.

ELEN

Itla' - issa ngibhulek jien it-te. Kont sa ntellagħħulek. U pprova strieh.

EŻRA

Hsibt li lest - sejjaħtuli.

ELEN

Issa tiela'

EŻRA

Wara mbagħad noħorġu ghall-bebbux.

(*jerġa' jisbel*)

Ukoll l-ilma tal-gibjun ivvelenaw! Ukoll l-ilma!

(*Joħrog.*)

NANNA

Kien ikun aħjar sakkartlu.

ELEN

Biex jagħmel xi xenata meta tkun hawn dik? Hallejt it-twieqi tal-gallarija miftuħha beraħ apposta; għidu ma jtihx li joħrog jekk jara għadu d-dawl fil-kurutur.

NANNA

Dalam kmieni llum. Mhux ta' min nirriskjaw; sakkar il-bieb meta ttellagħlu t-te.

ELEN *tiġbor il-labar u s-suf u tqegħedhom f'kexxun, tirranġa xi ftit il-kamra, xi siġġu, inkwatru, eċċ. u toħroġ.*

IN-NANNA *taqbad il-ktieb li ġabet magħha - il-Bibbja - u tifθu. Tilbes nuċċali biex forsi tipprova taqra xi haġa imma ma tista' tara xejn u taqta' qalbha. Jinstema' xi ħadd jipprova jidħol mill-bieb imsakkar tal-logġa, li mhux lakemm jinfetah.*

NANNA

Nikola?

Il-bieb jintefa' gewwa bi skoss u jibqa' nofsu miftuħ, imdendel miċ-ċappetti mmermrin.

Jidħol SAMWEL liebes imdandan u xagħru mimxut pulit.

SAMWEL

Ma rajtux. Imma naħseb f'kamartu qiegħed. Għandu d-dawl fit-tieqa. Probabbli tela' mill-garigor. Għiedem sal-art u misteri waħdu sar dak.

NANNA

X'misteri?

SAMWEL

Intom tafu.

(isaffar u jippettna xagħru)

X'jidhirlek, Nann? Gala llejla mela, eh? B'risq is-Sa Petronja!

NANNA

Għidtlek, Samwel - naqtgħu l-paroli!

SAMWEL

X'għidt issa?

NANNA

U dak it-tisfir ukoll.

SAMWEL

Eh - jaqaw kien hawn Eżra?

NANNA

X'ħin hu?

SAMWEL

Għaliex baqa' hekk iz-ziju, Nann?

NANNA

Hekk kif?

SAMWEL

Uuh - hekk!

NANNA

(iebsa)

Hekk kellu jkun. Alla ried hekk.

SAMWEL

U int qatt ma ħfirtlu.

NANNA

Għajnejh - sejrin għall-agħar. Ma sar jissaporti ebda dawl...

SAMWEL

Iva, dak naf. Imma għaliex hekk?...

NANNA

Għalfejn tistaqsi mela?

SAMWEL

...Sena biss akbar minn missieri kien, u safrattant dejjem niiftakru xiħ!

NANNA

Għal certu mard m'hemmx fejqan. Anzi...

SAMWEL

Imma l-mard ma jispjegax kollox. Ghaliex dejjem imsakkar hemm fuq? Tih jibbalzma t-tjur u jiġbor il-bebbux u ttih xejn aktar. Jien qas biss nissaporti nidħollu mill-bieb 'il ġewwa - kieku qatt iħallini. U hu qisu mhux hu - imsakkar dejjem hemm, qalb dawk l-annimali - immuffati aktar milli bbalzmati. U t-twiegħi magħluqin u hu jgħix hemm ġew magħhom. Jgħix - jimmoffa jmissni ngħid! Imbagħad ngħidu Alla ried hekk!

NANNA

Samwel, jekk ħiereġ bl-ereżijiet, aħjar ma tgħid xejn.

SAMWEL

Ereżijiet jien? Eżra tajjeb għal dawk.

NANNA

Naqtgħuha ara dwar Eżra. Halli 'l Elen tieħu ħsiebu. Issa tal-anqas la tigi dit-tifla tas-Sa Petronja, Frida, issa jkollok ma' min tilgħab.

SAMWEL

Nilgħab!

NANNA

Insomma, ma' min teħda!

SAMWEL

Nilgħab! Jalla Elen taqbad magħha u mhux miegħi! Imma nsejt - dik digħi wikknejtuha b'Eżra.

NANNA

Elen tieħu ħsiebna lkoll...

SAMWEL

Imma speċjalment b'Eżra.

TOKKI TAL-ARLOGG.**NANNA**

Kif għadhom ma ġewx? Newwilli l-ktieb; naqra xi ħaġa. Anzi, ħa, żomm int. Aqrali ftit sa ma nistennew.

SAMWEL

Darba f'ghomorha mhix sa tkun puntwali s-Sa Petronja. Bifors tajritha xi karozza. Jew forsi mietet. Iva, hemm čans li mietet, ma taħsibx. Ix-xejn xejn.

NANNA

Aqra, Samwel.

SAMWEL

...Jew hasbuha xi gamiema u sparawlha.U telgħet dritt il-ġenna - bir-ruħ u l-ġisem naturalment, għax mur ara kieku kellhom jibbalzmawha.

NANNA

Samwel! Halli ara - taqra xejn! Taqra xejn jekk ma tridx!

SAMWEL, jilbes in-nuċċali, xorta jifta h il-Bibbja bla ħajra.

SAMWEL

Mattew 23. (*taparsi jaqra - jivvinta;*) Fejn il-kbir profeta mnebbah mill-Mulej alla sidek jiskopri l-ipokrisija u l-bigottiżmu....

NANNA

Ieqaf!

IN-NANNA taħtaflu l-Bibbja minn idu. Titqatta' folja.

NANNA

Ara x'għamilt! Mur 'il barra ara! Mur! Mur ara

gewx dawk jew le... Għidtlek mur!

SAMWEL

U iva! Aħjar ftit arja friska minn din l-għomma.

Joħrog fil-logġa. Ipoġgi fuq il-bandla.

30. BARRA. IL-LOGġA. INŻUL IX-XEMX.

SAMWEL *fuq il-bandla, iħares 'il barra, kultant iġebbed xi tentufa xagħar, kultant jilgħab mal-ingravata ssikkata m'għonqu.*

GEWWA, *mill-ħgieg warajh, IN-NANNA daharha lejh, donnha qed tongħos.*

IĆ-ČAQCIQ TAL-BANDLA.

30A. BARRA. IL-ĞNIEN. QED JIDLAM.

Il-ġnien fin-nofs dalma. Xejn ma jitħarrek.

IL-HOSS FIL BOGHOD TA' KAROZZA RIESQA.

30B. BARRA. ID-DAR MINN WARA - TAGħTI FUQ IL-ĞNIEN. QED JIDLAM.

Il-faċċata ta' wara tad-dar kif tidher mill-ġnien.

30C. BARRA. IL-LOGġA. INŻUL IX-XEMX.

SAMWEL *jitbandal fil-logġa.*

30D. BARRA. ID-DAR MINN WARA. TAGħTI FUQ IL-ĞNIEN. QED JIDLAM.

Tieqa waħda bid-dawl baxx mixgħul fit-tieni sular

Qrib: PETRA u NIKOLA, ħdejn xulxin jistennew, iħarsu 'l-barra.

Aktar 'il fuq, it-turretta tal-bejt: bilkemm jidher, id-dell ta' wiċċi EŽRA wara l-ħgieg ta' tieqa żgħira mbarrata.

30E. BARRA. IL-LOĞGA. INŻUL IX-XEMX.

Il-bandla viċin sew.

IĆ-ČAQCIQ TAL-BANDLA donnha hi biss teżisti fid-dinja.

F'daqqa waħda qrib sew:

KAROZZA RIESQA.

Wiċċ SAMWEL mill-qrib hekk kif jieqaf jitbandal, għajnejn f'daqqa waħda mberrqin.

SAMWEL

Nann!...

Issa l-KAROZZA TINSAB DEJJEM EQREB.

31. BARRA. IL-ĞNIEN, HDEJN IL-KANCELL. FILGHAXIJA.

Minn barra l-kancell nosfu magħluq jitfaċċaw il-headlights u l-foglights ta' karozza għaddejja mħarrka.

Sekonda kemm naraw il-wiċċ f'daqqa waħda maħsud tas-SA PETRONJA qed issuq. Liebsa nuċċali kbir tas-sewqan, xalla kbira madwar għonqha u ingwanti goffi tal-ġild marsusin mal-istering.

Minn ġol-windscreen: IL-KANCELL hekk kif issibu ma' wiċċha.

HSEJJES TA' BREJKIJIET - IL-HABTA TAL-KAROZZA MAL-KANCELL.

32. GEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞGA – FILGHAXIJA.

Id-dawl tal-karozza dieħel minn ġol-ħgieg tal-logġga.

Ikomplu jinstemgħu BREJKIJIET u fl-aħħar, ħoss itarrax ta' KAROZZA TAĦBAT.

HĠIEĞ JINKISER.

Id-dwal tal-fanali tal-karozza jibqgħu mixxgħulin dritt minn ġol-logġga.

IT-TINWIH TAL-HORN IMWAHHAL jidwi u jidwi fil-ġnien.

SAMWEL

(jitfaċċa fil-bieb tal-logġa)

Nann! Ĝieżuġiż, rajtha? Ghamlitu terrapien!

NANNA

X'ġara Marija Santa, Samwel! Gesù Marija!

SAMWEL

Dik il-karozza - kaxkret nofs il-kanċell magħha!

NANNA

X'karozza? Fil-ġnien?

SAMWEL

Ford Cortina!

NANNA

Xiex?... Stenna, Samwel! Samwel!

Imma SAMWEL joħroġ jiġri fil-ġnien.

*IN-NANNA ddur, ma tafx x'taqbad tagħmel jew fejn sejra.
Toħroġ mill-bieb tax-xellug issejjah - ELEN!*

33. ĠEWWA. IL-KAMRA TAS-SODDA – FILGHAXIJA.

IT-TINWIH TAL-HORN imwaħħal jidwi u jidwi fil-ġnien.

*Mit-tieqa fejn hemm NIKOLA u PETRA jħarsu 'l isfel jaraw lil
SAMWEL riesaq lejn il-karozza li mad-daqqa waqfet ma' dak
li baqa' minn dik li darba kienet serra kbira.*

*SAMWEL jersaq lejn il-bieba ta' quddiem tax-xellug imma
qabel jilhaq jipprova jiftaħha din tintefgħha 'l barra, donnha
b'xi daqqa ta' sieq.*

JIEQAF HESREM IL-HOSS TAL-HORN.

34. BARRA. FIL-ĠNIEN HDEJN IS-SERRA Mġarrfa - FILGHAXIJA.

Mill-bieba miftuħa tal-karozza SAMWEL jara lis-SA PETRONJA maqluba lura fuq is-seat tal-lemin - għadha kemm fajret daqqa ta' sieq il-bieba li kienet weħlet - in-nuċċali neżlilha fuq imneħħirha, parrokkanofsha mxengla fuq għajnej waħda u ħwejjixha nofs kedda.

SA PETRONJA

(tixher)

...Santa Barbara! San Kristofru ġenn għalina,
Bambin! Gesù Marija!...

NIKOLA jagħlaq it-tieqa tal-kamra tas-sodda...

....hekk kif IS-SA PETRONJA toħroġ mill-karozza; SAMWEL ma jafx x'għandu jagħmel biex jgħin donnu jħoss li hemm xi ħadd iħares minn hemm fuq.

IT-TIEQA MINN BARRA TAL-KAMRA TAS-SODDA, issa bit-twiegħi magħluqin, imma xorta għadha tidher PETRA kontra d-dawl thares l'isfel.

Wiċċi SAMWEL mill-qrib iħares ϋil fuq lejn it-tieqa.

SA PETRONJA (O.S.)

(tixher u ssalli)

Wiċċi PETRA mill-qrib wara l-ħgieg thares lejh.

35. ġEWWA. IL-KAMRA TAS-SODDA TA' PETRA - FILGHAXIJA.

Id NIKOLA riesqa lejn swiċċi tad-dawl.

36. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI - FILGHAXIJA.

Wiċċi PETRA mill-qrib sew wara l-ħgieg thares l'isfel - sekonda waħda biss... hekk kif:

Id-dawl tal-kamra jintefha warajha.

Id-dalma tal-ħgieg tat-tieqa.

37. GEWWA.. IL-KAMRA TAL-LOGGA – FILGHAXIJA.

Il-ħgieg skur tan-nuċċali tas-sewqan tas-SA PETRONJA hija u tidħol mil-logġa - b'SAMWEL warajha - tferfer idejha isterika, tissara man-nuċċali tas-sewqan li ma tistax taqlilgħu.

SA PETRONJA

Periklu pubbliku! Periklu pubbliku number one! Ghax ma teħdux ħsiebu dak il-kancell! Kif dejjem mitluq imsewwes mal-ħajt u llum ifettillkom issakkruh! Ghinni ftit int, qisek mitruh!....

SAMWEL *jgħinha tneħħi l-ingwanti, imbagħad in-nuċċali.*

SA PETRONJA

...Periklu liema bħalu! Seta' kien hemm incident papali! Imnalla ma kontx qed insuq wisq.

SAMWEL

Ma kontx għaddejja bl-erbgħin tgħid, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Hamsin! Imnalla għandek tgħid!

SAMWEL

Imnalla - xejn xejn ħallejtilna nofs is-serra hemm.

IS-SA PETRONJA *tagħtih ħarsa suspettuża u tpoġġi fuq l-ewwel siġġu li ssib. Tqum malajr u tneħħi xi labar tas-suf li halliet hemm ELEN. Terġa' tpoġġi b'aktar galbu - tipprova tiġbor ffit dinjità.*

SA PETRONJA

Fejn hi s-Sinjura? Għadha ma tafx li ġejt?

SAMWEL

Nahseb semgħuk.

SA PETRONJA

Dak id-dawl! Żgur sa taqaghli l-battri! Ara tistax titfih, Samwel! Haffef!

SAMWEL

Iva, arani sejjer... Eh - dik tiegħek allura, dik il-karozza?

SA PETRONJA

Iva, għaliex?

SAMWEL

Le, xejn - hekk staqsejt. Ford Cortina, hux?

SA PETRONJA

Ġdida fjamanta! G.T.

SAMWEL

Eh?

SA PETRONJA

GT - gran turismo!

SAMWEL

Eh, GT. Iva, naf.

SA PETRONJA

Hawn, ha ċ-ċwievet! Mur ara titfix dawk il-foglights!

SAMWEL jieħu ċ-ċwievet u joħrog mil-logġa.

Malli ssib ruħha weħedha, IS-SA PETRONJA tmur lejn l-arkata u ssejjaħ: Sinjura Depawli!... Imbagħad timxi bi tbatija, għax it-tkaken għoljin iweġġgħulha saqajha, terġa' tmur lura fejn kienet bilqiegħda. Tpoġġi - wara li tiżgura ruħha li m'hemm x labar tas-suf. Tinża' ż-żarbun, tistrieh u titbaxxa togħrok subqħajha.

Kif tkun milwija hekk, tilmaħi il-ktieb li n-NANNA kienet

telqet minn ḥoġorha. Tinduna li hija l-Bibbja. Tfarfarha bil-galbu u, izzekzek u titkaža, tmur tqegħedha lura fuq il-mejda. Hijà u ġejja lura biex tpoġġi, tgħaddi subgħajha minn fuq xi għamara. Kultant issib xi ftit trab u zzekzek aktar.

Jidħlu ELEN u n-NANNA, mifxulin u għadhom ma jafux x'ċċara.

Jieqfu soptu hekk kif jilmħu s-SA PETRONJA.

IS-SA PETRONJA bilkemm għadha pogġiet li ma jkollhiex terġa' tqum.

SA PETRONJA

Sinjura Depawli!...

(tiftakar li hi ħafja, terġa' tpoġġi biex tipprova ddeffes iż-żarbun lura f'saqajha)

Sinjura Depawli!

(tqum u tersaq fuqhom izzappap)

Elen, ruħi!

Tgħannaqhom.

NANNA

Sinjura Petronja! Kif int?

ELEN

X'ċċara imma, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Uhh, u hekk, u hekk, ruħi! Niżżu ħajr 'l Alla! U intom, ruħi?

NANNA

Ma ġralek xejn, hux? Dik il-karozza?...

SA PETRONJA

Iva, tiegħi! Daqsxejn ta' incident - le, ruħi, ma ġrali xejn. (*lil ELEN*) Ford Cortina. ...GT! (*tiftakar — lin-NANNA*) Imma dak il-

kanċell, Sinjura Depawli! Dak il-kanċell! Araw x'tagħmlu ta! Dik il-kantuniera perikoluża wisq. Ma jmisskomx thalluh magħluq dak il-kanċell! Tridu taraw x'tagħmlu! Miraklu ma bqajtx tal-kolp.

ELEN

Tridni ngħiblek xi ħaża għall-qatgħha?

SA PETRONJA

...San Kristofru daħal għalija, għandek tgħid! (*lil ELEN*) Le ruhi, mhux għalissa. (*lin-NANNA*) Naturalment kont liebsa s-seatbelts, of course! Allura! Kulħadd tajjeb niżżu ħajr 'l Alla? Għadni kemm rajt lil Samwel. Uuuuh kemm kiber jaħasra! Sar fiġi ġuvni ġmielu. L-istess bħal missieru. Fula maqsuma!

Id-dawl tal-fanali tal-karozza jintefha f'daqqa.

SA PETRONJA

...Fula maqsuma!

NANNA

Fejn hi t-tifla?... Frida? Ma ġietx miegħek?

SA PETRONJA

Hi mela! Hawn qiegħda. Mhux fis-salott ġallejha ma' Nikola?

NANNA

(*jinbet suspett*)

Ma' Nikola?

ELEN

Fis-salott m'hemm ħadd.

NANNA

Minn hemm għadna ġejjin.

SA PETRONJA

(*thèares minn waħda għall-oħra*)

Heqq, hemm ġallejtha nofs siegħa ilu!

NANNA

Nofs siegħa ilu?

ELEN

Int mhux issa għadek kemm wasalt?...

SA PETRONJA

Issa? Fl-erbgħha u nofs - puntwali! Puntwalissima!

NANNA

Imma Nikola qal fil-ħamsa kellek...

SA PETRONJA

X'qal Nikola jien ma nafx, imma jien fil-ħin ġejt! Infatti Nikola ġie jilqaghni fil-bieb. Imbagħad bilkemm dħalna fis-salott li ma talabnix il-karti tal-adottazzjoni! Għalxejn għidlu li l-karti kont tajthomlu digħi! Bilkemm ma riedx jitfagħha 'l barra. Jien - b'rispett lejk ta, Sinjura - jien bil-qalb it-tajba mort lura d-dar nara nsibhomx. Imma le ta, le ta, jien naf li tajthomlu s-Sibt li għadda! Imma dak Nikola ma nafx...

*(b'subghajha tagħmel sinjal ma' mohħha -
għandu skorfinha nieqsa?)*

Dak Nikola... Insomma! U tort tiegħu ta - tort tiegħu dik il-ħabta! Hu qalli biex meta niġi lura nipparkja hemm wara. Tort tiegħu!

NANNA

Issa nġibulek grokk, Sa Petronja.

ELEN

Imma fejn huma issa?

SA PETRONJA

Jien jiddispjaċini għal dik is-serra. Niftakarha fi

żmien żewġek, Alla jaħfirlu... Issa naturalment m'hemmx wisq xi tkisser, nammetuha.

ELEN

Ha mmur nerġa' nittawwal fis-salott. Żgur ma tiħux xi ħaġa?

SA PETRONJA

Insomma, forsi ffit wiski.

(*hi u ħierġa ELEN*)

Neat!

(*ELEN tieqaf*)

Il-wiski - neat!

ELEN

Neat.

....(*Toħroġ.*)

SAMWEL *jidhol mil-logġa, portmoni mdendel fuq spalltu, jimsah idejh fix-xagħar ta' parrokka kulur bjond imdennes.*

SAMWEL

Dak il-bumper Alla m'għamlu, Sa Petronja.

Inewlilha č-ċwievet tal-karozza.

SA PETRONJA

Grazzi, Samwel ruħi. Imnalla hemml-inxurans...

Tintebah x'għandu f'idejh u taħtaflu l-parrokka.

SA PETRONJA

Hemm x'il-imniegħel qed tagħmilli bil-parrokka!

SAMWEL

Parrokka?... Hsibtha gozz qanneb!

SA PETRONJA

X'qanneb qanneb!...

SAMWEL

...Sibtha fis-seat tal-karozza.

SA PETRONJA

Swietli għoxrin lira dik! U int timsaħ iż-żejt fiha!

Taħtaflu l-portmoni minn fuq spalltu.

SAMWEL

Veru, Nann! Ma kontx naf!...

NANNA

Skużah, Sa Petronja, naħseb veru...

SA PETRONJA

Uuu, ma jimpurtax! Naf li jmissni nistennieha jien wara kollox. Imsejkna armla - lanqas tipprova tikkura ruħha xi ftit ma tista', u ma thallix id-dwejjaq jagħmlu biha!... Uuh, x'tistenna min-nies wara kollox?

Tirranga l-parrokka sewwa.

Tqum. Wieqfa u ditta, tieħu l-ingwanti u n-nuċċali tas-seqan f'idejha - issa fiha figura aktarx prepotenti, grotteska dejjem, imma minaċċuża wkoll.

SA PETRONJA

Kelma! Kelma li hi kelma rrid nisma'? Dak kollox. U nurihom jien min jien. Hadd qatt m'għamilli l-bżar fuq imnieħri jien - qas meta kien ħaj Bertu tiegħi. L-inkwiet li rajt ma' wiċċi jien nafu... Imma hadd qatt m'azzarda jgħid kelma li hi kelma fuqi! Lili, Sinjura Depawli, lili hadd ma nhalli jgħid xejn fuqi jien. Hadd!

NANNA

Poġġi ftit imma, Sa Petronja. Wara ġabta bħal dik...

SA PETRONJA

Le, m'għandi xejn - m'għandi xejn. (*tpoġġi*) Wara

kollox mhux tort tagħkomm. Jiena u int fl-istess ilma wara kollox. Taf daqsi x'inhu lsien innies. Li kieku ma kienx għalikom wara kollox, li sa tagħmlu din l-opra ta' karitā ma' Frida... u miegħi wkoll, nammetti, miegħi wkoll. U niżże ġejr 'l Alla għas-Sur Nikola wkoll, wara kollox...

NANNA
(*iebsa*)

Jista' jonqos!

SA PETRONJA

Hi mela. Eh, hu ried ikun. Sibt anglu kustodju fih jien dak... Bħalma sibtu int wara kollox, Sinjura Depawli. Eh, dak Nikola x'fih! Hu ried ikun għalija insomma. Hu stinka u ħadem miskin sakemm ġibna kollox b'wiċċ il-ġid. Ġab karti, Ċertifikati, prokura... ma ngħidlek kemm ġera. Raġel tar-ruħ dak, minkejja kollox.

NANNA

Minkejja kollox.

SA PETRONJA

Issa kemm ilu magħkom dak, aqtagħli kurżitā?

NANNA
(*xotta*)

Ilu.

SA PETRONJA

Minn qabel miet l-imsejken żewġek, hux hekk, Alla jagħtih il-ġenna?

NANNA

Hekk hu

SA PETRONJA

Kemm kienu ġbieb tal-qalb!

NANNA

Kien sekond kuġin infatti.

SA PETRONJA

Eh iva? Tal-familja mela! Hi kif lanqas qatt m'għaddieli minn moħħi! Imma minn dejjem kienu ħbieb.

NANNA

Ħbieb kbar.

Minn ġewwa jibdew jinstemgħu jogħlew l-ilħna ta' ELEN u NIKOLA jargumentaw.

SA PETRONJA

U saru ħbieb akbar wara - irrid nghid, wara li żżewweġ lilek. Ruben tiegħek irrid nghid, Alla jaħfirlu! Mhux, Nikola!

NANNA

(l-ilħna barra qed jinkwetawha)

Samwel dieħel l-Università dis-sena - ma naħsibx li qallek is-Sur Nikola.

SA PETRONJA

L-Università!

(iddur fuq SAMWEL)

U s-Seminarju? Jien kont mingħalija li int kont...

NANNA

Kien. Skużani ftit. Ghidilha int, Samwel

SAMWEL

Kont. Mgħadnix.

IN-NANNA taħsel sa toħroġ, iżda tilhaq tidhol ELEN. Għabett gabarrè u xi tazez bil-wiski, iżda tibqa' bla ma toffri lis-SA PETRONJA, moħħha f'xi haġa oħra li qed tinkwetaha...

ELEN

GeV Nikol...a

SA PETRONJA*(tqum biex tieħu l-wiski)*

U Frida? Mieghu wkoll, le?

ELEN*(bilkemm taraha)*

Iva Frida wkoll. Imma mhix Frida, Ma...

Jitfacċa fil-bieb NIKOLA. SAMWEL iqum bilwiegħfa jħares lejn il-bieb miftuħ - lejn xi ħadd wara NIKOLA.

NIKOLA

Bonasera. Skużawni ddawwart, imma...

(ħjiel ta' tbissima)

...it-tifla marret taħsel ftit idejha.

NANNA

Is-Sa Petronja qaltilna li ilha hawn mill-erbgħa u nofs. Mhux fil-ħamsa għidt kellha tiġi?

NIKOLA

Daqsxejn ta' malintiż naħseb.

IS-SA PETRONJA, *għada ddur ghall-wiski wara ELEN.***NIKOLA**

Smajt ġoss ftit ilu. X'kien?

SA PETRONJA

Iva, jien! Il-karozza tiegħi! (*tiftakar*) Imma dak il-kanċell, Sur Nikola! Dak min fettillu jsakkru?

NANNA

Fejnhha t-tifla, Nikola?

NIKOLA *jixgħel id-dawl tal-linfa f'nofs il-kamra u jdur lejn il-bieb warajh.*

NIKOLA

Hawn hi; ġejja.

SA PETRONJA

Miraklu ma bqajtx tal-post!

(tinduna li mhumiex moħħhom fiha)

Imma fejn baqgħet dik?

NANNA

(leħinha ma jixhidx l-irtubija ta' kliemha)

Għandi nifhem li għandek xi sorpriża żgħira oħra għalina, Nikola?

SA PETRONJA

X'sorpriża?

(leħqet ma' ELEN)

Mument wieħed!

(tieħu bikkerin wiski)

Grazzi!

NIKOLA *ldur lejn il-bieb tal-kurutur, iwarra b il-purtiera.*

Titfaċċa PETRA; tfajla matura u sabiha, bil-makeup u mbiddla, liebsa l-libsa l-ħamra, xagħarha maħlul u mitluq fuq spallejha.

NIKOLA

Ippermettuli nintroduċċikkom lil Petra.

NANNA

Petra? U Frida?...

IS-SA PETRONJA *qas nofs ħarsa lejn PETRA, tniżżejj il-bikkerin vojt fuq il-gabarrè u dlonk taħtaf ieħor.*

SA PETRONJA

...Iva, ta! Nikola forsi ma qalilkomx. Imma għedna xieraq li nsibulha isem ġdid issa li sa tibda ħajja ġidida magħkom. Taf int, nutari u avukati, u issa li qiegħdin fiż-żifna... hsibt li l-isem Petra jkun jixraq, le? Taf int, għalija -

Petronja - Petra! Ma tarawhx li jaqbel?
(tixrob il-wiski)

Ersaq, ersaq, Petra... Dejjem qisha binti kienet jaħasra!

IS-SA PETRONJA *tieħu id PETRA u tressaqha 'l quddiem.*

NANNA

Imma... Din Frida allura? U dik il-libsa?...

SA PETRONJA

Pjuttost sempliċi naf. Petra tiegħi dejjem...

Tieqaf issummata thares lejn id PETRA; id-dwiefer foloz, twal u ħumor jaqtgħulha nifisha. Imbagħad thares sewwa lejn wiċċha...

SA PETRONJA

(...u twerżaq waħda)

Frida! Ĝesù ħanin! Frida, hemm x'għamilt?
 Santamaria!

NIKOLA

Ippermettili, Sa Petronja - hsibt u rajt li kien jixraq tbiddel xi ftit wara l-vjaġġ...

SA PETRONJA

Santamaria! Vjaġġ! Xi vjaġġ, Nikola? Lanqas domna għaxar minuti ġejjin! U xagħarha - dik il-libsa... U dawk! Dawk id-dwiefer!... Dawk foloz?

NIKOLA

Ma nafx nghidlek. Ma jidhirlekx imma li l-libsa tixirqilha? Hallejtha titla' fuq u tirrangha ftit ruħha. Nghidlek is-sew ma stennejtx dan kollu.

NANNA

Xi stennejt allura, Nikola?

ELEN

Dik libsa ta' Sylvie kienet, Ma!

SA PETRONJA

Sylvie? Aah! Sylvie - omm?...

(tħares lejn SAMWEL)

Aah! Imma xorta ta! U ma missekx ħallejtha tuża make-up, Sur Nikola!

NIKOLA

Mea culpa!

SA PETRONJA

Imma int, Frida, x'fettilek, ja belha! U propju llum imbagħad, meta sa jarawk l-ewwel darba! *(lin-NANNA)* Niżgurak imma, Sinjura, niżgurak li qatt m'għamlitha qabel. Lanqas qatt ma ħallejtha tmiss xejn ma' wiċċha. Bilkemm terra, aħseb u ara! U dawk id-dwiefer imbagħad! Lanqas jien ma naf kif nužahom!

NANNA

Ma tgħidlix imma xi stennejt, Nikola? Għalfejn dan kollu? Għaliex issa? Għad baqgħalna żmien aħna, Nikola, għal aktar... aktar.

(teżita - l-preżenza tas-SA PETRONJA li żżommha)

Għaliex, Nikola?...

NIKOLA

Għaliex le, Tereża? Sakemm wieħed għad għandu nifs f'rūħu, jeħtieġ, anzi, huwa dmir. Jeħtieġ wieħed ikompli, dejjem aktar!...

NANNA

L-għanja taċ-ċinju forsi.

ELEN

Imma ma jistax ikun, Ma! Dan iżżejjed issa!

NANNA

Elen!

ELEN tkun sa tkompli, imma tintebaħ bil-ħars mimli hrara u kurżitā tas-SA PETRONJA u trażżan ruħha bi sforz kbir.

NANNA

Elen, mur ara hux lest it-te. Mur!

ELEN sa fl-ahħar tiċċaqlaq u timxi lejn il-bieb.

NANNA

Skużana, Sa Petronja. Imma dik il-libsa, taf int, iġġibilna ġafna memorji u tifkriet. Int tifhem.

SA PETRONJA

Hi mela jaħasra! Imma tibżax, il-Bambin ġanin u jaħseb fina lkoll. Tara kif issir thobbha int ukoll daqs li kieku kienet bintek! Min jgħidlek int li mhux il-Bambin bghatlek lil Frida flok Sylvie?

ELEN

(għadha fil-bieb)

Ikolli ngħid aktar ġabielna s-Sur Nikola mill-i-Bambin.

SA PETRONJA

Skużani ta, m'iniex nifhem?

ELEN

(tidħol lura)

Ara mela, ha ngħidlek jien, Sa Petronja. Il-problema hi li jiena - aħna lkoll, mhux hekk, Mamà? - aħna konna ġisibna li din Frida tiegħek...

NIKOLA

Petra - Petra tagħna issa.

ELEN

Petra! Din... din Petra tiegħek, ma kinetx għajr tifla! Tifla żgħira! Ir-ritratt li wriena Nikola...

NIKOLA

Nammetti, kien ritratt tal-Griżma. Ma stajniex insibu ieħor.

SA PETRONJA

Jiġifieri... Imma skuži ffit, ta. Skużawni, m'iniex nifhem. Kont għidlu jien lis-Sur Nikola - kont għidlu! Hsibt li konna ċċarajnieħ dak il-punt! (*iddur fuqu*) Kont rajtha int ukoll! Taf li mgħandhiex għajr sbatax-il sena.

ELEN

Sbatax-il sena? Sbatax!

SA PETRONJA

Insomma, tmintax l-aktar; taf int. (*tbaxxi lehinka*) wara kollox dokument tat-twelid qatt ma kien instab!

ELEN

Tmintax! Tisma'! Ma! Tisma'? ...Ara ha ngħidlek mela, Sa Petronja, aħna stennejna tifla ta' disa' snin u issa int iġġibilna...

SA PETRONJA

Disgħa? Disgħa!... Imma ruħi ma nafx kif kellkom dik l-impressjoni! Hsibt li Nikola qalikkom kollox!

NANNA

Nikola mhux dejjem jgħid dak li jfisser...

SA PETRONJA

Eh, imma nittama li jfisser dak li jgħid!

NIKOLA

Serraħ moħħok, Sa Petronja...

SA PETRONJA

Nittama!...

NIKOLA

Ma sa jinbidel xejn. Serraħ moħħok. Issa li
għaddejna l-karti kollha u wasalna s'hawn,
orbot fuqna; m'aħniex sejrin lura minn kelmtna.

SA PETRONJA

Tmorru lura!... X'jiġifieri tmorru lura?... Irrid
ngħid, ma jistax ikun Nikola, sieħeb! Mhux issa!
Mhux wara li lestejna kollox! U Dun Pawl? Dun
Pawl - x'jgħid Dun Pawl? Kien tant kuntent
miskin li rrangajna kollox u spiċċa kollox b'wiċċ
il-ġid!

ELEN

Tabilhaqq - u b'dik il-ħerqa kollha biex joħroġha
minn darek!

SA PETRONJA

Eh iva, mela...(*thallixa tgħaddi*) U jaħasra jien
ma nistax inżommha aktar - emmnuni ma
nistax! Issa li Bertu tiegħi ħallieni (*bikja*) tafu kif
sibt ruhi! Jaħasra stinka tant Dun Pawl - stinka
tant!

NIKOLA

Sahansitra l-isem bdilnielha.

SA PETRONJA

Mela jaħasra Petra tiegħi. U tal-Għaqda - is-
Soċi! - dawk ukoll imsieken...

NIKOLA

U s-Superjura; xi tgħid kieku s-Superjura?

SA PETRONJA

Mela! U l-fiera - il-fiera, Sur Nikola!

(*lin-NANNA u ELEN*)

Intom ma tafux, ma tantx toħorgu - mhux
għax intikom tort, ta! - imma kieku tafu kemm
xogħol qed isir għall-bażar għall-ahħar ta' dax-
xahar! Tafu li kull sold li sa nagħmlu sa nagħtuh
lilkom għall-bżonnijiet ta' Petra; tafu hux,
Sinjura Depawli?

NANNA

(*hjel li sa ċċedi*)

Nafu, iva, Sa Petronja...

ELEN

Imma ahseb ftit, Ma!... (*tbaxxi leħinħa*) Issa li Samwel rega' magħna... Ahseb ftit issa. Ghax qed ninsew ħaġa, Sa Petronja. Issa saret ftit aktar delikata l-biċċa. Qabel, kollox sew, sakemm ħsibna li ma kinetx għajr tifla żgħira din Frida... U fuq kollox, billi Samwel ma kienx sa jkun hawn. Qed tifhem? Imma issa...

SA PETRONJA

Issa xiex?

NIKOLA

Samwel kellu jibqa' s-Seminarju suppost,
jiġifieri.

ELEN

Le!

(*tipprova trażżan ruħha*)

Le! Jigifieri issa sa jkollna ġuvni u tfajla hawn
gew, taħt l-istess saqaf. Wara kollox, aħna nies
tal-affari tagħna, Sa Petronja, u ma rridux li
nagħtu x'jghidu lin-nies...

SA PETRONJA

Aah! Uh, u n-nies - in-nies! Puu għan-nies!
 Imma u iva, jekk noqogħdu nagħtu kas in-nies!
 Wara kollox - jekk sa noqogħdu niskruplaw
 issa!... Nies u mhux nies, jekk ma nagħmlux l-opri
 tajba f'din id-dinja biex inpattu ta' dnubietna,
 fejn irridu nagħmluhom? Ilkoll midinbin, wara
 kollox. L-opri tajba jridu jkunu ġħalina. Nafdaw
 f'Alla, dik hi. Eh, u aħna, Sinjura, is-soċi kollha,
 aħna dejjem naħsbu fikom ilkoll fit-talb tagħna,
 veru, Sur Nikola?

NIKOLA

Hekk hu. U forsi, 'kk Alla jrid, Samwel għad
 jista' jerga' jaħsibha dwar is-Seminarju. Mhux
 l-ewwel darba din...

SAMWEL

Qatt!

NANNA

Qatt fuq li qatt!

SA PETRONJA

Ġesù Marija!

NANNA

Ara, daqshekk biżżejjed. Issa li hemm hemm.

NIKOLA

U jsir li jsir, mela?

NANNA

Li kellu jsir ilu li sar.

ELEN

Imma Ma, aħseb ftit...

NANNA

M'hemmx x'tahseb aktar. It-tifla hawn qieghda u hawn tibqa'.

SA PETRONJA

Grazzi, Sinjura! Int qalbek tad-deheb! Kont naf li m'intix sejra tonqosna fis-siegha tal-prova! Il-Bambin għad ipattilek. Tista' tibqa' certa li lkoll napprezzaw is-sagħrifċċi li dejjem tagħmel magħna. Ma ridniex naqilgħulkom xi inkwiet, inti taf...

NANNA

Ebda inkwiet. Komplikazzjoni żgħira li setgħet ġiet evitata. Hasra li Nikola inzerta nesa dettall żgħir - l-letta ta'... Petra mela, hux hekk?

NIKOLA

Nammetti, ħtija tiegħi.

SA PETRONJA

Iva, imma ma ġara xejn. Kollox dejjem jispiċċa b'wiċċ il-ġid, niżżu ġejr 'l Alla. Ersaq, Petra, ruhi. Qatt ma sa jkollok xi tgerger minnha ibqa' certa. Jien naf x'konsolazzjoni kelli biha f'dari.

ELEN

Persważa! Kont smajt li hi kienet li hadet ġsieb l-imsejken żewġek kemm dam marid!

SA PETRONJA

Hi? Jien! Jien kont għaliex! Mela hi! Nammetti kienet tgħiġi, mela ma kinetx, eeh, imma aħna dejjem żammejnieha fuq wiċċ l-idejn.

ELEN

U speċjalment żewġek, is-Sur Bert...

SA PETRONJA

Fuq wiċċ l-idejn! ...Alla jagħtih il-Ġenna!
Dejjem rat imħabba u rispett - rispett! -
mingħandna! Mhux hekk, Frida, eh? Tkelleml
ftit ruhi! Ghidilhom int lis-sinjuri!

PETRA

Iva, Sa Petronja.

SA PETRONJA

Iva - iva xiex? Ghidilhom čar, ruhi binti. Dis-
santafjakka kollha llum!... Meta trid taf tiċċaċċra,
tafux. Uuhh, dawn it-tfal, brikkuni l' huma!

SAMWEL

Nahseb riedet tgħid, iva, dejjem rat imħabba - u
rispett - mingħandkom.

SA PETRONJA

Eh - mela x'inhu. X'għidt jien?...

Pawsa twila u imbarazzanti; SAMWEL u PETRA ċ-ċentru tal-attenzjoni.

*NIKOLA l-ewwel wieħed li jiċċaqlaq. Jieħu bil-mod lil PETRA
minn driegħha u, b'ġest kavalleresk, iressaqha 'l quddiem.*

NIKOLA

Forsi wasal il-waqt ghall-introduzzjonijiet, xi
tgħid, Sa Petronja? Ersaq, Petra.

*NIKOLA jdur biha lejn SAMWEL li malajr jinza' n-nuċċali u
jahbih fil-but tal-ġlekk.*

SA PETRONJA

Hi, tassew, ara dik kif baqgħet fil-bieb!

(pronta taħtaf driegħ PETRA - lin-NANNA)

Tiskanta kemm baqgħet grixtija għall-età
tagħha, Sinjura! Ersaq Frida - ersaq. Din is-

Sinjura Depawli. Minn issa 'l quddiem għandek tqisha bħal ommok oħra.

IN-NANNA *tieħu hafif b'id* PETRA.

PETRA

Għandi pjaċir.

NANNA
(*ħarsa intensa*)

Kif inti, Petra ruħi?

PETRA

Tajba grazzi.

SA PETRONJA

U din Elen. Ma tiħux għalik hux, Elena ruħi, jekk issejjahlek zija Elen?

ELEN *ma teħodlhiex b'iidejha - qajla tmejjel rasha b'tislima.*

SA PETRONJA

U dan taf, m'hemmx għalfejn ngħidu, is-Sur Nikola... Hi ara daqsxejn kont sa nghid Depawli! Kif dejjem ninsa kunjomok imma. Hawn qieghed fil-ponta ta' lsieni ta!

NIKOLA

Ma ġara xejn - Nikola biżżejjed għalija. Digà ltqajna, hekk jew hekk. (*jieħu b'id* PETRA)

SA PETRONJA

...Hi, ara kif insejt!

NIKOLA *jzomm id* PETRA *u jdawwarha lejn* SAMWEL.

NIKOLA

U dan - dan Samwel. Depawli - m'hemmx għalfejn ngħidu.

SAMWEL*(joħroġ idu indeċiż)*

Hi! Pjaċere...

PETRA*(mingħajr ma teħodlu b'ido)*

Pjaċere.

NANNA*(tqum)*

Tajjeb! Dak it-te, Elen. Ahjar nghaddu, xi tghid,
Sa Petronja? Kollox lest fis-salott?

SA PETRONJA

Eh, iva, għandi nixfa jaħasra. Ejja, Petra ruhi.

NANNA

Iva, imma forsi l-ewwel ahjar tmur terġa' tbiddel
u tneħħi dak il-make-up, xi tgħid?

SA PETRONJA

Mela! Hadthieli minn ħalqi jaħasra! Kapriċċuża
wisq dik il-libsa naraha jien, le? U dawk il-fjuri
wkoll!

Tieħu l-bukkett fjudi zgħir imwaħħal fuq sider PETRA.

SA PETRONJA

U tal-plastik fuq kollox! (*ixxomm*) Imma jfuħu
ta! Hi - Xantall Number Two. Naqta' ras!
Xomm! Xantall Number Two! Xi għoxrin lira
dik ta, mhux ċajt! U flixxun daqs nitfa.

ELEN ressquet lil PETRA lejn il-bieb tal-kurutur.

PETRA tieqaf taħt il-purtieri, tgħidilha xi haġa.

ELEN*(iddur)*

Samwel, mur daħħal l-affarijiet ta' Petra mill-

karozza.

SA PETRONJA

(*waqt li tfittex fil-portmoni -
tghaddi l-fjuri lil NIKOLA*)

Iva, bilhaqq. Hawn iċ-ċwievet, Samwel. Żewġ bagalji kull m'hemm. – Hawn ħa. Baqa' xi affarijiet nġibuhom darbohra.

SAMWEL

Għaliex jien? Għax ma jmurx Nikola?

NANNA

Iġgibhiex bit-tul, Samwel. Mur, iddumx.

ELEN u PETRA *joħorġu ghall-kurutur.*

SAMWEL *joħroġ kontra qalbu mil-logġa.*

38. BARRA. IL-LOGġA - BILLEJL.

Huwa u ħiereġ SAMWEL jolqot b'siequ (apposta?) xi haġa li waqgħet mal-habta tal-karozza - xi qasrija. Ifajjar daqqa ta' sieq u jiġbed waħda.

39. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BILLEJL.

HOSS TA' QASRIJA BARRA TITGERBEB U TINKISER.

SA PETRONJA

Ġieżuġież!

NANNA

Skużana, Sa Petronja. Tifel xi ftit diffiċli kultant.

NIKOLA

M'għadux tifel.

SA PETRONJA

Eh, imma qiegħed f'dik l-età - dik l-età! Bħal

Petra tiegħi. Ngħidlek is-sew, meta rajthom hekk, ġdejn xulxin l-ewwel; hekk għidt.

NIKOLA

X'għidt, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Mħumiex aktar tfal, dak li għidt - mħumiex tfal!
U rajthom tant jaqblu wkoll, ma taħsibx? Eh,
mhux li kien kont għadni ta' dik l-etagħha jien, Sur
Nikola!

NIKOLA

Hekk hu, hekk hu.

(*itaptpilha idha - ironiku - lin-NANNA*)

Ma rajthomx jaqblu int ukoll, Tereża?

NANNA

Mhux partikolarment. Imma aħna kellna ftehim, Nikola. Ma missekx.

SA PETRONJA

(*xejn ma jaħarbilha*)

Xi ftehim?

NANNA

Xejn partikolari. Xejn bil-miktub.

NIKOLA

Ta' barra barra?...

SA PETRONJA

Ta' ġewwa! ġewwa!

NANNA

Hekk hu. Ejja ħu xi ħaġa, Sa Petronja.

NIKOLA

(*ixomm il-fjuri f'idejh*)

Ifakkruk fi żmien iż-żbir, ma taħsibx, Sa Petronja?

SA PETRONJA

(*tieħu l-fjuri*)

Ma nafx, Nikola. Int tifhem, ħi!

NANNA

Fi żmienna l-ġiżi min kienu ta' vera. (*tieħu l-fjuri hi*) Fwieħa ta' vera. Mentri llum...

SA PETRONJA

Xantall Number Two!

NANNA

Xantall Number Two.

(*titlaq il-fjuri fuq il-mejda*)

Ejja, Sa Petronja, it-te lest.

SA PETRONJA

Grazzi. Isma' ma niskomdakomx, hux?

NANNA

Ebda skomdu. Ftit taqlib ta' mument, imbagħad kolloks bħal qabel. Itfi warajk xħin toħroġ, Nikola. – Ma tiħux xi żewġ gallettiniet?

Toħroġ mill-bieb tal-kurutur mas-SA PETRONJA.

SA PETRONJA

Hi, dażgur!... Kont għidtelek li nhar it-Tnejn sejra Taormina? Le, dażgur, li le. Tliet ġimġħat biss, tafx...

(*Toħroġ.*)

Il-bukkett fjuri mitluqin fuq il-mejda fejn ħalliethom IN-NANNA - ħdejhom hemm ukoll il-Bibbja antika.

Id NIKOLA tiġbor il-fjuri.

Il-fjuri f'id waħda, il-Bibbja fl-oħra, NIKOLA jersaq lejn is-swiċċ .

39A. BARRA. IL-LOGġA TAD-DAR TAD-DEPAWLI.

XI WRIEŻAQ, KELB JINBAH 'IL BOGHOD.

Min-naħha ta' fejn hemm il-karozza tas-SA PETRONJA bil-bonnet miftuh jidher SAMWEL minn wara riesaq lejn il-logġa, iqandel żewġ bagalji.

Jintefa d-dawl wara l-bieb tal-logġa.

Jersaq EŽRA u jiġib bebbux mill-art u jitfghu go qoffa ma' ghadd ta' bebbux ieħor.

Wiċċ EŽRA jara lil SAMWEL tiela' t-taraġ tal-logġa.

40. GEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BILLEJL.

KELB JINBAH 'IL BOGHOD, barra.

Dawl baxx mixgħul barra l-logġa.

NIKOLA jersaq lejn l-iskrivanija u jixgħel il-lampa.

Ipoġgi l-fjuri fuq xi pitazzi bit-taħżej fuqhom: il-kitba ta' SAMWEL.

NIKOLA jirranġa l-fjuri u l-pitazzi għad-dawl tal-lampa.

NIKOLA

Għax deher iż-żahar fil-pajjiż u zmien iż-żbir tad-dwieli wasal, u f'pajjiżna nstema' leħen il-gamiema.

Sodisfatt, idur u joħrog.

Il-fjuri fuq il-pitazzi.

L-GHANJA TAL-FLAWT TIBDA TINSTEMA' L BOGHOD.

SAMWEL jidħol mil-logġa bil-bagalji f'idejh. Jersaq lejn il-kurutur imma jinduna bid-dawl mixgħul fuq l-iskrivanija.

Jitlaq il-bagalji fid-dahla tal-kurutur u jmur lejn l-iskrivanija.

Il-fjuri u l-pitazzi fuq l-iskrivanija.

SAMWEL jieħu l-bukkett f'idejh. Ixommu għal xi waqtiet, idur u jitfghu f'ħobbu.

41. ȆGEWWA. KURUTUR FID-DAR TAD-DEPAWLI - BILLEJL.

LEHEN IS-SA PETRONJA TIĆĊA ĊĊRA FIS-SALOTT.

SAMWEL jgħaddi bil-bagalji mill-kurutur kutu kutu biex ma jisimgħu. Jevita l-bieb tas-salott; b'xorti tajba l-purtieri tqal huma magħluqin kważi kompletament.

Jissogra jittawwal bejn ix-xquq tal-purtieri, jara PETRA hix hemm.

42. ȆGEWWA. IS-SALOTT TAD-DEPAWLI - BILLEJL.

IS-SA PETRONJA, kikkra te quddiemha, tiekol il-gallettini u tpacpaċ. Ma jinstema' xejn mill-banalitajiet li qed tgħid.

ELEN wiċċi laskri, bilwieqfa u siekta wara s-sigġu t'ommha,

IN-NANNA, kikkra f'idejha. Siekta wkoll.

JINSTEMA' BISS IL-FLAWT MINN XI MKIEN FID-DAR.

NIKOLA wieqaf dritt dahru lejn il-purtieri tal-kurutur, Dirgħajh marbutin fuq sidru, il-Bibbja f'idejh il-leminija.

Wieħed jilmaħ il-purtiera warajh titħarrek kemm kemm fejn hemm SAMWEL moħbi jittawwal.

43. ȆGEWWA. KURUTUR FID DAR TAD-DEPAWLI - BILLEJL.

SAMWEL iwarrab mill-purtiera tal-kamra tas-salott.

43A. ȆGEWWA. IT-TARAġġ PRINċIPALI.

SAMWEL jasal fl-ewwel indana u jieqaf jistrieh. Imbagħad, donnu b'estru jintelaq ipsis quddiem fuq ir-raba' jew ħames targħa quddiemu u jibda jagħmel il-push ups, "one two, one two..."

PETRA *titfaċċa f'ras it-taraġ. Imbiddla u liebsa l-istess libsa sempliċi li kellha meta waslet id-dar tad-Depawli.*

Tinżel it-taraġ, pass pass mal-“one-two, one-two” ta’ SAMWEL, li ma jintebahx biha qabel ma tasal xi ftit targiet ’il fuq minnu.

Mingħajr ma jgħolli rasu, inaqqas ir-ritmu tal-push-ups hekk kif hi tnaqqas il-passi tagħha.

ELEN *titfaċċa fil-bieb tas-salott, twarrab kemm kemm pertiera u thares lejn fejn hemm SAMWEL.*

PETRA *nizlet kważi ħdejn SAMWEL, hekk li għajnejh, mingħajr ma jgħolli rasu, huma bi dritt saqajha.*

Jieqaf mill-push-ups.

Hafif, jiddritta saqajh u jgħib ruħu kokka.

Il-bukket fjuri li kelli f'ħobbu jinsab fuq it-targa quddiemu.

SAMWEL IHARES 'IL FUQ LEJN PETRA.

SAMWEL
(*bilkemm jagħrafha*)

Petra?

PETRA

Frida.

PETRA *tinżel tarġa u toħroġ idha lejh.*

SAMWEL

Frida...

SAMWEL *joħroġ u jgħolli id waħda lejha biex tgħlinu jqum fuq saqajh.*

SAMWEL

Rapunzell, Rapunzell, dendel xuxtek.

SAMWEL u PETRA *idhom f'xulxin.*

Taħt saqajn PETRA hemm il-bukkett ġiżimin mgħaffeg.

TMIEM L-EWWEL PARTI

IT-TIENI PARTI

44. BARRA. FIS-SERRA - BINHAR.

GRUPP TA' TURISTI *mexjin bejn pjanti u fjuri, IL-GWIDA miexja quddiem, tispjega bi lsien barrani. PETRA (kbira fl-età) miexja xi fit passi warajhom.*

45. BARRA. AVJARJU TA' GHASAFAR EŻOTIČI - BINHAR.

GHANA TA' GHASAFAR, KULTANT XI GHAJTA STRAMBA TA' GHASFUR JEW PAPPAGALL.

L-ghasafar itiru minn naħa għal oħra, minn bejta għal oħra.

Għasfur tal-priza, ġwenħajh miftuħha beraħ.

46. BARRA. FIS-SERRA - BINHAR.

ĠENNIEN *anzjan ibexxex il-pjanti. Iħalli T-TURISTI jgħaddu, iġenneb il-pajp tal-ilma biex ma jxarrabhomx. Jistenna lil PETRA tilħaq magħhom.*

B'tislima jagħtiha kemm kemm tbissima indeċiża.

PETRA *tinjurah - tersaq tosserva xi xtieli li għadu kemm bexxex. Xi wħud minnhom ma leħaqhomx l-ilma - tagħmillu sinjal biex ikompli fuqhom. Tibqa' għaddejja bla għażla wara T-TURISTI li issa ħerġin mis-serra.*

IL-ĠENNIEN *ixengel rasu josserva lil PETRA għaddejja waħedha waħedha qalb fjuri u pjanti.*

47. BARRA. IL-ĠONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

DEHRA MILL-GħOLI ta' serra wara serra, wara serra.

48. BARRA. ROKNA MWARRBA TAL-ĠNIEN BARRA S-SERER HDEJN GħORFA - BINHAR.

PETRA *toħroġ mill-bieb tas-serra. Tersaq thares lejn grada*

ġdida tal-aluminju nofsha mbexxqa bejn ħajt tal-ġnien u ġhorfa.

Tigbed il-grada biex tagħlaqha u tkun se tkompli għaddejja imma l-bieba donnha ma tridx tingħalaq u terġa' titbexxaq.

Warajha hemm taraġ deejjaq tal-ġebel, imblukkati bl-imbarazz, ġebel u ħaxix ħażin.

PETRA tieqaf; tkun ser terġa' tagħlaqha, imbagħad tieqaf donnha semgħet, jew rat xi haġa.

Wiċċ PETRA.

ILĦNA 'L BOGHOD, DONNHOM GHAJJAT TA' ĜUVNI U TFAJLA JIDHQQU, JITHALLTU MA' GHANA TAL-ĞHASAFAR.

PETRA tinżel it-taraġ mimli għollieq u ħaxix ħażin, donnu ilu ma jinżel xi hadd minn hemm.

Xi qxur ta' bebbux niexef, imqarqač u abjad bix-xemx tisreġ fuqu.

PETRA tevita li tirfes fuqu.

Twarrab xi dielja jew liedna li timblukkalha l-mogħdija.

L-ILĦNA TA' ĜUVNI U TFAJLA ISSA JINSTEMGHU AKTAR QRIB.

PETRA tieqaf thares 'l isfel.

49. BARRA. ID-DURA F'GHALQA MHARBTA U MITLUQA - BINHAR.

Dura f'nofs ħalqa mħarbtu u mitluqa.

Fid-dura m'hemm hadd. Xi gaġġa jew gabjun kważi qed jitmermer; ftit bogħod mid-dura biċċa roqgħa art għera, donnha nħarġet biex jitneħħha l-ħaxix u kull ħaġa oħra li jista' jikker fiha.

49A. BARRA. SERRA HDEJN L-GHORFA - BINHAR.

XI MKIEN QRIB L-GHANA TA' PITIRROSS.

PETRA *tinżel tarġa. Iżżomm mal-ħajt tas-sejjiegh hija u nieżla. Xi ġebla jew tnejn jinqalgħu mill-ħajt, jitgerrbu fil-mogħdija quddiemha.*

Ġhajnejn PETRA jippruvaw jaraw minn fejn ġej l-ġħana tal-pitirross.

49B. BARRA. ID-DURA - BINHAR. ILLUM

Erba', ħames ġebliet tas-sejjieħ, gozz ġebel: dak li baqa' minn dak li darba kien ħajt tas-sejjieħ.

Taqqa' ġebla oħra.

Il-kulur tal-ġebel jintilef bil-mod - jaqleb għal kulur sepja.

ID-DAHQ TA' PETRA U SAMWEL.

49C. BARRA. ID-DURA - BINHAR. (IS-SITTINIJIET)

KULUR SEPJA: Id-dura, aktar mill-qrib: il-gabjun imfarrak li rajna qabel issa jidher ġdid u shiħi.

L-GHANA TAL-PITIRROSS.

LURA L-KULUR: PETRA ddawwar ġarsitha lejn mnejn donnu ġej l-ġħana tal-pitirross.

LEHHHA fuq pitirross jgħanni ġo trabokk li jinsab fuq il-borġ ġebel li rajna qabel, issa mtella' u magħmul f'ħajt tas-sejjieħ.

L-ILHNA TA' PETRA U SAMWEL FID-DURA.

Wiċċi PETRA: iddawwar ġarsitha lejn mnejn ġejjin l-il-hna.

ID-DURA: KULUR SEPJA li jinqaleb għal kulur ISWED U ABJAD – EFFETT TA' MOGHDIJA LURA FIS-SNIN.

ABJAD U ISWED: PETRA (żagħżugħha) tidħaqq, daharha lejna - għarkupptejha fuq SAMWEL, mixhut fl-art wiċċu l-fuq - sieq

wahda fuq naħha u oħra n-naħha l-oħra, thabbillu u ġġebbidlu xagħru u tidħaq.

SAMWEL

(jipprova jeħles minn taħt idejha)

Hallini, Petra! Terġax! I'm sorry!

PETRA

(daħarha lejna)

Skużani! Mhux sorry!

SAMWEL

Għidtlek sorry. - OK - skużani!...

(jieqaf hesrem - donnu ra xi haġa wara PETRA)

KULUR: *Wiċċ PETRA (kbira fiż-żmien) thares lejh.*

SEPJA: PETRA (*żagħżugħha*) *tidħaq, daharha lejna thares lejh - tinduna li ħarstu ssummat f'daqqa wahda.*

Iddur thares lejn xiex qed iħares hu.

Wiċċ PETRA (illum) thares lejha.

IL-HARS BEJNIETHOM: wiċċ PETRA llum jittlef il-kulur waqt li PETRA żagħżugħha jieħu l-ħajja.

Il-ħarsa fuq wiċċ PETRA żagħżugħha - eqreb.

PETRA (*kbira fiż-żmien*) *mill-bogħod, wieqfa f'tarf it-taraġ tal-ghorfa: fl-isfond is-serer u l-hitan tal-palazz tad-Depawli.*

PETRA (*żagħżugħha*) *mixħuta fuq SAMWEL, iddawwar ħarsitha lura lejħ.*

PETRA

X'int tara?

SAMWEL

Xejn... Deherli smajt xi hadd nieżel.

PETRA *twarrab minn fuq SAMWEL.*

SAMWEL *għadu jħares warajha, iqum.*

L-istess dehra tat-taraġ tal-ghorfa fejn għad kemm kien hemm PETRA (kbira fiz-żmien) – fl-isfond il-ħitan tal-palazz tad-Depawli.

Iżda PETRA (kbira fiz-żmien) mhix hemm.

PETRA (żagħżugħha) tersaq lejn it-taraġ, tixxabba fuq iċ-ċint.

Id-dar tad-Depawli minn barra. Ebda sinjal ta' ħajja.

SAMWEL, *taħt PETRA, iħares 'il fuq.*

SAMWEL

Tara 'l xi ħadd?

PETRA *thèares madwar il-ġnien.*

NIKOLA jinsab ħdejn serra mwaqqgħha joħrog xi qsari minn qalb il-ħaxix hažin.

SAMWEL

Hemm għadu Nikola?

PETRA

Tagħtix kas Nikola. Però aħjar titla' lura sal-logħga. Deherli rajt lil Elen tittawwal minn fuq.

SAMWEL

Jekk mhux wieħed, l-oħra!

50. ĜEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI - IT-TURRETTA.

It-tieqa fil-kamra ta' EŻRA fit-turretta fil-ġħoli: il-ġnien minn ġewwa d-dar.

EŻRA moħbi wara purtiera tqila, tromba f'idejh iħares 1 isfel.

50A. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI - BINHAR.

MILL-ĠHOLI:

SAMWEL miexi lejn il-logħha jirranġa xi ftit ruħu, PETRA fit-passi warajh, it-trabokk f'idejha.

SAMWEL *jitla' t-tarag̡ tal-log̡ga, jagħmel sinjal lil PETRA bieq tistenna barra. Jieqaf sekonda ħdejn il-bandla u jieħu flokk tas-suf u xi kotba mitluqin hemm.*

50B. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOG̡GA - BINHAR.

Il-log̡ga mdallma: il-purtieri ħoxnin tax-xitwa huma magħluqa tul il-log̡ga kollha.

Mill-bieb imdendel žlugat tal-log̡ga jidħol SAMWEL; flokk madwar qaddu, ktieb miftuh fidejħ u xi tnejn oħra taħt abtu.

Jagħti xi żewġ passi għal ġol-kamra taparsi meħdi jaqra, imbagħad jgħolli ħarstu bil-mod.

Malli jara li m'hemm ħadd, jersaq lejn il-kurutur, jissemma' għal ftit, jieħu nifs ta' serħan u jitlaq il-kotba bl-addoċċ fuq il-mejda.

Imur fil-bieb tal-log̡ga u jagħti tisfira ħafifa. Imbagħad jifta berah il-purtieri tal-log̡ga.

SAMWEL

Ikun id-dawl!

SAMWEL *ipoġġi fuq waħda mit-targiet ta' ġewwa tal-log̡ga, ifarfar it-trab u l-ħamrija minn fuqu.*

PETRA *tidħol ħafja mill-ġnien.*

PETRA

*(tholl it-terha u thalli l-keffa tal-libsa
tinżżejjha taħt l-irkoppa)*

Fejn huma?

SAMWEL

Min jaf? Mhux xi mkien hemm ġew? — X'int ittawwal dik il-libsa, beżżeiegħha! Baqgħalhom kwarta biex jinżlu.

PETRA

Hekk jew hekk mǎħniex erġajna ġerġin, le?
(tibda tiġbor xagħarha lura f'malji)

SAMWEL

Għala le?

(*iqum - joħroġ suffara tal-insib
mill-but tal-jeans*)

Dak it-trabokk ikollna nneħħuh minn hemm. U
jekk nirranġa dis-suffara...

(*jipprova jsaffarha darba, darbtejn - għalxejn*)

Għandek hair pin?

(*jiġibidlha xagħarha u jħollilha l-malja*)

U ġallih hekk dak ix-xagħar!

PETRA

(*tipprova tingibed minnu*)

Hallini!

SAMWEL

(*idejh madwar għonqha b'xagħarha maħlul*)

Hekk! Hekk isbah!

PETRA

M'ilekx kont tgħid li jogħġibuk il-malji.
M'għadnix qisni tifla żgħira?

SAMWEL

Rapunzell, Rapunzell...

PETRA

(*tingibed minnu - bierda*)

Rapunzell ma teżistix hawn ġew. Dak li tkun
trid Elen, jew li tarana hemm barra.

SAMWEL

B'daqshekk! Belha jekk taħseb li noħroġ fis-serra
biex nistudja!

PETRA *terġa' tibda tagħmel xagħarha f'malja.*

SAMWEL

Int ma teħodlokkx kopja. Quddiem in-Nanna mod, quddiem Elen ieħor...

PETRA

U quddiemek?

SAMWEL

...Fejn naf. Qisek kamalejont.

PETRA

Kliem tqil ma nifhmux.

SAMWEL

Hemm int – tagħmilha tal-belha.

PETRA

Tal-injuranta. Għax hekk jixtiequ jarawni dawk.

SAMWEL

(*jerġa' jipprova s-suffara - għalxejn*)

Fejn għidt kien hemm labra?

PETRA tmur lejn il-purtiera tal-intrata u taqla' labra tal-ħjata minn ma' pieg fil-għoli.

SAMWEL

Għadhom iqiegħduhom hemm - fil-għoli, bħal meta kont żgħir!

Jieħu l-labra mingħand PETRA li tpoġġi ħdejha fuq it-tarġa tal-logħga.

Issoff subghajha għax tniggżet bil-labra.

SAMWEL inaddaf is-suffara, imbagħad jipprova jsaffarha.

PETRA

Tista' tarmiha. Fejn sibtha?

SAMWEL

Kienet tan-Nannu naħseb. Jew missieri. Fejn naf.

(jerġa' jipprova jsaffarha - qed taħdem)

Hemm int!

(pront iqum)

Ejja, ġejja?

PETRA

(ma tqumx)

Se ndumu imma?

SAMWEL

Jekk trid tibqa' hawn, ibqa'!

(jimxi lejn il-bieb, imma mhux se joħroġ mingħajrha)

...Oqghod aħdmilha 1-peduni lil Elen mela.
Tgħidix kemm tieħu gost bik!

PETRA

Qatħet qalbha tgħallimni naħdem is-suf. Illum kellha tgħallimni r-rakku. U għax qabbditha n-Nanna, mhux għax trid hi.

SAMWEL

Dak għax qed tiddiżappuntaha - lin-Nanna wkoll. F'għimajtnejn malajr intebħet li mhux lakemm tirbħek kif ġieb u laħaq lilek.

PETRA

Xi trid tirbaħni lili?

SAMWEL

Ma ċċedilhiex biżżejjed, dik hi.

PETRA

Forsi għax jien ma naħfx incedi. Imma qatt ma nqastha mir-rispett.

SAMWEL
(jidħaq)

Rispett - int! Haġa ngħidlek però: veru se taqbel magħħom int!

PETRA

Fiex naqbel?

SAMWEL
 Arak! Tiddefendi ruħek b'mistoqsija.

PETRA
(tgholli spallejha)

SAMWEL
 Mhux għax inlumek. B'xi mod kulhadd irid jiddefendi ruħu hawn ġew. Tgħallimtha kmieni jien dik. U dak li jagħmlu, dejjem bi ħsieb. Ukoll l-istramberiji tagħhom...

PETRA

Tagħhom biss?

SAMWEL
 Tagħhom - tiegħi wkoll messni għidt. Għax jien wieħed minnhom, irrid jew ma rridx. Jgħidu li wkoll meta kont żgħir, darba - forsi kelli sitt snin? - darba kelli xi ngħid man-Nanna. Ma nafx fuqiex - biss jgħidu domt xahar ma rridx nghidilha kelma li hi kelma! U hi lili! Pika bejn tifel ta' sitt snin u mara suppost matura! Temminha?

PETRA

Forsi. Forsi għalhekk ukoll nippreferi r-rabja bla rażan ta' Elen.

SAMWEL
 Għax tibża' min-Nanna.

PETRA

Nibża? Jien ma nibża' minn ħadd. U minn kulħadd.

SAMWEL

Mur ifhmek. Ejja, ġejja?

PETRA

(tqum, imma bla għaġla)

Samwel... Għaliex taħseb li tobghħodni Elen?

SAMWEL

Elen? Kieku għidtli Nikola...

PETRA

Le. Nikola ma jobgħodnix. Jipprova jużani iva, imma ghall-bqija, ma jimpurtah assolutament xejn minni. Elen - Elen haġoħra.

SAMWEL

X'kienet dik ix-xenata ta' dalghodu?

PETRA

(tgħollxi spallejha)

Qalet lin-Nanna biex tibdilli l-kamra.

SAMWEL

Reġgħet?

PETRA

Il-kamra t'Eżra tiġi eżatt fuq tiegħi, hux veru?

51. ĠEWWA. IL-KMAJRA TA' EŻRA - BILLEJL.

Eżra bilqiegħda fuq banketta u milwi tnejn ħdejn bank fejn qiegħed jibbalzma tajra għad-dawl ta' lampa tal-pitrolju,

SAMWEL (O.S.)

Iva. Għaliex?

PETRA (O.S.)

Għaliex dejjem imsakkar, inkaxxat, hemm fuq?

EŻRA *jqum u jmur ibexxaq il-bieb tal-kamra u joħrog f'kurutur mudlam.*

SAMWEL (O.S.)

Eżra? Ghidtlek. Bilkemm jara; id-dawl jagħmillu ġażin. Jekk qatt tidħollu hemm ġew ma tara xejn - dlam kullimkien. L-unika tieqa jżommha mbarrata u mal-ħitan ħlief xkafef impestati bil-bebbux u tjur ibbalzmati ma tarax. U riħa ta' buraxx u salnitru li taqsam.

PETRA (O.S.)

U n-Nanna qatt ma ssemmih. Jew tkellmu.

51A. ĠEWWA. IL-GARIGOR - BILLEJL.

EŻRA *nieżel garigor*

SAMWEL (O.S.)

...Dik storja oħra. Ejja, ġejja?

PETRA (O.S.)

...U Nikola dejjem jaħarbu.

51B. BARRA. FIL-LOĞGA - BINHAR.

SAMWEL
(*jgħolli spallejh*)

PETRA
(*bilqiegħda fuq il-bandla*)

Għax dik l-istess storja imma. Naf.

SAMWEL
Eżra jaħrab minn kulħadd. Anki minni!

52. ĠEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI. KURUTUR.

EŻRA *jimxi jħakkek mal-ħajt tal-kurutur mudlam.*

Jieqaf quddiem bieb imbexxaq u jittawwal ġewwa.

PETRA (O.S.)

Minn Elen le imma.

SAMWEL (O.S.)

Xi ħadd irid jieħu ħsiebu.

PETRA (O.S.)

U billejl?...

52A. BARRA. FIL-LOĞGA - BINHAR.

SAMWEL

Xiex billejl?

53. BARRA. IL-KAMRA TAS-SODDA TAN-NANNA - BILLEJL.

IN-NANNA u ELEN *fis-sodda nofsha mudlama.*

EŻRA ħdejn *il-bieb imbexxaq fil-kurutur, itektek kemm mal-bieb.*

Wiċċ IN-NANNA, rieqda.

Wiċċ ELEN, għajnejha magħluqin.

53A. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI. KURUTUR - BILLEJL

EŻRA *jdur mill-bieb u jimxi tul il-kurutur.*

Jieqaf quddiem bieb imsakkar - jipprova jdawwar il-pum. Imsakkar.

54. BARRA. IL-KAMRA TA' PETRA - BILLEJL.

PETRA *fis-sodda, mqajma u daharha mat-tistiera, f'iidejha l-pitazzi bil-ħrejjef ta' SAMWEL. Tissemmä' - tara l-pum idur.*

PETRA
(*thares dritt*)

Dal-lejl ġie jħabbar mal-kamra tiegħi.

TAĦBITA HAFIFA MA' BIEB.

55. BARRA. IL KAMRA TAS-SODDA TAN-NANNA - BILLEJL.

Wiċċ ELEN rasha fuq l-imħadda, għajnejha magħluqin.

TAĦBITA HAFIFA MA' BIEB FIL-KURUTUR BARRA KAMRITHA.

Għajnejn ELEN jinfetħu beraħ.

SAMWEL (O.S.)

Ftaħtu?

PETRA (O.S.)

(mument ta' eżitazzjoni)

Le.

SAMWEL (O.S.)

Fejn taf li kien hu?

PETRA(O.S.)

Smajtu. Sejjahli Sylvie.

56. BARRA. IL-KURUTUR, BARRA L-BIEB TAL-KAMRA TA' PETRA - BILLEJL.

EŻRA, milwi tnejn ħdejn is-serratura.

PASSI RESQIN FIL-KURUTUR.

EŻRA

(taħt l-ilsien)

Sylvie! - Sylvie!

Id ELEN tiġi minn warajh u tgħattlu ħalqu.

EŻRA jberraq għajnejh, imma ma jippruvax jgħajjat jew jiġi minnha.

ELEN iddawwar u tiġib lil EŻRA lura minn mal-bieb.

57. BARRA. FIL-LOGGA - BINHAR.

PETRA *nieżla t-tarġiet tal-logga, iddur lejn fejn hemm il-fdalijiet imkissra tal-guva. - SAMWEL nieżel warajha.*

PETRA

Sylvie. Kienet ommok, mhux hekk?

SAMWEL

Kont għidtlek. Mietet ftit wara li telaq missieri. Ezra kien iħobbu wisq. Tal-anqas hekk jgħid Nikola. Missieri kien għamel żmien kien taha għall-insib, u t-tjur kollha li jaqbad kien jagħtihom lil Ezra. Kellu guva daqsied mimlija għas-safar hawn barra. Sakemm imbagħad, wara li telaq... (*jgħolli spallejh*)

PETRA

X'gara minnhom?

SAMWEL

Mietu.

PETRA

Mietu? Hekk - kollha f'daqqa?

SAMWEL

Jum wieħed sabuhom hemm, mejta. – Qat-luhom.

PETRA

Min?

SAMWEL

Huma. Elen kienet tgħid li kien Nikola. Imma mbagħad darba Nikola qalli li kienet in-Nanna. Jew setgħet kienet ommi, min jaf?

PETRA

Ommok?... – U dawk it-tjur kollha bbalzmati

hemm ġew, allura dawk huma?

SAMWEL

Huma. U xi ftit oħrajn ukoll.

58. BARRA. FUQ IT-TERRAZZIN - BILLEJL.

ELEN *bilqiegħda fuq kantun, EŻRA wiċċu f'hogorha, jibki bikja ħiemda.*

ELEN *kemxejn tbissima, tmellislu xagħru.*

PETRA (O.S.)

(bla sentimentalizmu)

Miskin Eżra. Dal-lejl hu kien - jibki - waħdu - wara l-bieb fil-kurutur. Meta ftaħt il-bieb...

59. BARRA. IL-GUVA MĞARRFA HDEJN IL-LOĞġA - BINHAR.

Mill-ġħoli tat-terrazzin: PETRA u SAMWEL ħdejn il-logġa.

SAMWEL

Ftaħtu mela.

PETRA

(ħares il-fuq, lejn it-terrazzin)

Stennejt ftit. Meta ftaħt kien digħa għeb. Stennejt wisq... Wara mbagħad smajtu hemm barra, fuq it-terrazzin, wara li dħalt lura.

SAMWEL

Darboħra, Petra... darboħra aħjar ma tiftaħx.

PETRA

Darboħra...

*(tieqaf - wara ftit ddur lura
lejn il-ġnejna)*

X'għasfur għidit li rajt hemm barra?

SAMWEL

Malvizz għandujkun...

PETRA

Donnha dik il-ġnejna misħuta. X'jiġu jagħmlu l-kaċċaturi 'l hawn?

SAMWEL

X'kaċċaturi huma? Jgħaddi 'l hawn kultant xi wieħed, imma bi drawwa - jew forsi bi sfida. Tiħux għan-Nanna.

PETRA

Rajt iċ-ċomb hemm barra imma, ġdejn is-serra.

SAMWEL

Forsi għalhekk iwaħħlu fihom għal din il-herba hawn barra. Bħalma jwahħlu fin-nassaba - u fit-tfal tar-rahal.

PETRA

Forsi ġatja huma daqs kemm hu ġati l-maltemp.

SAMWEL

U ż-żmien. Fuq kollox Nikola telaq kollox. U lil Ezra kemm-il darba rajtu hawn barra, ikisser dal-ħgieg.

PETRA

Apposta?

SAMWEL

Apposta. Bil-ponn. U... ġieli jien ukoll - jien ukoll ġieli noħlom narani hemm, f'nofs is-serra mkissra. Meta nqum ma niftakarx sewwa xi nkun ħlomt. Niftakar biss li narani hemm barra, idejja magħqudin ponn, mimlija demm...

(iħares lejn idejh)

SAMWEL

...Id-demm. Jekk hemm ħaġa li ma nissaportix...

PETRA

GeV Nikola. Hareg mis-serra.

SAMWEL

It-trabokk? Fejn ħallejtu? Żgur sa jarah.

PETRA

Hekk jew hekk. Digà rana hemm barra.

SAMWEL

Kien qed jara kollox?

(jgħolli spallejh)

Aħjar għalih, hekk jew hekk...

Imma xorta jipprova jfarfar xi trab minn fuqu u jirrangha u jgħaddi jdejh minn xagħru.

PETRA *tikkumpati - tagħti harsa, tbissima żgħira,*

PETRA

Hekk jew hekk!...

(iddur lejn il-bieb tal-logġa)

60. BARRA. FIL-LOĞġA - BINHAR.

NIKOLA- liebes il-libsa tas-soltu imma bla l-ġlekk u bi kmiem il-qmis imxammrin - jitla' t-taraġ, mghobbi b'xi żewġ iqṣari mdaqqsin, imxellfin u mimljin trab, fihom xi zokk ta' palma bil-weraq nofsu niexef.

PETRA *titfaċċa quddiemu fl-ogħla tarġa timbarralu t-triq.*

NIKOLA jtiha ħarsa, jgħaddi minn ħdejha bla kliem xejn, kważi jwarrabha min-nofs hu u jkompli dieħel.

61. ġEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞġA - BINHAR.**NIKOLA**

(iniżżejjil il-qsari)

Se tkallu hemm dak it-trabokk?

SAMWEL

Iva, naf; issa ndaħħlu. Mhumiex se jarawh tiħux ġħsieb.

(idawwar id-diskors)

Dawn (*il-qsari*) għal fejn?

NIKOLA

Neħħi minn hemm. Damet biex ġietek in-namra lilek! ... Talbuhomlha għall-fiera, għal nhar il-Ħadd. Riħ isfel illum dik; it-trabokk ikun jonqosha. U trid xi fjuri mis-serra wkoll illum is-Sinjura tarax. Għadha toħlom. Kultant ngħid jien, kultant ma nafx...

(ixengel rasu)

PETRA

(wieqfa thares 'il barra mil-logġa)

Kont qed tnaddaf is-serra?

NIKOLA

Jien - innaddaf is-serra? U għaliex għandi nnadd-dafha jien, eh, għaliex? Xi trid tgħid biha int?

PETRA

Xejn. Staqqsejtek.

SAMWEL

Iva kelma qaltlek. Tridx daqqa t'id? Indaħħlulek aktar qsari?

NIKOLA

Issa trid tgħin, int?

SAMWEL

U iva! Ghid - xi kemm trid aktar Elen?

NIKOLA

(ħarstu dejjem fuq PETRA)

Tista' trid li trid dik. Tieħu dak li hemm.

Hawn ġew għamlitu tagħha - b'hemm barra ma tintrigax - mela tieħu dak li ntiha jien is-Sinjorina Elen. Dak li tieħu.

SAMWEL

U iva - issa nara x'hemm! Ģejja, Petra?

PETRA

Mur. Issa niġi.

(*tarah indeċiż*)

Mur, ġejja!

SAMWEL *johrogħ.*

NIKOLA *jniżżeł il-kmiem imxammrin u jmur idaħħal sellum ħdejn il-bieb tal-loggħa.*

PETRA, *ma tiċċaqlaqx - tosservah.*

NIKOLA *jqandel u jwaqqaf is-sellum mar-raff ġewwa l-loggħa.*

NIKOLA

X'int thares int?

PETRA

X'kont qed thares int, hemm barra?

NIKOLA

Bid-duqqaqa llum int qed nara.

PETRA

In-Nanna riħ iffel, Elen bil-bijambò, u jien bid-duqqaqa. Għaliex le? U int, biex int int illum, Nikola?

NIKOLA

Bid-duqqaqa, iva. Jekk taf x'inhi duqqaqa int...

PETRA

Naf.

NIKOLA

Għasfur. Però, għasfur mingħajr bejta...

Jinstema' L-HOSS TAS-SUFFARA: SAMWEL. Ikompli jinstema' aktar insistenti minn hin għall-ieħor.

PETRA

(*semgħetu - iddur biex toħroġ*)

Dejjem l-istess litanija.

NIKOLA

(*jibda tiela' s-sellum*)

Bla bejta, mela. U ma taqtax fejn tqiegħed il-bajd tagħha d-duqqqa kaħla? Eh, isa, aqta'

PETRA

Ma nafx u ma jinteressanix.

(*imma tibqa' fil-bieb*)

NIKOLA

Ma tafx. Tgħid veru imma? Forsi aħjar hekk kieku.

(*iqalleb fuq ir-raff, ifittex qasrija sura ta' nies*)

Aħjar hekk. Għax kieku jkollu għalfejn nibżä' minnek. Imma int - int m'int xejn hawn ġew, tifhem? Xejn, tinsiex. Int u Samwel, hemm barra...

PETRA

Xiex jien u Samwel?...

NIKOLA

... hemm tistgħu ...tilagħbu kemm tridu, imma hawn ġew xorta m'int xejn int. U oqgħod attenta...

PETRA

(*iddur lura - tersaq taħt is-sellum*)

Forsi veru; minni forsi ma tibżax. Ghax int minn Samwel tibża' imma, mhux hekk?

NIKOLA

...Oqghod attenta! Jien gibtek hawn, u meta rrid, jien neħles minnek.

PETRA

Miskin Samwel; hu jibża' minnek - bħalma jibża' minnkom ilkoll, u minn kulħadd - imma int, int bla ma taf jew tammetti, int tibża' minnu.

NIKOLA

(*jinżel b'qasrija*)

Jien nibża' minnu? X'għandi x'nibża' jien?

PETRA

Għax hu Depawli veru - u int m'intix. U qatt ma kont jew tista' tkun - titħallat u tindieħes fl-affarijiet tagħhom kemm titħallat u tindieħes - qatt ma kont u qatt ma tista' tkun. Samwel iżda xi darba jaf jieħu kollox lura f'iddejh. Imbagħad hawn ġew għalik ma jkunx hawn aktar post - u mhux għalija. U Samwel għad jeħlism minnek...

NIKOLA

Elen. Dan kollu fissazzjoni t'Elen! Hi holmitha din - mhux int!

PETRA

Forsi hi wkoll.

NIKOLA

Hi! Imma jien - jien ma nibża' minn ħadd. Ifhimni - minn ħadd - ħlief minn Alla! Minn Alla biss! Imma int - int qas taf x'inhu Alla int!

PETRA

Tridx tgħallimni, Sur Superjur? Bħalma għallimt lil Samwel! U safrattant arah, hemm barra, lili qed isejjah. Insieħ lill-all tiegħek. Bħalma nesa s-seminarju fejn ridtu jmur jinheba int. Isimgħu.

NIKOLA

Hekk - iddaqqaq mela. Kont naf x'int int, tibżax. Kont naf! Mur ja qahba, mela! Mur - għax issa s-siegħha tiegħek. Biss kun af - u kun af sewwa, li dak li qed jiġri, qed jiġri għax ridtu jien. Jien ridtu! Dak naf - dak qajjem ftit rixu, l-ghasfur ċkejken tagħna, rabba ftit muskoli u biex jimpressjonak ukoll it-training qed jagħmel! Mur mela. Biss ftakar sew - l-istaġun tan-namur qasir u anki pitirross malajr jinsa u jfittex kenn band'ohra fix-xitwa! Ftakar sew...

PETRA

Ma tinqalax għall-parabboli!

NIKOLA

Ftakar! Hawn int bejta m'għandekx. Lanqas hawn, qed tifhem - lanqas hawn! Jien naf tajjeb - qed tifhem? Jien naf!

PETRA

X'taf?

NIKOLA

(iddur - jerġa' jibda tiela' s-sellum)

Naf li naf.

PETRA

X'taf?

NIKOLA

Id-dar tas-Sa Petronja. Naf għaliex ma żammitekx wara li miet hu. Hajja xejn faċċi, u nammetti - mhux tort tiegħek, naf. Raġel hadd

ma jaf hux b'qalbu marid, jew b'mohħu...

PETRA (*taħt is-sellum*)

Int ma taf xejn! Hadd ma jaf xejn. Ghax jaħsbu li jafu kollox - bħalek! - għax jafu l-ħażen.

NIKOLA

Imma naf. U sa ċertu punt forsi nasal jiddispjaċini għalik ukoll...

PETRA

Jiddispjaċik! Tinsulentaix aktar, trid! Tin-sulentaix! Ghid u aħseb li trid, imma tinsulentaix!

(tibda tielgħa s-sellum warajh)

X'taf taf? Le, veru - hajti ma kienitx ħafifa f'dik id-dar. Kienet tqila! Tqila, iva, imma lanqas int ma taf kemm kienet tqila u iebsa, Sur Nikola. Lanqas int li taf kollox!

PETRA

(waslet kważi wiċċi imb wiċċi miegħu)

Tiginx għalhekk bil-litanija ta' jiddispjaċini, tassew jiddispjaċini għalik! Li kien għalik, li kieku kien possibbli hawn ġew jiġri l-istess jew wisq aghhar. Nghidlek biss però li mhux aktar possibbli, qed tifhem? Qatt aktar! Imma int ma tifhimx - ma tifhimx! Int tifhem biss il-ftit li kapaċi tfassal f'mohħok u, akkost ta' kollox, dak li tiffissa u tfassal f'mohħok tispiċċa biex tagħmlu realt. F'mohħok! B'xorti hażina kultant isir realt għal ħaddieħor ukoll. U dik hi l-marda tiegħek, Nikola - il-marda tagħkom il-koll hawn ġew.

NIKOLA

Dik hi mela? Għalhekk m'għandek ebda

intenzjoni li ssir parti minn din id-dar xi darba,
int? Biex ma titteħidx?...

PETRA

Għalhekk!

NIKOLA

...Jew għax ma tistax tittieħed aktar?

Iżda PETRA digà bdiet nieżla s-sellum.

NIKOLA

(*jaħtafha minn idha*)

Stenna!

(*jiftaf il-logġ ta' fuq ir-raff -
juri l'barra lejn il-ġonna*)

Kieku... ejja nagħtu kas ikollok iċ-ċans int...
Hares! Kieku nhalluk, kieku ma tkunx trid issir
is-sid ta' din id-dar? Ta' hemm barra kollu -
ħares! - ta' dik l-art, dak il-ġnien?

62. BARRA. ID-DAR U L-ĠONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

DEHRA MILL-GHOLI li tinfirex u tiskopri l-wesa' kollha tal-artijiet tad-Depawli.

LEHHA fuq rokna tal-għalqa:

*KELB TAL-KAĊĀ ċieħel minn bejn xi żewġ tankijiet
imsadda, waqt li*

*KAĊĊATUR mgħobbi b'senter jitfaċċa fuq iċ-ċint, itajjar xi
ħiegħ imkisser li tqiegħed hemm biex ħadd ma jidhol.*

Il-kliem RTO jidhru miżbugħin kbar u ħomor fuq iċ-ċint.

NIKOLA (O.S.)

U kieku ngħidlek: Ejja nagħmlu patt jiena u int;
kieku jien noffrilek dan kollu?...

PETRA (O.S.)

Kieku xiex?

NIKOLA (O.S.)

...Dan kollu. Proposta li tinteressak forsi, hux hekk? Mela kieku jiena nghidlek; jekk trid int jiusta' jkollok dan kollu?...

63. GEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.**PETRA**

(thares 'il barra)

Int? Għaliex int?

NIKOLA

...Kieku nghidlek, dwar Samwel kollox sew...

PETRA

...Int tgħidli?

(tinħall minn miegħu - tinżel l-aħħar skaluni)

Għaliex int? X'taħsbek li int hawn ġew, Nikola?
L-anglu kustodju ta' Samwel?

NIKOLA

Anġlu le...

PETRA

Xitan forsi.

NIKOLA

(jinżel warajha)

Jekk tisfurzani nagħżel, pjuttost nghid l-għassies.

PETRA

L-ghassies? Ta' Samwel? Jew tal-ġnien? Ta' hemm barra - ta' dik il-ġenna tal-art!... (*tidħaq*)
Forsi int taħseb... Imma le, mhix čajta għalik dik,
hux hekk? Dak il-ġnien - dik il-ġenna miżera...

NIKOLA

Miżera - miżera u meskina. Imma kulħadd

minnha jrid jgħaddi...

(jaħtafa u jiġibidha lejh)

U int ukoll! Int tfittixha wkoll! X'toħroġ tagħmel hemm barra int kieku, eh, għidli! X'toħroġ tfitħex?...

PETRA

Għaliex, ma tafx? Imissek taf, nemmies!
Nemmies!

(tissielet u tinħall minn idejh)

Noħrog iva - noħrog u nfittixha iva, tassew!
Għax bejn infern u purgatorju hemm limbu wkoll, Sur Superjur! U jekk nagħmel li nagħmel - isir għax isir, u mhux għax irrid jien jew għax trid int. Isir għax isir. Jalla xi darba nkun tassew nista' nagħmel li rrid. Forsi mbagħad ukoll nagħżel li nfittex dak il-ġnien - dik l-istess ġenna ta' art mishuta. U ma nsibhiex daqshekk bi tqila nagħżel bejn anġlu kustodju jew serp qarrieq.

TERĞA' T-TISFIRA MINN BARRA.

NIKOLA

Hemm hu! Isimgħu! Mur mela... Mur! U dak li għandu jsir, isir. Għax is-serp qarrieq mhux jien ħloqtu, kun af, mhux jien, binti. U int m'intix kapaci tgħaffiġlu għonqu - le, żgur mhux inti.

PETRA

Issejjaħħlix binti...

NIKOLA

Mal-oħrajn taf taħbiha l-kburija int. Imma jien, l-espert tal-kburija, jien inxommha tinten elf mil bogħod. Mur, tir, mela - sakemm ghadek ġielsa, tir. U jsir li jsir. Għax wara kollox, binti, għandek raġun int...

PETRA

Issejjaħħlix binti, għidtelek! Sejjahli qaħba kemm

trid, imma mhux binti!

LEHEN SAMWEL ISEJJAH - PETRA!

PETRA tieqaf indeċiża, donnha trid tgħid l-aħħar kelma, iżda f'daqqa waħda ddur u taħrab 'il barra fil-ġnien.

NIKOLA *jibqa' jħares warajha.*

JINSTEMA' SAMWEL JIDHAQ - U KWAŻI MINNUFIH WARA, ID-DAHQQA SFIQA TA' PETRA.

NIKOLA

Tiru, mela - sakemm għadkom tistgħu.

Xi TIRI TA' SENTER, mhux bogħod wisq.

NIKOLA

...Imma mqar jekk anglu mis-sema jħabibrilkom vanġelu ieħor li mhuwiex dak li habbarnielkom aħna, ikun mishut...

NIKOLA *sa fl-aħħar idur u jintelaq bilqiegħda fuq it-taraġ.*

Jiġbor il-qsari madwaru u b'nofs ħajra jibda jaqla' l-palm li daħħal mis-serra u jerga' jħawwilhom fil-qsari li niżżejjel mir-raff - xogħol sfurzat u nofs kedda.

MINN ġEWWA: ELEN ISSEJJAH - EŻRA! EŻRA!

NIKOLA *jieqaf.*

MINN BARRA: L-EKU TAD-DAHQ TA' SAMWEL U PETRA.

NIKOLA *jqum u jħaffef jagħlaq il-purtieri tal-logġa.*

IL-LEHEN TA' ELEN ISEJJAH - JOQROB.

NIKOLA *jħares lejn il-kurutur mnejn donnu ġej il-leħen.*

64. ġEWWA. IL-KURUTUR BIL-GARIGOR FIL-FOND.

EŻRA *tfaċċa isfel mill-garigor.*

Il-ħarsa ta' NIKOLA minn ġol-logġa...

...LEHH A għal fuq EŻRA hekk kif dan jgholli harstu mgħaddba u jgħolli jdejh il-leminija, subgħajh il-werrej ippuntat dritt lejn NIKOLA: akkuża.

65. BARRA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

Indeċiżjoni ta' mument, imbagħad NIKOLA jitlaq kollox u johroġ fil-ġnien - jiġbed il-bieb warajh.

Ftit sekondi biss wara jidħol EŻRA mill-kurutur.

EŻRA jersaq pass pass, bla għażla, lejn mnejn ħareġ NIKOLA, donnu jrid joħroġ warajh.

Jieqaf jissemmu - ikun sa jġerri l-purtieri - imma d-dawl jgħammxu - ma jissugrax.

L-ILHNA TA' PETRA U SAMWEL JIDHQQU FIL-ĠNIEN.

EŻRA jittawwal minn bejn il-purtieri mbexxqa.

66. BARRA. IL-ĠONNA TAD-DEPAWLI HDEJN IL-BIR - BINHAR.

SAMWEL jinsab milwi tnejn ħdejn il-bir, iħallat xi ġir u ilma ġo barmil. PETRA ffit bogħod minnu ċċallas bil-ġir xi siġar b'pinzell tat-tibjid kbir u goff f'idejha.

67. BARRA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

Il-qsari u xtieli nofs kedda li daħħal NIKOLA mill-ġnien; fl-isfond EŻRA jdur 'il ġewwa mill-purtiera.

EŻRA jħares lejn il-qsari.

Jersaq lejhom, imbagħad jinżel għarkopptejh ħdejhom.

EŻRA

*(qis u qed jipprova jiftakar
xi talba jew magħmul)*

*Mal-iħirsa tar-raba' jkollok ftehim... ul-bhejjem...
il-bhejjem tar-raba' jkunu fis-sliem miegħek. U*

jkollok is-sliem - is-sliem miegħek?... U jkollok is-sliem fil-gharix tiegħek... xi darba. Xi darba...

Waqt li jtengi l-kliem, jaqbad waħda mill-qsari vojta u jibda jaġhti biha fuq il-qsari u x-xtieli l-oħra.

Ifarrak u jgħaffeg kollox - qasrija wara l-oħra, daqqa wara daqqa.

EŻRA

Ikollok is-sliem - ikollok - fil-gharix tiegħek - is-sliem.

(jieqaf - rasu mghaddsa fuq il-herba li għamel)

L-gharix tiegħek jiena nafu - jiena nafu l-gharix ta' missirijiet - jien li jien barrani. Naf id-dar u nafla kull kamra - kull bieb magħluq u kull gallarija mgarrfa - kull setah u kull raff - kull tarġa mbarrata, kull xriek imxaqqaq, kull pass fil-vojt. U nsegwi ż-żliega fosforexxenti li jħalli warajh il-bugħarwien ifittem il-kenn, it-turgien ma jwasslu mkien.

ILHNA MA JIFTEHMUX.

ELEN ISSEJJA H LIL EŻRA.

ID-DAHQ TA' PETRA U SAMWEL.

ILHNA OHRAJN: ILHNA PRIMORDJALI, L-GħAJTA TIDWI TA' TJUR EŻOTI ĊI MINN BARRA - MASĞAR IMSAHHAR.

Maħkum mis-seħer EŻRA jidher jirtogħod f'daqqa, jipprova jgħatti widnejh biex ma jismax.

...SAKEMM IFAQQQA' QRIB TIR WIEHED TA' SENTER.

JISKTU HESREM L-GHASAFAR.

L-ILHNA JONQSU BIL-MOD IL-MOD.

68. ĜEWWA. IL-KURUTUR F'TARF IL-GARIGOR.

Fl-ahħar fit tarġiet hemm RAĞEL/Ruben, ilbies tal-kaċċa, mixhut u mitluq f'qagħda mhux naturali, donnu waqa' l-garigor. Wiċċu hu mgħaddas 'l ifsel, idejh magħluqin ma' senter fuq sidru.

JINSTEMGHU QRIB IT-TOKKI TA' ARLOGġ - MILL-BQIJA SIKTA ASSOLUTA.

DEHRA EQREB TAL-FIGURA STRAMBA F'TARF IL-GARIGOR.

Ir-ras mgħaddsa, eqreb.

Id ta' mara - komma ta' libsa pjuttost sinjorili, ċurkett tat-tieġ sabiħ f'sebaghha - tersaq lejn dik ir-ras.

NANNA (O.S.)

Ruben?... Ruben!

L-id iddawwar il-wiċċ hekk li jista' jintgħaraf:
wiċċ ta' RAĞEL ta' xi erbgħin sena, mustaċċi bdew jibjadu primaturament, wiċċ aktarx robust, l-ghajnejn magħluqin, donnu rieqed, iżda b'gelgul żgħir demm iċċarċar minn bejn xufftejh.

69. ĜEWWA. IL-GARIGOR F'TARF IL-KURUTUR.

Wiċċ IN-NANNA għajnejha magħluqa, kważi fl-istess pozizzjoni li rajna wiċċ IR-RAĞEL mixhut taħt il-garigor, IN-NANNA rieqda fuq is-siġġu tar-roti, imma dehra inkwetata fuq wiċċha, kultant tlissen xi kelma: Ruben?...

Saqajn is-siġġu tar-roti jiċċa qalqu f'daqqa bi skoss hekk kif ELEN tibda timbotta s-siġġu.

IN-NANNA tiftaħ għajnejha f'daqqa...

... u għal waqt wieħed terġa' d-dehra tar-RAGEL mixhut f'tarf il-garigor qed jiftaħ għajnejh.

NANNA

Ruben?

Ir-rokna tal-kurutur f'tarfil-garigor - rokna fejn issa m'hemm hadd.

IN-NANNA *ħares, tipprova tgħolli rasha biex tara aħjar.*

ELEN *timbotta s-siġġu, hekk li bl-iskoss IN-NANNA terġa' taqa' lura daharha mal-imħadda wara rasha.*

NANNA

Fejn seta' mar?

*It-tnejn jidhru ixjeħ u aktar ghajjenin mix-xeni ta' qabel.
- l-effett ta' kedda jew tilwima li għadhom kemm kellhom -
waħda minn bosta bħalha dan l-ahħar.*

ELEN

Xi mkien hawn ġew qiegħed.

NANNA

(tqum bi tbatija mis-siġġu)

Bla sabar hu wkoll. Agħar minn qabel.

ELEN

Kulħadd aghħar.

NANNA

Hemm barra ma ħariġx żgur.

L-ILHHA, ID-DAHQ TA' SAMWEL U PETRA FIL-ĞNIEN.

ELEN

Huma biss.

NANNA

Hemm barra - dejjem hemm barra, X'inħuma jagħmlu?

ELEN *tersaq lejn il-logġa u ssib il-qsari mkissrin.*

ELEN

Ara dal-ħmiegħ! Ara dal-ħmiegħ, Ma! Vendikazzjoni wara l-oħra! Mishut l'hu! Maħmuġ!

ELEN *taqbad xkupa u b'qilla malajr tixkupa kollox 'il barra għal-ġol-ġnien.*

ELEN

Nittien! Għalhekk biss jinqala'? Għalhekk biss!

IN-NANNA *tinxteħet lura mkedda fuq is-siġġu tar-roti.*

NANNA

Sejjah lil Petra. Tnaddaf hi. Fejn huma?

ELEN

Hemm barra qegħdin - jilagħbu! Imma hemm hu magħhom - tiħux ġsieb! Jilgħab hu wkoll!

(issabba u tagħlaq il-bieb tal-logħga)

Inħossni vampa waħda - vampa waħda, Ma! Ma jistax ikun nibqa' sejra hekk!

NANNA

Issa nkellmu jien lil Nikola...

ELEN

Iva, issa tkellmu! Għamilna żball, Ma! Kont wissejtek jien!

NANNA

Ma nerġġħux nibdew, Elen. Qas nissaporti tliet minuti fuq saqajja llum. Oħra bhal dalghodu u ma nqumx aktar minn das-siġġu.

MINN BARRA - HOSS TA' HĠIEĞA TINKISER.

NANNA

X'inhuma jagħmlu?

(tipprova tqum iżza weħedha ma tiflaħx)

Elen!

ELEN *tinjoraha. Resqet lejn il-logħga u qed tittawwal minn wara tarf il-purtiera.*

NANNA

(lura bilqiegħda - tgħatti widnejha)

X'inhuma jagħmlu imma, Elen - x'inhuma jagħmlu?

ELEN

Li jridu. Ma jibżgħu minn ħadd - minn xejn aktar. Sabu l-barmil bil-ġir u qed ibajdu s-serra - ikomplu jwaqqgħu l-hġieġ imkisser u jbajdu kollox! U jghaffgu u jxerrdu kullimkien. Minn ħadd u xejn ma jibżgħu aktar, Ma. Xejn u ħadd ma jżommhom aktar issa.

NANNA

Sejjah lil Nikola, Elen! Sejjahlu! Issa stess!

ELEN

Lil Nikola sejjahlu int!... Imma int veru ma tifhimx, Ma, jew ma tridx tifhem? Int veru? Sa tilifu lil Samwel, Ma - bħalma tlift lil missieru. U kollu htija ta' Nikola - htija tiegħu, Ma!

NANNA

Qed tismagħni - sejjahlu għidtlek, Elen! (*f'daqqa waħda maħkuma minn biża' ma jitfissirx*) Elen? Fejn int, Elen!

ELEN

Elen, Elen! Hawn għadha Elen, Ma. Minn daqshekk serraħ mohħok - hawn għadha biex teħodlok ġsieb Ezra, Ma. Imma Nikola mhux sa jċedihulek lil Samwel. L-istorja tħenni ruħha.

NANNA

Le! Kien wieghed li ma jindahalx aktar. Konna ftehemna.

ELEN

Imma kiser il-patt - bħalma dejjem kiser kull

patt! Keċċih! U keċċi lilha wkoll! Int kont irbaħt, Ma! Samwel ġareg mis-seminarju - sa jibqa' magħna. Imma mhux biha hawn... Dik iż-żiemel ta' Trojja, Ma. Biha hawn ġew kolloġġ mitluf.

NANNA

Kieku rrid neħles minnha miniex sa nsibha daqshekk bi tqila, tibżax.

ELEN

U minnu wkoll! Barrani huwa wkoll! Keċċih.

NANNA

Kien darba barrani.

ELEN

Għadu! Barrani - u għadu!

NANNA

Kien l-ikbar ġabib ta' missierek.

ELEN

Habib! Mhux li Alla jilliberana minn ġbieb bħalu!

NANNA

Imma missierek ħafer. Int ma tafx, Elen...

ELEN

Hafer! Hafer għax kien beżżeiegħi - bla sinsla bħalna lkoll. Minħabba n-nies - minħabba lsien in-nies!

NANNA

Hafer - u Alla hafer ukoll.

ELEN

Jekk din hi maħfara, aghħiġi s-saħħta!

NANNA

Batejna u pattejna biżżejjed.

ELEN

Hafer - u safrattant int kont dejjem hemm fuq, wahdekk, u huwa hawn isfel - jew hemm barra bis-senter - taparsi jiġri wara l-passa. Hafer iva - quddiem in-nies - għax hekk kien jeħtieg. Imma mhux quddiem Alla. Quddiem Alla għadu jixher u jakkużak sal-lum. U ma jieqafx sakemm ma tkeċċihx minn hawn ġew. Keċċih, Ma!

NANNA

Imma għandna bżonn. Meta miet missierek...

ELEN

Meta miet missieri! Naf - ma kienx hawn raġel f'did-dar! Ghajr Nikola! Imma issa hawn! Ukoll jekk tinsa 'l Samwel - dejjem kien hawn Eżra! Kieku mqar qatt ippruvajt tafdah... Jien naf - biċċa mara jien - ma neżistix - imma tal-anqas kien hemm Eżra.

NANNA

Eżra.

(bla konvīnżjoni)

Tabilhaqq. Stajt fdajt lil Eżra.

ELEN

Tajjeb - mela kompli ħalli kollox f'idejn Nikola! Kompli afda fi! Tara kif lil Samwel ukoll jehodlok. U jkun haqqek - ikun haqqek! L-ewwel missieru - u issa Samwel. U jkun għarraq familja shiha... Imbagħad jistrieh Nikola.

NANNA

Le. Nikola jaf safejn għandu jasal.

ELEN

Jaf! Tgħid dejjem kien jaf?

NANNA

Petra, imma, Petra ħaġoħra. Forsi għamilt żball

- ikkalkulajt hažin... Sa tkunlu t'aktar hsara milli ġid. Ghada ibgħat għal Dun Pawl!

ELEN

U għan-nutar ukoll.

NANNA

U għan-nutar ukoll, jista' jonqos. Nutari, periti, monsinjuri - kollha l-istess! Imma huma jridu jkunu, għax mingħajrhom m'int xejn. Imbagħad hemm is-Sa Petronja... Imma l-ewwel inkellimha jien, tibżax. Aħna nies tal-affari tagħna wara kollox. Tghid li trid is-Sa Petronja - aħna nies tal-affari tagħna!

ELEN

Tghid li trid. U xi tridha tgħid is-Sa Petronja, Ma? Dak li dejjem qalet - dak li jgħid kulhadd. Int - int ma tafx, Ma. Jien naf in-nies - jien li jkolli ninżel fosthom... Ghaliex taħseb li x-xirja dejjem hekk miżera? Ghaliex il-frott dejjem imħassar, il-haxix niexef, il-laħam imqadded - qatt hobża friska? Nipprova kieku dejjem immur meta ma jkunx hemm nies - meta jwarrbu. Għax ukoll narahom biss ikessħuli demmi - miġbura madwar tal-haxix, jimbuttar, itaqtqu u jqabbu, qishom dud iserrpu madwar wirdiena mejta - u lsienhom itaqtaq, ghajnejhom joqlu, u jghajtu u jimbuttar... Meta sa fl-ahħar insib il-kuraġġ nersaq, ikolli nitqanna b'li nsib - bil-fdal li jħalluli. Imma l-agħar hija dik is-sikta li taqa' - dik is-sikta trid tisma', Ma - is-sikta li taqa' malli nersaq jien, demmi kiesah, imnifsejja fgati... X'tħażżeb li jistgħu jgħidu aghħar mis-skiet tosku li nghum fih kuljum hemm iffel? Mela halliha tgħid lis-Sa Petronja, Ma - halliha tgħid li trid. Xejn ma jista' jkun aghħar. U keċċiha lil Petra. Tal-anqas lilha! Kecċiha, Ma.

IN-NANNA matul dan id-diskors ittella' jdejha ma' haddejha, iċċaqlaq rasha minn naħa għal oħra, donnha ma tridx tisma', jew trid tbarri dak li qed tisma'.

Pawsa twila hekk kif ELEN tiskot - IN-NANNA tgedwed weħedha, kliemha bilkemm jiftiehem, għajr forsi...

NANNA

...Nies tal-affari tagħna. Tal-affari tagħna!

ELEN

Keċċiha... X'int tgħid, Ma? Smajt x'għidt?

NANNA

Qed tisma', Elen?

ELEN

Ma smajtnix, Ma. Ma smajt xejn.

NANNA

Ismagħħom, hemm barra. Ĝejjin - ismagħħom.
Sejhilhom, Elen.

L-ILHNA FIL-ĠNIEN - DONNHOM TA'SAMWEL U PETRA.

ELEN

Lil min, Ma? Erġajt ma tiflaħx, għid? Hadtha l-pinnola?

NANNA

Sylvie! U Philip. Ismagħħom! Kemm damu barra... U dik it-tarbija ħallewha u nsewha.
Sejhilhom, Elen.

ELEN

Ejja, Ma. Erġajt ma hadthiex. Erġajt! Ejja. Issa nagħmel ftit mishun. Dawk mhux huma...

NANNA

Ismagħħom imma!

ELEN

Dak Samwel. U Petra, Ma!

NANNA

Petra? Min huma, Elen?

ELEN

(*tittawwal*)

It-tfal, Ma.

70. BARRA. FIL-ĞNIEN - BINHAR.

SAMWEL u PETRA *jiġru wara xulxin qalb is-sigar tal-laring*;
SAMWEL *bil-pinzell tat-tibjid f'idejh, ibill fil-barmil bil-ġir f'idejn* PETRA u *jċallas żebgħa ma' kullimkien, siġar, ġebel, il-bir eċċ*.

PETRA *ddeffes idha ġewwa l-barmil, tbexxex u xxerred il-ġir fuqha u fuq SAMWEL.*

NIKOLA *jħares mill-bogħod, moħbi wara s-serra mgarrfa.*

NANNA (O.S.)

Fejn marru? X'inhuma jagħmlu, Elen?

71. BARRA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

ELEN

(*tittawwal mil-logġa*)

Iħirsa bojod. Jiġru - iduru u jiżfnu - Qishom għandhom ferħ ta' ġenn...

NANNA

Nikola - sejjah 'il Nikola!... Iwaqqafhom hu!
Mur għidlu, Elen!

ELEN

Hemm qiegħed, tibżax, Ma. Digħà qiegħed hemm - jara kollox. Iżda ma jerfax saba' li hu

saba'! Imma la hemm Nikola magħhom tista' sserrah mohħok, Ma! Serraħ mohħok mela!

IKOMPLI L-GHAJJAT MINN BARRA GHAL XI WAQTIET.

SPARATURI TA' SENTER FIL-QRIB SEW.

L-GHAGĦA TIEQAF SOPTU.

NANNA

Reġgħu daħlulna, Elen! Reġgħu daħlu. U mbagħad ikollhom il-wiċċ iġibuhom lil Ezra biex jibbalzma homlhom! Qatt imma, Elen - qatt aktar, qed tifhem!... – Xġara? Ghala dis-sikta?

ELEN

Waqfu. Sejhilhom Nikola. Deħlin fis-serra. Għall-qsari, Ma.

NANNA

(*tiftakar*)

Il-qsari...

ELEN

Iva, sa jgħinuh joħrog il-qsari - dawk li s-Sa Petronja riedet għall-fiera nhar il-Ħadd. Qed tiftakar, Ma?

NANNA

Iva - u l-fjuri wkoll. Jeħtieg jaqta' ftit fjuri wkoll. Ghidlu għall-fjuri, hux Elen?

ELEN

(*icċedi - timbotta s-siġġu tar-roti*)

Għidlu - il-fjuri wkoll, iva. Il-fjuri wkoll. Tin-kwetax aktar. M'hemm xejn aktar x'tinkwieta. Ejja ħu l-pinnoli.

NANNA

Imma Ezra qatt aktar! Qatt aktar!

Joħorġu. Hemda għal xi waqtiet.

Barra, inżul ix-xemx dehbien jidher ħuġġiega minn bejn it-truf tal-purtieri tal-logġa.

72. BARRA. IS-SERRA MĞARRFA - BINHAR.

Jidħol SAMWEL b'żewġt iqsari mxellfin u maħmuġin f'idejh; ħwejġu, wiċċu u dirgħajh mimljin gir.

NIKOLA jqalleb fost hafna tifrik u fdalijiet ta' qsari kbar tal-fuħħar mimljin għabra u terrapien.

SAMWEL

...Mostru sar hawn ġew. Xejn ghajr terrapien, ġurrieq u hgħieg imkisser.

NIKOLA

Hi kissret li kien baqa', għidilha s-Sa Petronja jekk tgħid xi ħaġa. Dak kulma baqa' u daqshekk.

SAMWEL

(jimsah il-ġir minn wiċċu u jdejh fit-T shirt)

Veru, imma kont ilek int ma ssewwi xi ħaġa wkoll...

NIKOLA

Tibdilix int, issa. Lilek jonqosni. U narak int lilek tharrek il-warrani - narak issewwi u taħdem! Arak kif sirt! Int tharrek kieku iva imma... Iii! Ara, tibdilix, tibdilix!

SAMWEL

U iva, forsi xi ftit ġtija tiegħi wkoll. Biss meta niftakar kif kienet dis-serra meta kont żgħir - qisha palazz tal-ħġieġ sa jixpakka bil-fjuri u l-frott... U dawk l-għasafar kullimkien. U l-guva - tiftakarha dik il-guva enormi mimlja għasafar barra l-logġa?

NIKOLA

Fejn naf... X'int tgħid?

SAMWEL

Il-guva! U issa gozz wajer imsaddad u injam għall-ħruq!

NIKOLA

Għidtilkom, tersqux 'l hemm. X'baqgħet tagħmel hemm barra ħafja dik?

SAMWEL

(ħarstu lejn il-ġnien)

Tal-ġhaġeb il-ġmiel li kien hawn.

NIKOLA

Kieku... Darba, meta kien għadu hawn missierek, darba kien għad hemm ċans issalva xi ħaġa kieku. Li kieku seta' jagħmel hu...

SAMWEL

Imma ma ġallewhx hux hekk, Nikola? Lanqas lilu - ma ġallewhx. U int ma ġallejtux, lanqas.

NIKOLA

Missierek... Missierek kien twajjeb wisq. Twajjeb wisq għalihom. L-aħħar ħaġa tajba li rat did-dar forsi.

SAMWEL

Dawk il-kotba - dawk li n-Nanna tgħid kienu taz-ziju reverendu, dawk ta' missieri kienu, hux tassew?

NIKOLA

Hafna minnhom...

(jieqaf)

Imma ara - daqshekk. Ma' nanntek għamilt patt jien. Mur ġib li baqa'...

SAMWEL

Patt u mhux patt, naf xorta waħda. Il-kitba tiegħu fuqhom sirt nagħrafha. Missieri kien għal qassis, hux hekk? Irrid nghid, għal qassis tassew, mhux bħali...

NIKOLA

X'jiġifieri, mhux bhalek? Għaliex - x'int int? X'tahseb li int anqas int? Ifhimni, Samwel - ifhimni - xi ħadd Hemm Fuq ifassallek pjan - jagħtik sinjal u juri triq li jittama li jsib min jimxi matulha, imma ġaddieħor - ġaddieħor!...

SAMWEL

...Ġaddieħor li jaħseb li jifhem aktar minnu jaf igiegħlek tibdel direzzjoni?...

NIKOLA

Alla jithallas.

SAMWEL

Niftakar l-ewwel darba meta int urejtni l-arta li kien jilgħab bih missieri. X'għenn taha n-Nanna! Qabdet kollox u riedet tarmihom. Hallietni nżomm biss il-gandlieri. (*jidhaq*) ...Basta ndew-wibhom u nagħmel suldati taċ-ċomb bihom! U mbagħad int - int fil-Milied meta kont nagħmel xi kaċċatur ġdejn il-grottajispara fuq il-gamiem u l-angli, arak taqbeż fuqi int imbagħad!

NIKOLA

U tidhaq issa int... Kif għadek tista' tidhaq? Ifhem - ifhem sew, Samwel. Minn din il-familja Hu talab iben - u ċahduhulu! Imma żmien il-ħlas mhux bogħod.

SAMWEL

Ma nafux dan alla aħrax tiegħek.

NIKOLA *jersaq lejn il-bieb tas-serra. SAMWEL warajh.*

NIKOLA

Alla t'Abrah; Alla ġust, mhux aħrax. Dak li l-bniedem jiċħadlu Hu jaf jieħdu waħdu - għax dejjem kien tiegħu. Hares madwarek u ifhem issaht li waqgħet.

73. BARRA. IL-ĞONNA TAD-DEPAWLI - BINHAR.

SAMWEL u NIKOLA *barra serra mġarrfa.*

Il-ġonna mitluqa u mharrbta, is-sigar mimlija ġir u nexfin, il-ħaxix hażin, ghollieq u ġebel ma' kullimkien.

XITLA TAL-LARING ġ-f'kundizzjoni tajba riesqa lejhom f'qasrija:

PETRA *tfaċċat minn wara s-serra - f'idha x-xitla fil-qasrija.*

PETRA

(tgħolli x-xitla 'l fuq bi kburija - sarkastika)

Iva - imma hares madwarek sew! Ara - dan ukoll jien lest nagħtik! Sinn il-minġell għax żmien il-ħasad mhux bogħod!

SAMWEL

X'inhi dik?

PETRA

Iben ħali! Lanqas xitla tal-laring ma tagħraf? U bħalha hemm kemm trid hemm wara! Dawk kemm tożborhom u tista'...

NIKOLA

Sirt tifhem issa int?

PETRA

Xi fit! Għandek uħud digħà mlaqqmin - it-

tilqima mqabbda sew ukoll. Kemm tożborhom.

NIKOLA jtihom dlsru u jaqbad il-mogħdija lejn id-dar.

NIKOLA

Għeruq nexfin imma - u nofshom imkissra wkoll.

PETRA ssegwih. SAMWEL jimxi warajha.

PETRA

Nistgħu nqaċċtu minn fejn hemm il-ħsara ’l-isfel.
U nxettluhom fejn il-kanċell, ħdejn l-oħrajn.

NIKOLA

(kemm itiha ħarsa lura, imma jibqa’ miexi)

Bix tara kemm tifhem. Tagħmel l-istess żball.
Kenn irid fix-xitwa č-ċitru. U fis-sajf - fis-sajf
trid taħsiblu għal-lupa. X’kenn hemm hemm?

Jerġa’ jaqbad it-triq lejn id-dar.

73A. BARA. FIL-ĠNIEN HDEJN IL-LOGGA - BINHAR.

NIKOLA wasal ħdejn it-taraġ tal-logġa. SAMWEL u PETRA jilħqu miegħu.

PETRA

Għalhekk qed nistaqsi lilek. Xi mkien
insibulhom - ġnien bħal dan!

SAMWEL

Xi tgħid, Nikola? Ma taħsibx li jieħdu?

NIKOLA

Jieħdu?... Morru. Agħmlu li tridu. Jien żmieni
għamiltu - m'għandkomx bżonni aktar hawn
barra - dawk l-erba' tomniet li baq�a. Għalfejn?

PETRA

Bix ma thallix l-ghollieq jirbah kollox!
Għalhekk.

NIKOLA

Lili ma jirbahli xejn - qatt ma kienet tiegħi dik l-art... Hemm miktub: l-art ma tinbiegħx għal dejjem, għax Tiegħi l-art u intom Tiegħi. Qiskom l-ghorba jew qegħdin Miegħi.

PETRA

Prosit! Tajjeb - imma safrattant nistgħu nieħdu ftit ħsiebha - tagħna jew mhix!

SAMWEL

U ejja, Nikola! Naqilgħuh aħna l-ħaxix ħażin - kollu kemm hu! U wkoll dan il-ġebel u ġieg īmkisser inneħħulek.

PETRA

Ix-xtieli ħallihom għalija. U rrid niżra' u nħawwel il-fjuri wkoll. Irrid nara ward, irrid gladjoli!...

NIKOLA

Ġiżimin - dejjem xtaqt il-ġiżimin.

PETRA

Ġiżimin ukoll - għaliex le! Meta kienet l-ahħar darba li rajt fjuri bħal dawk hawn barra, Nikola?

NIKOLA

Ma niftakarx. Le - nigdeb - niftakar... (*imma jieqaf*)

PETRA

Għinna, Nikola. Xi darba lkoll niġu bżonn xulxin

SAMWEL

Ejja, Nikola. Int kollox taf fuq pjanti u xtieli...

NIKOLA

Kont naf.

SAMWEL

Taf! Aħna nkunu d-dirghajn - kun int il-mohħħ.

NIKOLA

Il-mohħħ?... Jien ma naħsibx li qatt imxejt wisq b'li jgħidli l-mohħħ. Kieku mxejt b'li jgħidli mohħhi... (*ixengel rasu*) Kieku, min jaf.

PETRA

(*tibred f'daqqa - titlaq il-pjanta fl-art*)

Għaliex le? X'jgħidlek moħħok issa, pereżempju?

NIKOLA

Il-verità. Jgħidli li malajr tinsew intom.

SAMWEL

X'ninsew?

NIKOLA

In-Nanna pereżempju...

SAMWEL

X'jiġifieri?

Imma NIKOLA ma jweġibx u jmur lejn il-bieb tal-logġa. Jieqaf għal waqt wieħed jagħti ħarsa lejn il-bandla fejn hemm it-trabokk. Ixengel rasu ddiżgustat u jidħol fil-logġa

SAMWEL *iħares lejn PETRA, li tagħtih daharha. SAMWEL idur u jidħol wara NIKOLA.*

PETRA *tkun se ddur biex tidħol warajhom meta donna xi haġa fuq il-bandla (fejn hemm it-trabokk) tiġibidlha ħarsitha.*

Tersaq qrib.

74. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

NIKOLA *wieqaf issummat bil-qsari f'idejh, iħares lejn il-herba ta' qsari mkissrin u xtieli mgħaffgħa li hemm fl-art.*

SAMWEL *wieqaffil-bieb, iħares lejh.*

NIKOLA *jniżżej il-qsari fl-art bil-mod u jinżel għarkupptejħ ħdejn il-herba taħt saqajh.*

NIKOLA

(bla ma jgholl rasu)

Jiġifieri, hi ma tkunx trid. Kien ikun sabiħ hemm barra kieku, jiġifieri, iva. Imma Elen tmur tgħidilha x qed tagħmlu u ma thallikomx. Għaliex il-veru u s-sabiħ hawn ġew m'hawnx loku. Ukoll jekk tħorru tistaqsuha intom stess, le sa tgħid. Ukoll kieku jien stess irrid ngħinkom, ma nistax.

PETRA *titfaċċa fil-bieb ħdejn SAMWEL, iżżomm it-trabokk wara daharha.*

PETRA

(bla rabja)

Jiġifieri ma tridx.

NIKOLA

Le. Jiġifieri l-art hija misħuta... (*jiegħaf*)

SAMWEL

Kompli, tibżax, Nikola. Ridt tgħid, l-art hija misħuta... u ż-żerriegħha wkoll. Dak li jiġifieri, hux hekk, Nikola?

PETRA

Iż-żerriegħha wkoll... U l-innoċenti wkoll, mela... L-innoċenti jħallsu wkoll, hux hekk Nikola? Fil-pjan kbir tiegħek tal-ħolqien, li l-innoċenti

jħallsu hu maħsub ukoll, hux hekk?

NIKOLA

Innoċenti? M'għadx hemm innoċenti u ġatja,
binti. Int aktar minn ġaddieħor imissek taf.
Kulħadd hu ġati.

PETRA

Kulħadd? Hekk taħseb?

(*tidhol aktar 'il-ġewwa - turi t-trabokk
li daħħlet magħha*)

Dan ukoll mela? - Kellek raġun, Samwel. Kien
hemm pitirross hemm barra. Dak pitirross kien,
hux hekk Nikola?

SAMWEL

Ha nara! Qbadna wieħed?

PETRA

Qbadnieh... Jew inqabad. Arah - taħt il-molla.

SAMWEL

Ha nara - fejn? Dak... dak il-gozz rix mgħaffeg...
Imma dak mejjet!

PETRA

Naf. Nikola jaf ukoll. Imma Nikola jgħidilna li
m'għadx baqa' innoċenti lanqas.

NIKOLA

Hatja biss.

SAMWEL

(*wiċċu eqreb lejn it-trabokk*)

Hares, Petra!...

PETRA

Min ġati?

NIKOLA

Jien - li ħallejtkom issibu dak it-trabokk. U intom li użajtuh.

SAMWEL

...Harsu! Qed jiċċaqlaq! Għadu mhux mejjet!...

PETRA

Le. Mejjet...

(tersaq eqreb lejn it-trabokk - tinstaram)

Mejjet kien, Samwel...

NIKOLA

(jersaq)

Għadu jiċċaqlaq - jitkagħweġ.

PETRA

Kien mejjet! Hsibtu kien mejjet.

NIKOLA

Jew xtaqtu jkun mejjet.

PETRA

Le!

NIKOLA

Jew għax mejjet aħjar milli magħluq ġo xi gabjetta - tifkira tal-ħtija tiegħek.

SAMWEL

Hallikom mill-paroli! X'se nagħmlu bih issa?

PETRA

Forsi veru imma - aħjar mejjet.

SAMWEL

Żomm, ha.

(*jagħtiha żżomm it-trabokk waqt li jipprova jehles l-għasfur minn taħt il-molla)*

Għadu ġaj kieku... X'se nagħmlu?

PETRA

Ġib - ha nara.

Imma SAMWEL jidher f'daqqa waħda bħal donnu jitriegħex u jogħtor. Isir abjad lellux u jintelaq bilqiegħda fuq targħa tal-logġa.

SAMWEL

(*iħares lejn idu mċappsa*)

Id-demm...

NIKOLA

(*iħares fiss lejh - imbagħad*)

Nehħihi minn idejk, Samwel.

Jersaq biex jieħu l-għasfur, iżda PETRA tilhaq qablu.

PETRA

Halli! - Ġib, Samwel. Tihuli.

SAMWEL

X'se nagħmlu bih?

PETRA

Issa naraw. Mur. Mur int. Ġib ftit ilma mill-ġiebja.

SAMWEL

(*jipprova jqum*)

Ilma? Għalfejn?

PETRA

Mur aħsel idejk! U xappap wiċċek! Ejja!

PETRA toħroġ bl-ġhasfur mill-bieb tal-logġa.

SAMWEL
(*iqum*)

M'għandi xejn.

PETRA (O.S.)

Mur għidtlek!

*Minkejja l-isturdament, SAMWEL jirnexxilu jasal sal-bieb.
Jieqaf iserraħ mal-koxxa tal-bieb.*

75. BARRA. IL-ĞNIEN, FIL-LOĞġA - BINHAR.

PETRA għarkupptejha tqiegħed l-għasfur ġo qasrija.

Tqum, tiġbor ġebla mdaqqsa mill-ħamrija u ddur lura fuq il-qasrija bl-għasfur.

SAMWEL
(*ġej lura mill-bir*)

X'se tagħmel?

PETRA
(*tgħollxi idha*)

Mur fejn kont sejjer int!

SAMWEL
(*jifhem - jersaq fuq PETRA*)

Petra, le!

PETRA

Jeħtieġ, Samwel.

NIKOLA
(*bilqiegħda fuq il-bandla*)

Avolja innoċenti?

PETRA

Xi ħadd jeħtieġ! M'intix tarah muġugħ? Tridu jibqa' hekk, għadmu mfarrak - muġugħ?

SAMWEL

Sa tħaffġu? Għandek il-ħila?

PETRA

(*tqum u ttih il-ġebla*)

Jekk taf xi mod ieħor, aghħmel int - jekk int kapaċi! Taħseb gost tiegħi? Agħmel int, ha!

SAMWEL *isib il-ġebla f'idejh. Jagħmel l-almu, u jinżel ġħarkupptejh ħdejn l-ġħasfur. Imma jieqaf, indeċiż.*

PETRA *f'daqqa waħda thares inkwetata lejn il-bieb tal-logġga)*

PETRA

Issa, Samwel!...

SAMWEL *jerfa' l-ġebla. Imma jerġa' jieqaf.*

PETRA

...Toqghodx taħsibha. - Gib 'l hawn!

PETRA *tinxtehet ġħarkupptejha ħdejh u tiprova tieħu l-ġebla lura. Iżda SAMWEL ma jħallih iex u jerġa' jerfagħha; għal xi waqtiet donnhom it-tnejn għandhom il-ġebla f'idejhom - it-tnejn lesti biex iniżżluha fuq l-ġħasfur flimkien u t-tnejn indeċiżi.*

ELEN *jitfaċċa fil-bieb tal-logġga.*

NANNA (O.S.)

Petra - Samwel! X'intom tagħmlu!

PETRA

Issa, Samwel! Issa!

NANNA (O.S.)

Nehhi dik il-ġebla minn idek, Samwel! X'int tagħmel?

SAMWEL

(*idu donnha bbieset*)

Ma nistax, Petra! Ma nistax!

ELEN

(*resqet*)

Dak għasfur? X'intom tagħmlu, Samwel?

PETRA *tibqa' hi bil-ġebla f'idnejha waqt li SAMWEL iniżżeł idu.*

PETRA

Xejn. Kien qed imut.

(*titlaq il-ġebla*)

Inqabad taħt il-molla tat-trabokk. Kien muġugħ... qed imut bil-mod. Aħjar mejjet milli hekk.

ELEN

U kont sa tgħaffgu b'dik il-ġebla?

PETRA

Iva.

IN-NANNA *fil-bieb tal-logġa.*

NANNA

Int x'int? X'mostru int int?

SAMWEL

Le! Mhux tort tagħha! Jien ridt noqlu...

NANNA

Iskot int! Għandi għajnejn biex nara jien! (*lil PETRA*) Dan kollu minnek ġej!

SAMWEL

Mhu ġej minnha xejn! Jien ridt noqlu wkoll!

(*jerġa' jaħtaf il-ġebla f'idu*)

Hekk - ngħolliha hekk u nniżżejha b'kemm għandi saħħa u ħila - bla ħniena! (*kważi isteriku*) Ngħaffgu u nhallih ponn rix u demm... Hekk!

NANNA

Le, Samwel! Itlaq dik il-ġebla!

SAMWEL *jieqaf - idu fl-arja.*

NANNA

Neħħiha minn idek!

PETRA

(iżżomm lu *idu*)

Le, Samwel.

(*iddahħal l-id l-oħra fil-qasrija
fejn hemm l-għasfur*)

Le.

SAMWEL

Għaliex le, Petra, imma? Mhux hekk ridt...?

NANNA

Neħħiha!

PETRA *toħrog l-għasfur mill-qasrija - ponn rix marsusin f'idha.*

Tqum bilwieqfa.

PETRA

Issa... m'hemmx aktar għalfejn.

SAMWEL *iqum bilwieqfa, jixxengel sturdut.*

NANNA

Samwel!

SAMWEL

M'hemmx għalfejn?...

Iħares lejn id PETRA, bil-mod il-mod iniżżejjil il-ġebla.

NANNA

Missek smajt minni mill-ewwel, Samwel!

SAMWEL

Smajt, imma mhux minnek...

NIKOLA

Samwel...

SAMWEL

Smajt - imma mhux minnkom!

Donnu jrid ihebb għal xi ħadd ma jafx min; PETRA żżommu.

ELEN

(*thares lejn idejn PETRA*)

Idejk bid-demmm... Qtiltu. Għaffiġtu b'idek! Int qtiltu...

PETRA tpogġi l-ghasfur lura fil-qasrija. Thares lejn idha.

PETRA

Jien. Għax jien ma nibżax incappas idi bid-demmm, lanqas.

ELEN

Int qtältu!

PETRA

...X'taf int Elen, fuq ġajja jew mewt, int li qatt ma trid iċċappas idejk?

ELEN

Minnek! Kollox minnek ġej!

PETRA

Minni. Għax minnek li qatt ma jista' jiġi xejn...

ELEN tagħtiha daqqa ta' ħarta.

Pawsa qasira - infiniteżimali...

PETRA, bla qilla, imma soda, tagħtiha daqqa ta' ħarta lura.

NANNA

Elen!...

(*lil PETRA*)

Iva, minnek! Minnek!

ELEN

(*minkejja d-daqqa kważi kuntenta*)

Kont ghidtlek jien, Ma! Sewwa kienu qalulna fuqha! Kont ghidtlek!

SAMWEL

X'għidt? X'qalu?

NANNA

Dak nafu jien! U messu kien jafu Nikola wkoll, qabel daħħalha hawn ġew. (*lil PETRA*) Idħol ġewwa, int! Itla' fuq! Issa stess!

PETRA *tidħol ġewwa l-logġa.*

ELEN *iddur għal warajha imma tieqaf fil-bieb thares lejn NIKOLA fuq il-bandla.*

NANNA

(*Lil NIKOLA*)

Int tajjhulhom dak it-trabokk, hux hekk? Neħħiħi minn hemm. Ma rridx narah aktar b'għajnejja! ...QUM MINN HEMM!

NIKOLA

(*iqum*)

Kif tixtieq... Sinjura.

NANNA

U mur neħħi dawk il-ħmieg ta' qsari wkoll! Barra!

Bil-mod, bla għażla, NIKOLA joħrog fit-terrazzin.

Wiċċ ELEN, ferħ stampat fuq wiċċha.

ELEN
(*taħt l-ilsien*)

Barra!

76. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

L-ghasfur mgħaffeg fil-qasrija: il-qasrija f'idejn ELEN.

IN-NANNA *dahlet mil-logġa. ELEN passejnj warajha; il-qasrija f'idejha. SAMWEL fil-bieb tal-logġa, iħares lejn PETRA li issa miexja lejn l-arkata ta' ġewwa li tagħti għall-kurutur.*

NIKOLA *jinżel jiġbor il-qsari u x-xtieli mkissrin fit-taraġ tal-logġa.*

ELEN

Barra! Issa - issa teħles minnha, Ma - issa?

NANNA

Issa li rajt b'għajnejja...

SAMWEL

X'rajt? Qed ngħidlek mhux ħtija tagħha, Nann!

NANNA

Forsi. Forsi le, mhux ħtija tagħha, veru. Wara kollo, x'na fuq il-familja tagħha? Min kienu niesha - l-ambjent li ġiet minn.

PETRA *tieqaf soptu taħt l-arkata.*

IN-NANNA

Min jaf?...

SAMWEL

Le, Nann! Ieqaf!

NANNA

...Għaliex, le? Qed naqbel miegħek wara kollo? Tort tagħha l-ambjent li ġiet minnu? Taf hi stess min kienu niesha?

SAMWEL

Biżżejjed, Nann!

NANNA

Għidlu, Petra. Għidlu int - taf min kienu?

PETRA *ddur lejhom.*

SAMWEL

Nann!

PETRA

Samwel!... Għandha raġun hi.

SAMWEL

X'raġun?

PETRA

(*tidħol lura*)

Għandha raġun.

(*lin-NANNA*)

Le, Sinjura, niesi ma nafx min kienu. Għalhekk ngħix ma' nies li ma nafhomx. F'ambjent bħal dan.

NANNA

Ippruvajt jien wara kollox ma nagħtix widen ilsien in-nies. Ippruvajt ma nemminx... Imma kif ma nemminx dak li jaraw għajnejja?

SAMWEL

Imma x'raw għajnejk?

(*jaħta f-l-għasfur mill-qasrija f'idejn ELEN*)

Dan? Gozz demm u ...demm u msaren u rix mgħaffeg? Dak li rajt?

ELEN

Jekk trid nghid jien x'rajt b'għajnejja, Ma!

NANNA

M'hemm bżonn ġadd jgħidli xejn aktar! Xejn aktar!... Għidtlek itla' fuq int, Petra. Wara nitkellmu.

SAMWEL

(jitqażżeż l-għasfur mgħaffeg, jerġa' jitilqu)

Le, stenna Petra.

(jidher sa jtih sturdament)

Imma PETRA digà daret u bdiet miexja lejn it-taraġ.

NANNA

Int però, Samwel, int m'għandekx l-iskuża tagħha. Wara li rabbejniek bl-akbar għożżha, għaliex?...

SAMWEL

Għożza!...

*(iżda jieqaf hesrem -
jintlewa tnejn, iżomm l-istonku)*

Petra!..

PETRA ddur, tinduna li sa jħossu hażin u tagħmel biex terġa' lura.

NANNA

Mur int!... Itla' fuq!

SAMWEL

Petra!...

SAMWEL, ma jiflaħx aktar - mgħawweg tnejn joħroġ jigri 'l-barra mil-logħġa.

ELEN tkun sa toħroġ warajh, iżda fil-bieb tal-logħġa jitfaċċa lura NIKOLA.

NIKOLA

L-istonku tad-Depawli rtab bil-bosta maż-

żmien qed nara.

ELEN

Mhux kulħadd għandu stonku u qalb xierfa, Sur Nikola!

NIKOLA

Hallih - m'għandux bżonnok. M'għandu xejn.

NANNA

X'għandu bżonn narawħ aħna! Neħħi dawk il-qsari kollha minn hemm għidtlek!

77. BARRA. FIL-ĞNIEN. HDEJN IL-BIR. BINHAR.

Minn fejn hemm EŻRA, mill-gholi tal-kamra fuq it-turretta:

SAMWEL mitluq fuq il-ħerża tal-bir, wiċċu mgħaddas 'l isfel, jaqla' l-istonku għal ġol-bir.

78. ĠEWWA. KURUTUR. IL-BIEB TAL-KAMRA TA' PETRA.

PETRA, *minn wara, dieħla f'kamritha.*

Il-bieb jinstabat warajha.

79. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA.

L-EKU TA' BIEB JINSTABAT.

ELEN

L-aħħar tisbita imma!

NIKOLA

(jaqbad qasrija nofsha mkissra)

X'tgħidilha issa lis-Sa Petronja la tīgi għall-qsari u l-fjuri?

ELEN

Mhux sa jkun hemm bżonn ta' qsari u fjuri!

Għidlu, Ma!

NIKOLA

X'tgħidli? Għaliex - hemm xi ħaġa x'tgħidli?

IN-NANNA *trogħġi - l-effett tal-battikata jaħkimha f'daqqa.*

NANNA

Mur, Elen - mur ara x'għandu.

NIKOLA

Iva - mur, Elen, mur ara fitit...

ELEN

Ma!...

NIKOLA

Jew forsi tippreferi tibqqa' hawn - tisma' x'għandha tgħidli?

SAMWEL *jitfaċċa lura fil-bieb tal-logġa. Xarrab wiċċu u jidher qed jistejqer.*

SAMWEL

Petra - fejn hi Petra?

NANNA

Fejn suppost qiegħda. F'kamritha. Poggi bilqiegħda, Samwel.

SAMWEL *ipoġġi fuq tarġa għal waqt wieħed - aktar għax ma jiflaħx, milli għax jobdi.*

SAMWEL

Għaliex għamiltulha hekk? X'għamlet hażin? Għaliex tobogħduha? Lanqas biss tafuha u tobogħduha daqshekk?

NIKOLA

Għax int tafha, hux hekk?

SAMWEL

Nafha iva!...

NANNA

Biżżejjed! Ghaliex qed tagħmel hekk, Samwel?
Kont bdejt tant tajjeb meta ġejt lura. Imbagħad
ġiet hawn dik...

SAMWEL

Dik!... Għandha isem - dik!

NANNA

Wara dak kollu li għamilna miegħek, Samwel!...
Ma jmissekx!... Ma jmissekx! Int imissek tgħin
hawn gew issa - m'għadekx tifel! Int ir-raġel ta'
din id-dar issa!

SAMWEL

(pront bilwieqfa)

Raġel! U intom dak biss li tridu, hux hekk? Dak
li dejjem ridtu... (*Lin-NANNA u ELEN*) ...intom
it-tnejn - raġel ġo din id-dar! Depawli ieħor; ma
jimpurtax hux twil jew qasir - ikrah jew sabih -
ħażin jew tajjeb - basta Depawli! Għalhekk ma
ħfirtulu qatt lil missieri.

NANNA

Missierek... Missierek qatt ma kien jaf xi jrid -
egoist, ħarab ir-responsabbiltà!

SAMWEL

Min jaf x'ħarab? Il-ħasra li ġalla lili warajh.

NANNA

Kellu dmir...

SAMWEL

U dmiru qdied! Takom tifel, le? X'ridtu aktar

- x'tort tridu tibqgħu ttuh? Jien iva imma, jien intih tort - tort li ġabni f'dinja li ma kienx jemmen fiha - għall-glorja u l-fama tal-familja - id-dinastija Depawli!... Grazzi ħafna, għeżejż Depawli, imma kont aktar nibqa' nafhulkom kieku ġħażiltu li twettqu hara kiri jew tagħħmlu full-stop xi ġenerazzjoni jew tnejn ilu. Grazzi ħafna - imma għalija Depawli setgħet kienet it-tikketta tal-pett taż-żarbur tiegħi!

NANNA

Iskot!... Int - int ma tafx għajr kif tkażbar. Int - int iben missierek!

SAMWEL

Grazzi ħafna - imma dak mhux tort tiegħi!

NANNA

Egoista. Ġifa! Ir-responsabbiltà...

SAMWEL

Ma nafx x'inh? - Misskom għallimtuhieli - bl-eżempju! Il-gratitudni? Lanqas ma naf! Il-ħlas li titolbu hu ghali wi sq. Intom mhux ismi biss tridu hawn ġew - tridu ruħi wkoll!... Intom - intom ilkoll, int u dik... (ELEN) - u dak - (*idur, ifittek lil NIKOLA*) - dak ukoll!

ELEN

Le - mhux dak ukoll - imma dak biss! Hu l-ħtija ta'...

NANNA

Hallik minn dak! Ma tarax li dan kulma kien qed jistenna dak - mindu daħħal lil dik hawn ġew?

ELEN

U kont għidtelek jien! Il-barranin, Ma - il-

barranin li int ħallejt jidħlu hawn ġew!... Imma issa jeħtieg imorru, Ma! Ilkoll kemm huma - illum qabel għada!

NIKOLA

Imma llum - illum jeħtieg li l-ewwel inneħħi dal-qsari, le? U dawk l-imkissrin hemm barra wkoll. U min sa jnaddaf hemm barra - dak il-ġir li xerrdu dawk?... Dak xi ħadd irid ineħħi ukoll.

ELEN

Jieħu ħsieb Samwel. Kapaċi, tibżax, kieku jrid.

NIKOLA

Ah, kieku jrid - u kieku ma jiddardarx. Imma jrid joqgħod attent li ma jmurx forsi jaqta' jdejh. Taf kemm għandhom l-istonku artab id-Depawli!...

SAMWEL

U ma ninsewx kemm jien egoist lanqas! U ġifa!... Imma lili ħalluni barra mill-ġlied tagħkom. Tqisunix aktar lili, qed tifħmu? Iżżeeffnunix aktar fin-nofs lili! Qatt aktar!

Johrog jiġri mid-dahla tax-xellug.

NANNA

Samwel, ejja 'l-hawn! Fejn sejjer? Samwel!... Elen, mur żommu - qas flokk mhu liebes!... Thallihx johrog, Nikola. Mur żommu!

80. BARRA. FIL-KURUTUR. BARRA L-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

SAMWEL hiereġ imdagħdagħ mill-kamra tal-logġa. Jieqaf u jdur lura għal waqt wieħed:

SAMWEL

Tqisuni xejn aktar lili!

Idur lura biex ikompli ħiereġ, ġarstu awtomatikament tmur lejn il-ħajt fejn is-soltu hemm imdendel is-senter.

Bilkemm jilhaq tiġih l-idea li ma jdurx biex jaħtaf senter...

Imma s-senter mhux hemm.

SAMWEL idur biex ikompli r-rankatura għal barra iżda quddiemu jfegġ EŻRA:

senter f'idejh it-tnejn mahruġin 'il barra - is-senter li kien qed ifittex SAMWEL.

Mument ta' eżitazzjoni - maħkum mill-ġdid mir-rabja, SAMWEL jaħtaf is-senter, jimbotta u jwarrab lil EŻRA minnofs u jiġri lejn il-bieb ta' barra.

L-linkwatri tal-antennati tad-Depawli mdendlin ħdejn fejn kien hemm imwaħħal is-senter:

mat-TISBITA TAL-BIEB wieħed minnhom jiżżeरzaq minn postu l-linkwatu tar-RAGEL mixħut taħt it-taraġ bis-senter taħtu.

81. ĠEWWA. FIL KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

Wara l-linkwiet tal-aħħar ftit ħin, waqgħet ġabta u sabta l-hemda.

NIKOLA bilwieqfa, iniżżel il-kmiem imxamrin u jimxi lejn il-kurutur mnejn ġareġ SAMWEL. Jgħaddi minn wara n-NANNA, mitluqa fuq siġġu mal-mejda.

NIKOLA

Tridni mmur għalihi?

Ebda risposta. Jassumi li trid tfisser iva, iżda bejnu u bejn l-arkata ta' barra hemm ELEN li kienet digħi bdiet sejra għal wara SAMWEL.

ELEN

Lilek żgur m'għandux bżonn!

NIKOLA

(*lin-NANNA aktar milli lilha*)

Xi ġadd jeħtieġ imur.

ELEN

Xi ġadd - imma mhux int. Għamilt biżżejjed int!

NIKOLA *jinjoraha u jkun se jkompli hiereġ.*

ELEN

Dak mhux ibnek. Għax ma tiħux ġsieb ibnek int?

NIKOLA

(*idur fuq IN-NANNA - irażżan il-ghadab*)

Tereża, din trid tinqata'. Darba għal dejjem. Jeħtieġ nitkellmu.

ELEN

Iva, Ma, jeħtieġ. darba għal dejjem! U jeħtieġ tgħidlu llum. Għidlu - dik, hemm fuq, u dan, minn għada stess...

NIKOLA

Għada!... (*mahnuq*) Għada... xiex? X'se jiġri għada, Tereża?

ELEN

Għidlu, Ma!

NANNA

Għada, iva!

Imma donnha saħħitha ma tagħtihix, jew tonqosha l-konvīnzjoni. Iddur, toghrokk idejha, timxi lejn il-bieb ta' ġewwa.

NANNA

Għada... Għada iva!

ELEN

(*issus warajha*)

Għidlu!

NIKOLA *jifhem li m'għandux minn xiex jibża', jitbiegħed minnhom u jersaq lejn il-bieb tal-logħga.*

NANNA

Morru għal Samwel issa. Għada,... Għada naraw...

ELEN

Leee! (*bikja*) Issa - ISSA! - mhux għada!

NIKOLA

Immur jien għal Samwel...

ELEN

(*kważi tibki - umiljata*)

Għidlu, Ma! Għidlu - għada - hu u dik... Għidlu, Ma!

NIKOLA

(*mhux b'kefrija - imma sod, b'fatalitā*)

Għada ma sa naraw xejn. U xejn ma sa jiġri għada...

Ma tiflaħx aktar, ELEN toħroġ tiġri tibki.

NIKOLA

Għada jibqa' kollox kif inhu llum. Kif dejjem kien.

NANNA

Għax hekk trid int, Kola?

NIKOLA

Kif dejjem kllu jkun - għax hekk kllu jkun.
Għada mhu sa jinbidel xejn.

NANNA

Għax hekk trid int.

NIKOLA

Għax hekk irrid jien, jekk trid hekk. (*idur iħares lejha*) U hekk ikun, Tereża.

IN-NANNA *timxi lejn il-bieb ta' ġewwa. Tieqaf qabel ma toħrogħ.*

NANNA

Hekk ikun, mela... Hemm limitu għas-supervja, Nikola?

NIKOLA

Suppervja?... Hemm limitu għas-sogħba, Tereż?

NANNA

Xi hadd - xi hadd imur wara dak it-tifel...
(*Toħrogħ.*)

NIKOLA

(waħdu)

Issa mmur jien. Issa mmur jien, Tereża.

Jersaq lejn il-bieb tal-logġa

L-ahħar ħmura ta' nżul ix-xemx - id-dalma qrib.

Silwett tal-figura ghajjiena ta' NIKOLA wieqaffil-bieb.

82. BARRA. IL-LOĞĞA – FILGHAXIJA.

NIKOLA wieqaf, *id-dawl hamrani ta' nżul ix-xemx fuq wiċċu.*
EŻRA jitla' t-taraġġ tal-logġa, *fl-isfond NIKOLA bilqiegħda fuq*

il-bandla, rasu mgħaddsa.

EŻRA *mgħobbi b'munzell xtieli tal-laring u xi xtieli oħra nofshom maħnuqa b'haxix ħażin u għollieq li bilkemm wieħed jista' jagħraf x'hemm taħthom. Jghaddi minn ħdejn NIKOLA bla kliem u jkun wasal fil-bieb u dieħel meta dan jgħolli rasu.*

NIKOLA

Eżra.

EŻRA

Min sejjahli?... / Ġibtilhom il-fdal tal-għarqa - imma mank werqa żebbuġa ma sibt.

NIKOLA

Stenna, tidħolx...

EŻRA *jkompli dieħel.*

83. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA. FILGHAXIJA.

EŻRA *dieħel mill-ġnien, mgħobbi xtieli.*

EŻRA

(jagħti pass - jaqgħulu xi xtieli)

Is-soltu jgħiduli toħroġx.

RAGĦDA TFAQQA' FIL-ĞNIEN, 'IL BOGHOD.

NIKOLA

(dieħel warajh)

Ha tħammgħilhom kullimkien. Fejn sejjer bihom dawk?

EŻRA

Hadd hemm barra ma fadal... Isma' s-smewwiet - il-Għoli jitkellem bir-ragħad tiegħu - jiżfoga fuq il-ħażen il-qawwa tiegħu. U jidħlu l-bhejjem fl-gherien tagħhom, joqogħdu għall-kenn fil-bejta tagħhom...

NIKOLA

Halli - ħalli kollox hawn! Issa nieħu ħsieb jien.

EŽRA, *bilkemm qed jara fejn miexi, jolqot qasrija li titgerbeb it-tarġiet tal-logġa u xixerred aktar ħamrija.*

NIKOLA

Ar'hemm! Ieqaf! Ieqaf qed ngħidlek, mishut!

EŽRA

Ftakar, xiħ! Mishut min jisħetni - imbierek min iberikni!

NIKOLA

Halli - ħalli kollox hawn.

EŽRA

Rajtu hemm barra, it-tifel, il-maħruba, jiġri u jaqbeż fl-ghelieqi, qisu l-imherwel taħt l-ewwel qtar tax-xita. U f'idu kellu s-senter.

NIKOLA

Min? Samwel?

EŽRA

Is-senter ta' missieru.

(jiftah jdejh hekk li jħalli kollox jinxtered fl-art)

NIKOLA

Ara x'int tagħmel! Min taħseb li sa jnaddaf warajk issa?

EŽRA

Sewwa tistaqsi. Int hemm barra - Elen hawn ġew - imma min responsabbli tal-logġa? Il-patt qatt ma kien ċar. M'intix sejjer warajh? Kellu senter f'idejh.

NIKOLA

Lilek kien jonqos. Lilek u lilu! - Imma allura

kollox jien! Kollox jien!

EŽRA

Elen ma jimpurtahiem aktar. Taf li qed tibki?

NIKOLA

Elen -Elen! Elen ukoll!

EŽRA

Qed tibki - hemm fuq!

*(ġest melodrammatiku -
imbagħad inizżejjel idejh bil-mod)*

Tibki. Imma tithassarhiex lanqas lilha. Ghid minflok - il-ħasra fuqi u fuq uliedi... Ghidha, xiħ!

NIKOLA

Fuqi - u fuq uliedi...

EŽRA

Miskina Elen. Mhx qalbha ġażina Elen imma. Mhux dejjem kienet hekk.

*(bla ma jħares lejn NIKOLA,
jkompli dieħel 'il-ġewwa)*

Darba imma, niftakar, darba konna sibna bugħarwien fil-kċina.

Għalkemm ma jistax jarah, donnu jaf li NIKOLA qed jibda jitbaxxa biex jiġbor l-affarijiet li waqqa'. Iwaqqfu.

EŽRA

Qed tisma' xiħ?

NIKOLA *jieqaf.*

EŽRA

Kienet qed tagħmel it-te Elen, hemm, fil-kċina, u sibna bugħarwien taħt is-sink, fil-kabord. Kien hemm żmien kont naħseb li bugħarwien

mhux għajr bebbuxu bla kenn, ifitdex dar - kont naħseb, min jaf kieku nsiblu dar, insiblu qoxra vojta ta' bebbuxu, biex jidħol fiha?...

Pawsa qasira.

Iħares fiss lejn qasrija fuq il-mejda - il-qasrija fejn ħallew l-għasfur mejjet.

EŻRA

Sibnieh hemm, ilbieraħ, waqt hin it-te. Kien dahal fil-kabord u ħalla ż-żlieġa tiegħu fuq kollox - fuq il-platti, l-iskutelli, il-plattini... U t-tazez ukoll. It-tazez ukoll, qed tisma? U Elen irrabjat għaxx kellha terġa' taħsel kollox - il-platti, l-iskutelli u l-plattini - u t-tazez ukoll fil-kabord. Kollha, barra wahda. Wara għamlitilna t-te. Ĝo dik it-tazza wkoll. U ġiet tatek it-te, xiħ, lilek ukoll. U int xrobt minnha... dik it-tazza. Miskina, Elen.

Qasrija maħfuna f'idu NIKOLA jqum qajla qajla mill-art.

NIKOLA

(*b'rogħda*)

Żommli jdejja, Mulej... Mulej, żommli jdejja.

Ma jiflaħx irażżan lilu nnifsu aktar - jgħolli u jixxet il-qasrija fl-art f'nofs il-kamra; il-ħamrija ttir u tixtered ma' kullimkien.

NIKOLA

Miħsuta dar! Miħsuta! Miħsuta!

Idur lejn il-logġa u fid-dagħidigħha jċarrat il-purtieri fi tnejn.

Ix-xemx niżlet u l-aħħar raġġi ta' dawl ħamrani jiġru jserrpu għal ġol-kamra tal-logġa.

EŻRA, imriegħex, kemm minħabba d-dawl, kemm b'dak li qed jiġi, jgħatti għajnejh b'id waħda, u waqt li jdur lejn id-dawl, jgħolli idu l-ohra; fiha hemm l-għasfur mejjet. Jgħolliha l-fuq,

fil-pala miftuħha ta' idu.

EŽRA

Eloi, Eloi - lama sabachthani?

TIR TA' SENTER MINN BARRA.

84. BARRA. ID-DAR TAD-DE PAWLI - BILLEJL.

Dehra tad-dar mill-ġholi, imdawra bil-ġonna. Bdiet niżla x-xita u kultant iberraq.

TIDWI FIL-BERAH L-GHAJTA TA' EŽRA: ELOI, ELOI!!

85. ġEWWA. IL-KURUTUR F'TARF IL-GARIGOR - BILLEJL.

XENA 68 IMTENNIJA - HOLMA.

Fl-aħħar ffit targiet hemm RAĞEL liebes ta' kaċċatur, mixħut u mitluq f'qagħda mhux naturali, donnu waqa' l-garigor. Wiċċu hu mgħaddas 'l isfel, idejh magħluqin ma' senter fuq sidru.

JINSTEMGHU QRIB IT-TOKKI TA' ARLOGG:

MILL-BQIJA, SIKTA ASSOLUTA.

DEHRA EQREB TAL-FIGURA STRAMBA F'TARF IL-GARIGOR.

IR-RAS MGħADD SA, EQREB.

Id ta'mara, komma ta' libsa pjuttost sinjorili, ċurkett tat-tieġ sabiħ f'sebaghha, tersaq lejn dik ir-ras.

NANNA (O.S.)

Ruben?... Ruben!

L-id iddawwar il-wiċċ hekk li jista' jingħaraf il-wiċċ.

Wiċċ ta' raġel ta' xi erbghin sena, mustaċċi bdew jibjadu primaturament, wiċċ aktarx robust; l-ġħajnejn huma magħluqin, donnu rieqed.

EZRA (O.S.)

Eloi, Eloi!!

Għajnejn ir-RAGEL mixħut fl-art jinfethu, idejh jiżżeरżqu minn fuq sidru u hekk kif is-senter jaqa' fl-art, tidher dabru hamra demm ġo sidru.

IS-SIKTA TAD-DAR: SKIET PERFETT.

TMIEM IT-TIENI PARTI

IT-TIELET PARTI

86. BARRA. L-ARTIJIET TAD-DEPAWLI (ILLUM) - BILLEJL.

Xita tqattar u kultant xi ragħda.

L-artijiet tad-Depawli llum: girna f'nofs l-ghelieqi; is-silwett tad-dar tad-Depawli hekk kif kultant tleħħ xi sajjetta.

87. ĠEWWA. GIRNA (ILLUM) - BILLEJL.

Il-girna fid-dlam - id-dahla mixgħula mid-dawl mgħajjeb barra.

88. ĠEWWA. IL-KAMRA TAS-SODDA TA' PETRA. (ILLUM) - BILLEJL.

PETRA, liebsa paġama jew libsa ta' billejl tinsab bilqiegħda fis-sodda, daharha mat-tistiera. Liebsa nuċċali u qiegħda taqrarumanz għad-dawl ta' lampa fuq il-komodina. Fuq ħoġorha 'remote control' tat-televixin.

RAGHDA U BERQA (BARRA).

89. ĠEWWA. GIRNA - BILLEJL.

RAGHDA U BERQA.

Il-girna fid-dlam, id-dahla mixgħula mid-dawl mgħajjeb barra.

Il-girna vojta, għajr għal xi bebbux jew dud ieħor.

RAGHDA U BERQA.

90. ĠEWWA. IL-KAMRA TAS-SODDA TA' PETRA. (ILLUM) - BILLEJL.

IR-RAGHAD BARRA.

PETRA tgħolli rasha mill-ktieb u thares dritt quddiemha. Tgħolli kemxejn ir-‘remote control’ u titfi televixin żgħir tal-

kulur li għandha fuq it-twaletta.

It-televixin mitfi.

91. ĠEWWA. IL-GIRNA - BILLEJL.

Il-girna fid-dlam, id-dahla mixgħula mid-dawl mgħajjeb barra.

Mal-leħha tal-beraq jidher dell minn wara ta' xi ħadd bilqiegħda, imrekken u mgezzex, rasu mgħaddsa fuq sidru (SAMWEL).

91A. ĠEWWA. IL-KAMRA TAS-SODDA TA' PETRA. (ILLUM) - BILLEJL.

RAGĦDA U BERQA.

It-tieqa tagħti għal barra – id-dawl ta' sajjetti jleħħu barra xorta jidher minn wara l-purtieri nofshom magħluqa.

PETRA tinža' n-nuċċali bil-mod u toħroġ mill-friex.

92. ĠEWWA. IL-GIRNA - BILLEJL.

Il-bokka tal-girna, dawl mgħajjeb tal-qamar. Ix-xita naqset.

SAMWEL (jidher minn wara) għadu mgezzex bla ma jitharrek.

PASSI TQAL BARRA TA' XI HADD GHADDEJ B'PASS LAJMAN, IĆAFLAS FIT-TAJN.

SAMWEL minn quddiem mill-bokka tal-girna - imxarrab għasra u ħwejġu mimlija tajn - jitharrek kemm kemm; jgħolli rasu u s-senter jiżżeरża q minn ma' sidru.

JERĞGħU L-PASSI BARRA.

93. BARRA. HDEJN IL-GIRNA BILLEJL.

RAĠEL IMLEFLEF F'INĊIRATA U BERITTA minn rasu sa saqajh miexi fit-tajn, wasal ħdejn il-girna.

94. ĠEWWA. IL-GIRNA - BILLEJL.

Il-PASSI tqal barra ta' xi Hadd għaddej b'pass lajman, iċċaflas

fit-tajn.

Mir-rokna fejn hemm SAMWEL tidher il-bokka tal-girna, ix-xita tqattar fl-ghadajjar u sekonda wara s-saqajn ta' RAĞEL (LIEBES INCIRATA U BERITTA) iż-żraben mimlija tajn jieqfu quddiem il-fetha tal-girna.

94A. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI (ILLUM) MINN BARRA - BILLEJL.

Xita traxxax. id-dar mistura fid-dlam, xi żewg twieqi mixgħulin, waħda fit-turretta, dawl inemnem, u oħra taħtha fit-tieni sular; it-tieqa tal-kamra ta' PETRA.

Dejjem eqreb: it-tieqa - PETRA (kbira) tittawwal 'il barra.

95. ĜEWWA. IL-GIRNA - BILLEJL.

RAGHAD 'il bogħod.

IX-XITA.

Saqajn IR-RAGEL BL-INĊIRATA għadhom jidhru, weqfin barra l-bokka tal-girna.

SAMWEL, jirtogħod ġewwa, is-senter marsus f'idejh.

Bil-mod il-mod, b'id titriegħed, itella' s-senter lejn wiċċu.

Is-swaba' jingħalqu madwar il-grillu mxarrab.

Wiċċi SAMWEL imxarrab għasra, l-ġħaraq ixoqq għalih.

Is-swaba' fuq il-ġrillu.

RAGHDA OHRA, QRIB HAFNA.

96. BARRA. ID-DAR TAD-DEPAWLI MINN BARRA (ILLUM) - BILLEJL

TIR TA' SENTER, QRIB HAFNA.

IX-XITA QLIEL.

PETRA (illum) wara t-tieqa – tinħasad.

Tersaq malajr lejn it-tieqa u tiftahha...

hekk kif tleħħ u TFAQQA' BERQA OĦRA.

97. BARRA. ID DAR TAD-DE PAWLI. IT-TIEQA TAL KAMRA TA' PETRA (ILLUM) - BILLEJL.

Xita traxxax.

Il-tieqa hija miftuħa beraħ. PETRA wieqfa tittawwal 'il barra, 'remote control' f'idejha.

TFAQQA' RAGHDA, IMMA 'L BOGHOD.

PETRA għall-ewwel ma titharrikx, imbagħad tagħlaq it-tieqa u ġġerri l-purtiera.

Il-purtiera magħluqa. IR-RAGHAD dejjem aktar 'il bogħod.

98. GEWWA. ID-DAR TAD-DEPAWLI. IL-KċINA - BILLEJL.

SAMWEL iż-ġerri l-purtiera ta' taħt l-arkata u johroġ b'pakkett gallettini f'idejh.

Kċina antika - fuklar b'xi spiritieri ta' bi tlieta, xi sink u mejilla, mejda u banketti. Hitna għera, xkafef u xi kabord. Xi arkati, hnejjet fil-ħajt dobblu, b'xi xkaffa għat-twaġen jew borom.

F'wahda mill-hnejjet, purtiera biex tostor l-affarijiet maħażuna warajha, xi xkupa, bramel ecc.

PETRA tinsab bilqiegħda fl-art taħt xkaffa ġo waħda minn dawn il-hnejjet. Daharha jistrieħ mal-ħajt, rasha mgħaddsa fuq ir-kopptejha, idejha marsusin madwar riġlejha, thares dritt fil-vojt quddiemha. Liebsa nightgown u taħtha libsa hafifa ta' billejl.

SAMWEL

(jiftah u joffriliha pakkett gallettini)

Ha, kul. Dan kulma hemm. Mank tuffieħha ma ġallew.

(PETRA ma titharrikx)

Ha - hu xi ħaġa.

(PETRA *l-istess*)

Għid xi ħaġa tal-anqas. Mhumiex sa jinżlu issa.
Jispicċaw ir-Rużarju u jidħlu jorqdu. X'gara
wara li tlaqt?

*Minn tieqa naraw iberraq fil-ġnien - bosta sekondi wara
RAGHDA TIDWI 'L BOGHOD.*

SAMWEL

Għadha nieżla. Traxxax - imma dejjem nieżla.

(*iwarrab pass minn ħdejha -
jgħaffeg il-pakkett tal-gallettini*)

Ġiet kmieni x-xitwa dis-sena. Kien ilu jingemma'
l-maltemp... (*jieqaf*) Qed tismagħni? Sirt
nitkellem bħalhom ukoll. Nitkellem u ntensi
kliemhom. Tgħid għemilhom ukoll?

PETRA

(*bla ma titħarrek*)

Hu ma jgħid xejn minn tiegħu, imma jgħid dak
li jisma'

SAMWEL

Aktar kliem il-għerf?

PETRA

...Hi imma, kienet taf hi x'qed tgħid.

SAMWEL

Min?

PETRA

Nanntek. Kienet taf.

SAMWEL

(*jaf, imma*)

Meta, l-ewwel?... Le. Tiħux għaliha, Petra

PETRA

Kienet taf tajjeb.

SAMWEL

Orrajt - tihux għaliha imma. Mhux kontrik riedet tiżvoga. Kontrija. U kontra Nikola. Int bla ġtija weħilt.

PETRA

Safrattant kont jien li qtiltu.

(*tgħolli geddumha minn fuq irkoppnejha - f'hogħorha għandha tuffieħha migduma - toffriha lil SAMWEL.*)

U kulma qalet fuqi kollu minnu.

SAMWEL

Xiex?

PETRA

Li qalet l-ewwel. Tridni ngħidlek?

SAMWEL

X'qalet? — Tghidli xejn. Ma qalet xejn! Jien staqsejtek x'qalet?

PETRA

(*wara ftit*)

Kollu minnu.

SAMWEL

Kollu minnu!... Imma x'ridtha tgħid fuqek?

PETRA

Dak li qalet - u ma qalitx.

SAMWEL

X'qalet? Ma qalet xejn.

(*igiddem it-tuffieħha - jibdel id-diskors*)

X'qalu wara li tlaqt 'il barra? ġew ifittxuni?

PETRA *toħrog minn taħt l-arkata - taqa' minn hogħora*

tuffieħha oħra)

PETRA

Għaliex ma tridx taf x'riedet tgħid biha l-ewwel in-Nanna - dak li semgħet fuqi? Ma tridx taf?

SAMWEL

(jibbaxxa jfittex it-tuffieħha)

Le, ma rridx naf! Wara kollox mhux tort tiegħek.

PETRA

Hekk qalet hi wkoll.

(tinżel gharkopptejha ħdejh - tiġbor it-tuffieħha)

Allura temminha imma li jista' jkun minnu!

Għarkopptejhom it-tnejn, wiċċi imb wiċċi .

SAMWEL

Xiex minnu imma? X'inhu minnu? Għid, x'inhu minnu?

PETRA

Jiġifieri trid taf. Temminha.

SAMWEL

Ma nemmen xejn! Ma naf xejn - ma nista' nemmen xejn - u ma rrid naf xejn! Tajjeb hekk?

PETRA

(tqum bilwieqfa / bla rabja)

Le - mhux tajjeb.

Bla kelma oħra PETRA tersaq lejn il-bieb u toħroġ mill-kamra.

SAMWEL *iħaffef warajha.*

99. ĠEWWA.ID-DAR TAD DEPAWLI. IT-TARAĞ IL-KBIR LI JAGHTI GHAS-SULARI TA' FUQ - BILLEJL.

Dehra mill-gholi, mit-turretta: it-taraġ mudlam nieżel idur

sular wara sular, indana wara l-oħra .

PETRA *toħrog mill-kċina u tagħmel biex tibda tielgħa fuq, iżda SAMWEL jaħtafha minn drieħħha u jiġibidha lejn il-bieb li jagħti għall-kamra tal-logġga.*

99A. ĠEWWA. IL KAMRA TAL-LOGġGA - BILLEJL.

Wara l-purtieri mċarrta u nofshom magħluqa tal-logġga kultant Ileħħ il-beraq barra u aktar rarament jinstema' r-ragħad 'il bogħod.

BARRA GHADU JRAXXAX FIN FIN.

Barmil fil-logġga biex jilqa' x-xita tqattar.

SAMWEL

Ismagħni, Petra - ifhimni! Ma rridx naf. Ma rridx. Int bħali - teħel kollo bla htija.

PETRA

Hallini.

SAMWEL

Bla htija!

PETRA

Jew hekk tixtieq temmen.

SAMWEL

U safrattant - safrattant iżeffnuk fin-nofs bħal Pilatu fil-Kredu! Xi jridu minna imma, Petra? Xi jridu minna lkoll?

100. ĠEWWA. ID-DAR TAD DEPAWLI - IT-TARAġġ IL-KBIR LI JAGĦTI GHAS-SULARI TA' FUQ. BILLEJL.

Dehra oħra tat-taraġġ mill-ġħoli: ħadd isfel nett.

PETRA(O.S.)

Forsi dak li tilfu. Iridu jpattu - jerġgħu jgħixu

101. ĜEWWA. IL-KAMRA TA' EŻRA FIT-TURRETTA - BIL LEJL.

Dawra madwar il-kamra; kamra mdawla minn lampa tal-pitrolju. għasafar fi stadji varji ta' bbalzmar, bċejjeċ tā' annimali mqattgħin, tajjar, vażetti u fliexken b'kimika, ecc.

EŻRA milwi tnejn fuq bank, pitirross mgħaxxex u mgħaffeg bla ħajja minxur taħt idejh.

Fidejn EŻRA sikkina rqiqa u tleqq.

SAMWEL (O.S.)

Minn fuq daharna. Mhumiex ghajr parassiti mela - mostri!

PETRA (O.S.)

Iħirsa.

SAMWEL(O.S.)

Mostri iħirsa.

Saqajn l-għasfur iferfru u jirtogħdu.

Is-sikkina bid-demmu fuq ix-xafra taqa' fuq il-bank.

102. ĜEWWA. IL KAMRA TAL-LOGGA - BILLEJL.

Ilma tax-xita jqattar fil-barmil fil-logġa.

SAMWEL

Is-sabiha hi li issa, hawn ġew, sirt nibža' minnhom, waqt li hemm barra - hemm barra nibža' minn kulħadd - forsi aktar minn hawn ġew. L-ewwel, xhin ħriġt, ridt naħrab 'il bogħod minn hawn biex qatt ma nerġa' lura. Imma ma stajtx, Petra.

PETRA

Fejn mort?

SAMWEL

Imkien. Ridt naħrab - basta naħrab. Jien u ħiereġ

ħtaft is-senter fl-indana...

Jieqaf. Il-ħarsa ta' PETRA fuqu, imma qabel tilhaq tistaqṣih, ikompli.

SAMWEL

Ma nafx għaliex! - Rajtu hemm, sibtu hemm... u
ħtaftu. Hadtu... Arma kontra kulħadd.

103. BARRA. IR-RABA' BARRA D-DAR TAD-DEPAWLI – BILLEJL.

SAMWEL fil-beraħ u d-dlam, bis-senter f'iddejh; kultant jiġri, kultant jieqaf jistrieħ, jilheg, kultant jaqa'.

SAMWEL jasal ħdejn il-girna.

SAMWEL (O.S.)

Inžilt minn wara, mir-raba', u qsamt mill-wied. Imma kienet bdiet traxxax. U mingħajr nuċċali qas biss rajt fejn sejjer. Dhalt fl-ewwel girna li sibt. Stennejthom hemm jiġu jfittxuni. Kont ghadni mhux f'sikkti - l-istonku mdardar. Ma flaħtx immur bogħod wisq hekk jew hekk.

104. ĠEWWA. IL-GIRNA - BILLEJL.

SAMWEL dieħel ġol-girna.

Il-dehra miżera tal-girna minn ĠEWWA, kiesha, mudlama, mħarrbta, ġebel u ħmieg

SAMWEL (O.S.)

Imma wkoll hemm ġew, f'dak id-dlam - dik irriħa taqsam, dik l-umdità toqtor ma' kullimkien - ma flaħtx inżomm aktar. Dik is-sikta u dak id-dlam... Imbagħad barra kien hemm xi ħadd ukoll.

105. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BILLEJL.

SAMWEL

Smajt il-passi resqin, iċafalsu, ġejjin għalija.

Kelli s-senter għadu f'idejja - lanqas naf kienx ikkargat jew le - jew biex... U ħsieb wieħed biss leħħ f'daqqa: kieku dak il-ħin kelli nużah, kieku kelli ħila niġbed il-grillu... fuq xi ħadd hemm barra - jew fuqi - kieku... kieku qatt ma kont nibża' minn ħadd u xejn iżżejjed. Darba – u tal-aħħar! U ma nafx kif, sa fl-aħħar, f'daqqa wahda l-girna damdmet b'tir ta' senter. Intlift minn sensija... Meta ġejt f'tieghi kelli s-senter għadu f'idejja. Malli sa fl-aħħar flaħt nerfa' wiċċi mill-art, qomt u ħriġt...

106. BARRA. IL-GIRNA - BILLEJL.

SAMWEL, *bla nuċċali, wieqaf barra l-girna, imxarrab, mitluf u miržuh, iħares madwaru mbikkem.*

SAMWEL (O.S.)

U ma kien hemm ħadd. Barra l-istess dlam u xita. U ma kien hemm imkien fejn stajt immur aktar, Petra. Imkien.

107. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BILLEJL.

PETRA *ħdejn SAMWEL; tagħtih idha, tghinu jqum mill-art.*

PETRA

Imsejken, Samwel.

SAMWEL

Ma mort imkien, Petra. Imkien.

108. BARRA. IL-ĞNIEN TAD-DEPAWLI, BARRA L-LOGGA - BILLEJL.

SAMWEL *miexi miržuh, kważi wasal lura ħdejn il-logga.*

SAMWEL *tiela' t-taraġġ tal-logga. Jgholli rasu:*

EŻRA *jinsab barra, fix-xifer tal-bejt fuq it-turretta; idejh it-tnejn mgħollijin il-fuq, bħal tifel żgħir għadu kemm telaq u*

għolla xi haġa l-fuq u jrid jaraha ttir.

PETRA(O.S.)

Imsejken Nanu.

Wiċċi EŻRA, estasiku.

109. ġEWWA. IL KAMRA TAL-LOGGA - BILLEJL..

SAMWEL

GeVit lura. Ridt biss - ridt biss nerġa' nara wiċċek, Petra. F'din id-dar - kieku ma kontx int - kieku l-kruha ta' hawn ġew qatt ma kont naraha tassew. Kellek tkun int, Petra

PETRA

Tabilħaqq. Tara lili, tagħraf il-kruha.

SAMWEL

Tiddieħaqx bija, Petra.

Wiċċi PETRA, rifless fi ħgiega tal-logġa, is-swidija tal-lejl barra.

PETRA

Mera, mera, għidli ja mera, min hu l-ikreh f'din is-saltna?

SAMWEL

Tiddieħaqx bija!

PETRA

Tgħajjajtx.

SAMWEL

(iżomm u jagħfsilha driegħha)

Mela tiddieħaqx bija!

PETRA

Xi tridni, nitħassrek?

SAMWEL

Le - teħodni bis-serjetà! Imma int bħalhom!...

PETRA

Tgħajjajtx!

SAMWEL

...Bis-serjetà!

PETRA tħarrab mill-qabda ta' jdejh, tgħaddi minn wara l-purtiera tal-logġa nofsha se taqa'.

PETRA

Għidtlek tgħajjajtx!

SAMWEL

(isus warajha)

Għaliex le! Ghaliex - mela int ukoll tibża' minnhom?

PETRA

Iva, jien ukoll - għax jien għandi mniex nibżä' - mhux int! Xgħandek mniex tibżä' int, il-fessud ta' kulħadd? Wara kollox mhux lilek iridu jkeċċu! Xgħandek x'titlef int?

Fil-fixla tad-diskors jirfsu u jidħlu fuq il-purtiera nofsha mqattgħha.

SAMWEL

Għaliex tagħmel hekk, Petra? Int taf...

PETRA

Ma naf xejn! Aqtagħha! U tgħajjajtx!

PETRA titfixkel fil-purtiera; tipprova żżomm magħha u l-purtiera taqa' għal isfel.

Il-logġa tinkixef beraħ: fuq barra, miktubin kbar bil-ġir fuq

il-hgieg, hekk li jidhru bil-maqlub minn ġewwa, hemm l-ittri “RTO”.

110. BARA. IL-LOGGA - BILLEJL..

Xita traxxax. Dawl mgħajjeb.

Dehra ta’faċċata tad-dar min-naħa tal-logġa.

L-ittri RTO mifruxin u mċallsin fuq il-hgieg tal-logġa.

PETRA u SAMWEL, ġewwa l-logġa wara l-hgieg, iħarsu ’l fuq lejn il-kitba bil-ġir li digħi bđiet tiżżelleg bix-xita li għamlet.

111. GEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BILLEJL.

SAMWEL

(imħawwad - jidħol f'qoxortu)

Aħjar immur fuq.

PETRA

Tahseb li gost tiegħi li qed jiġri?

SAMWEL

Naf. Skużani. Tort tiegħi.

PETRA

Tort tiegħek xejn!

SAMWEL

Mela tort tagħhom! Xi tridni ngħidlek? Ghidli, xi tridni ngħid, Petra?

Ipoġġi fuq il-parapett madwar il-logġa; jirtogħod: forsi bid-deħxa, forsi bil-ksieħ.

PETRA tersaq - il-purtiera tal-logġa f'idha; tpoġġi ħdejh.

PETRA

Bilfors tort ta’ xi ħadd?

SAMWEL

Bilfors! Inkella kollox bla sens - bla raġuni!

PETRA *tiġbed il-purtiera aktar madwarha, imbagħad madwar SAMWEL.*

PETRA

Int ma tafx biżżejjed fuqhom, Samwel.

SAMWEL

Naf iva. Inħares madwari - lejn din il-kruha ta' dar - lejhom! - u naf biżżejjed.

PETRA

U aħna? Taħseb li aħjar minnhom?

SAMWEL

Tal-anqas huma kellhom iċ-ċans - tal-anqas huma hawn ġew jiftakruh sabiħ! Hawn ġew... Kien hemm żmien kont napprova – meta kont insib ruhi 'l bogħod minn hawn, il-kullegg, ikun fejn ikun - kont napprova niftakar diddar - u napprova nimmaġinaha sabiħa - sabiħa bħal meta kont żgħir. Napprova niftakar imqar... imqar wiċċ ommi.

PETRA

U kien jirnexxilek?

SAMWEL

Le, xejn. Ghajr kultant... kultant kont niftakar xi haġa; ma nafx kinetx qatt realta, jew tifkira ta' tifkira mċajpra, holma minsija. Niftakar id-dalma hawn ġew, minn dejjem id-dalma, u xi hadd liebes l-iswed, in-Nanna forsi, tagħtini t-te bil-biskuttelli - te fietel, mishun waħdu, imdardar bil-ħalib. Imma mbagħad thallini noħroġ barra fil-ġnien - u hemmhekk, għad-dell tal-kannizzati u d-dwieli - hemmhekk

hemm xi hadd ieħor isaqqi l-geranji. Il-fwieħa tal-ġiżimin - u kuluri - kuluri jgħammxu - ġitan orango, dellijiet vjola u firxa ta' hdura friska ma' kullimkien fuq wara. Isfel fil-wied, xi hadd, raġel, jgħanni fuq il-kitarra. U meta għajnejja jidraw id-dija tax-xemx tisreg, inħares hemm isfel u l-mara ssaqqi l-geranji tinsab bilqiegħda ġudejn riglejh, hi wkoll tgħannni. Leħinha iżda ma nistax nisimgħu. U naf li hemm l-għasafar xi mkien qrib jgħannu wkoll. Imma lanqas lilhom ma nisma?

PETRA

Kien ikun sabiħ il-ġnien, għad-dell tal-kannizzati...

SAMWEL

Sabiħ... Tarah int, Petra? (*jagħtiha n-nuċċali*)
Tarah?

PETRA

Narah... Avolja qatt ma rajtu.

SAMWEL

U x'tara aktar għidli?

PETRA

(*tilbes in-nuċċali*)

X'qed nara?...

SAMWEL

X'tara?... Il-vaska - il-vaska tal-ħut, qed taraha?
Konna npoġġu hemm niftakar, madwar il-vaska tal-ħut tal-ilma ħelu... Taraha, Petra?

PETRA

Naraha.

SAMWEL

Kif kienet għidli?

PETRA

Vaska kbira u tonda; fin-nofs... fin-nofs hemm denfil, denfil kbir tal-ġebel, itajjar l-ilma minn xufftejn kbar minfuħin. U nhoss ir-raxx - ir-raxx kiesah u frisk tiegħu jxarrabli wiċċi maħruq bix-xemx.

SAMWEL

Hekk, iva. U kien hemm iċ-ċinji, le? Iċ-ċinji wkoll!

PETRA

Ċinji – Ċinji kbar bojod, maestuži, l-ghonq mislut, jgħumu f'wiċċ l-ilma. U konna nitfghulhom il-frak tal-ħobż.

SAMWEL

Le, tas-suflè!

PETRA

Tas-suflè... u pastarjali!

SAMWEL

Il-pastarjali, iva! Waqt it-te kont naħbihom fil-but tal-libsa bajda...

PETRA

Libsa ta' baħri.

SAMWEL

Bl-ankri ċelesti fuq il-bwiet. U mbagħad kont immur nitmagħom liċ-ċinji.

PETRA

U l-hut tal-ilma ġelu.

SAMWEL

U wara - wara?...

(difficili jiftakar aktar)

Għinni, Petra! Wara...

PETRA

Wara... x'konna nagħmlu wara?

SAMWEL

Wara!... Konna mmorru nitbandlu taħt is-siġar tal-laring! U daqqa kont nitbandal jien u daqqa hi! U konna nogħlew - dejjem iżżejjed fil-gholi - u l-arja timlieli mnifsejja, widnejja jżarżru bl-ġħajjat tal-iwriežaq...

PETRA

U kont ittir ħieles - fost l-ġħana tal-ġħasafar - l-ġħasafar miġburin ġgajta għad-dell tas-siġar, jistennew inżul ix-xemx.

SAMWEL

Dellijiet suwed, miġmugħa, mistoħbija qalb il-ħdura; naf li qeqħdin hemm, imma l-ġħana tagħhom... l-ġħana tagħhom le, qatt ma kont nisimgħu. Le... Nisma' biss iċ-ċekċika ta' bott bil-ġebel u l-ħamrija li xi ħadd jiġbed biex igerrixxhom... (*imbikkem*) U tir wara tir! Dawk l-isparaturi! (*isodd widnejh*) Tir wara tir! U x-xita tal-imlievez neżlin minxura. U jien niġri nolfoq f'hoġorha qalbi maqsuma.

PETRA

Min kienet... hi?

SAMWEL

Min?... Kellha xagħarha twil u iswed, bħal tiegħek; għajnejha...

(jipprova jittawwal f'għajnejha)

...għajnejha kbar, ċelesti, miksurin, hekk li meta thares fihom tisma' għanja siekta, bħal qanpiena tidwi minn qiegħi ta' baħar profond - hekk li

tinsa kollox - thossok tħum, ħafif, fi sliem bla qies... hekk li temmen li jista' ježisti Alla. U forsi kollox jagħmel sens imbagħad.

PETRA

(*tiġbed il-purtiera aktar madwarha*)

Imma dawk ma kenux għajnejja.

Dlonk titlaq il-purtiera - tniġġżet b'labra mohbija fil-purtiera.

PETRA

(*bi ħjiel ta' għira?*)

Min kienet?

Hekk kif PETRA ttella' subagħha lejn xufftejha, SAMWEL jeħdilha idha f'idu.

Ittellagħiha sebagħha lejn ħalqu - isoffilha t-tingiżha hu.

SAMWEL

Jimporta min kienet?

PETRA

Forsi. Jimporta li int tkun taf.

SAMWEL

Immaġinajtha biss forsi. Jew rajtha xi mkien, f'xi film - jew qrajtha.

PETRA

(*tieħu lura jdejha minn idu*)

Jew ħloqtha. Bħal ħrafa. Rapunzell oħra...

SAMWEL

Rapunzell. Imma int... m'intix ħrafa int.

PETRA

Min jaf.

(*tagħtih lura n-nuċċali*)

SAMWEL

Tippreferi noqtluha?

PETRA

(tqum - tinħall mill-purtiera madwarha)

Min jaf.

SAMWEL

Hrafa... U kien biss ftit ilu - bħac-ċinji u l-geranji.
Dawk tal-anqas tassew tiftakarhom int, Petra?

PETRA

Fl-orfanotrofju niftakar biss vaska żgħira fil-bitħha. Imma kienet dejjem niexfa.

SAMWEL

Le! Kienet... kienet kbira u tonda - b'denfil kbir tal-ġebel itajjar l-ilma! Jien bhalek niftakarha - hekk kienet!

PETRA

Hlomtha hekk. Imma għadha qatt ma kienet. Għax jien ukoll kont noħlom. Imma taf biex kont noħlom jien? Trid taf?... Kont noħlom b'rāġel - rāġel twil u mibrum - rāġel b'għajnejh żoroq - xaghru twil u qastni. U jien nistennieh... U l-pass tiegħu fuq il-ħaxix, hekk kif jersaq lejja minn warajja kien ħafif. Kienet dejjem l-istess ħolma, dak iż-żmien.

SAMWEL

Dak iż-żmien? U issa?

112. ĠEWWA. IT-TURRETTA - IL-KAMRA TA' EŽRA. BILLEJL.

Jinfetaħ il-bieb tal-kamra u joħrog EŽRA. Jibda nieżel il-garigor; mifxul u jitkellem waħdu...

PETRA(O.S.)

Issa - issa inqas u inqas. Filgħaxija dejjem

insibha itqal biex norqod - u kelma nistenna hu biss li nisma' l-pass tqil u goff fil-kurutur barra l-kamra.

113. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞGA - BILLEJL.

SAMWEL

Eżra...

PETRA

Eżra wkoll forsi - wieħed minnhom.

114. ĠEWWA. IL-KURUTUR BARRA L-KAMRA TA' PETRA - BILLEJL.

EŻRA, dejjem mifxul u jgedwed wahdu, għaddej mill-kurutur mudlam.

Bieb wara bieb magħluq.

PETRA(O.S.)

Pass meqjus li jieqaf wara l-bieb, kull lejl, jistenna. U x-xewqa li niftahlu u nhallih jidhol tikber dejjem aktar ġewwa fija - u darba meħlus il-mostru, x'jibqa' jista' jitturmentak?...

115A. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞGA - BILLEJL.

PETRA

...Biex forsi xi darba ninsa darba għal dejjem ir-raġel twil u mibrum b'għajnejh żoroq, ir-raġel xagħru twil u qastni - u l-pass ħafif tiegħi fuq il-ħaxix hekk kif jersaq lejja... Biex forsi xi darba nkun bħalkom ilkoll, jien ukoll.

SAMWEL

Imma m'intix. U ma tkun qatt - u lanqas jien! Ma rridx insir bħalhom. Għinni biex ma nkunx bħalhom, Petra!

EŻRA jitfaċċa taħt il-purtiera mill-kurutur. Jieqaf għal xi

waqtiet, imrekken mal-hajt, iħares lura - imbagħad jipprova jersaq lejn il-bieb tal-logħga, bla ma jgħaddi qrib ta' PETRA u SAMWEL.

PETRA *l-ewwel li tilmħu.*

PETRA

Eżra.

SAMWEL

(għadu ma rahx)

Eżra? Hallik minn Eżra...

PETRA *tqum bilwieqfa - SAMWEL idur isegwi ġarsitha.*

PETRA tersaq lejn EŻRA. SAMWEL warajha.

EŻRA

Hallik minn Eżra! Warrbu, tfajla. Irrid noħrog.

PETRA *twarrablu, iżda SAMWEL, wieqaf f'nofs it-targiet li jwasslu għal-logħga, ma jiċċaqlaqx.*

SAMWEL

Toħrog fejn?

EŻRA

Le! Xxx - Titkellmux. Tgħidu xejn. Ghadhom hemm - ma raqdux. Warrab!

SAMWEL

Fejn sejjer? X'int tagħmel?

EŻRA

Le - mhux hekk! Ghid... Aħna nkunu miegħek... Ghid, aħna nkunu miegħek - aghħmel il-qalb u agħħmel xi ħaġa! Hekk suppost tħid. Għalikom ukoll - għalikom stess! Warrab!

PETRA

(tiġbed lil SAMWEL lura)

Fejn sejjer, Eżra?

EŽRA

Min irid jaf? Għaliex? Jaqaw jien il-baħar jew il-mostru tal-qiegħ biex tagħmlu għasssa fuqi? – Barra. Jeħtieg noħroġ.

SAMWEL

Toħroġ issa, f'din ix-xita? Aħjar tmur lura fuq...

EŽRA

Minn meta Ezra jisma' minnek jonqos? Hemm miktub: Isir li jrid Ezra - hemm miktub! Sa mitt talent tal-fidda - sa mitt kor qamħ - sa mitt bat inbid - sa mitt bat żejt - u melħ bla qies. Hemm miktub.

SAMWEL

Ezra, għidtlek aħjar...

EŽRA

Tersaqx lejja! — Warrab. Irrid noħroġ.

Jipprova jersaq lejn il-logħha, dejjem iżomm 'il bogħod minn SAMWEL.

PETRA

Hallih imur, Samwel.

EŽRA

Warrab. Trid li jinżlu dawk? Jinżlu u jerġgħu jaqbdu kom flimkien? Jekk ngħid lil Elen, terga' tisma' x-Xiħa - leħen il-qilla...

SAMWEL

X'tgħid lil Elen?

EŽRA

Leħen il-qilla! Ftakar. Dejjem tieħu gost Elen meta ngħidilha fuqkom.

SAMWEL

Għaliex - x'tgħidilha?

EŻRA

Verità biss - kif rajtkom hemm barra dalghodu pereżempju...

SAMWEL

Biċċa ta' poxt!

EŻRA

Leħen il-qilla!

PETRA

Hallih, Samwel! Aktar aghar! Hallih imur fejn irid.

EŻRA

(*jistaħba wara PETRA*)

Isma' Samwel - isma' minn wild nies il-art - issa li l-art imniġġsa. Ibred u isma'? Ismagħni u ifhem in-nasba. Ghax lilek ġabulek hawn lil din (PETRA) - u hasbu u għamlu kalkoli għal rashom, ix-Xiħu x-Xiħa. Hu - hu ġabbielek hawn - tentazzjoni - biex int taqa' u wara tindem, ghax tara l-kruha tad-dnub. U tmur lura s-Seminarju - bebbuxu jqandel il-ħtija - qoxra vojta bħalu ħaseb. Imma mbagħad ix-Xiħa wkoll qieset u rat wara kollox li biha hawn int ma tkun trid tmur imkien aktar. U ma jkollokx ħila titbiegħed mill-bejta. ...Sakemm fiha thallilek lil din. Ghax int dghajjef - dghajjef bħalna lkoll! Għalhekk, ġifa! Ifhem mela!

Idur f'daqqa u jiġri lejn il-logġa - jissara biex jiftaħ.

EŻRA

Miħutin swaba' - ma nistax!... Miħutin swaba' rotob!

PETRA

Iftaħlu, Samwel. Se jqajjem lil kulħadd.

SAMWEL

Hażin għalih!

EŻRA

Hażin għalik! Ifhem in-nasba!

SAMWEL jitla' b'għirja fil-logġa u jiftaħlu l-bieb. EŻRA jibqa' jżomm bogħod minnu sakemm SAMWEL jerġa' jersaq lura u jħallih jgħaddi.

SAMWEL

Mur!

EŻRA ma jħallihx jgħidlu darbtejn u jiżgiċċa 'l barra.

116. BARRA. IL-LOGġA - BILLEJL.

Leħha ta' berqa. EŻRA jieqaf soptu għal xi sekondi, imħaxken mal-logġa, idejh miftuħin bil-ħasda, dahru mal-ħiegħ.

117. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BILLEJL.

Is-silwett ta' EŻRA barra, imsallab mal-logġa, taħt l-ittri RTO, sakemm sa-fl-aħħar:

TINSTEMA' RAGHDA.

PETRA

Idħol, Eżra. Sa ssir għasra!

118. BARRA. IL-LOGġA - BILLEJL.**EŻRA**

Leħen il-ħasra - tard wisq! Jeħtieg nerġa' nsibu - jeħtieg nipprova!

(jgħib fid-dalma tal-ġnien)

119. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BILLEJL.**PETRA**

X'ħareg ifittex? Sa jsir għasra.

SAMWEL

Hallih isir għasra! Żgur li semghuna. Haffef ara,
aħjar immorru fuq.

PETRA

Forsi għandu raġun Eżra - tard wisq.

SAMWEL

F'gieħ kemm hemm, Petra! M'għandix aptit
aktar xenati.

PETRA

Immorru mela, la m'għandekx aktar aptit.

Iddur u tkun sa tibda ġierġa lejn il-bieb, iżda dlonk jinxtegħel id-dawl fil-kurutur.

SAMWEL

Hemm huma! X'għidtlek jien!

Jipprova jiġbed lil PETRA lura biex joħorġu mil-logġa. Tard wisq.

Tidħol ELEN u warajha n-NANNA, it-tnejn lebsin ħwejjeg ta'billejl.

ELEN

Rajtx kif huma! Rajtx! Imma int lil Elen ma tagħix kasha - Elen mhi ġadd hawn ġew - tajba biss biex issefter, Elen!

NANNA

Elen!

ELEN

Elen, Elen! Dak biss taf tgħid!

NANNA

Elen! (*lil SAMWEL*) Dħalt int mela, galantom!

SAMWEL

Dħalt iva. Din dari wkoll, le?

NANNA

Prosit għalik! Itla' dritt fuq! Ghada nitkellmuha din, ibqa' ġert!

ELEN

Għada iva! Għax issa mhux ħin - qatt mhu ħin issa.

NIKOLA jidħol mill-bieb tal-lemin. Jidher li tefā' fuqu xi ħwejjeg ta' malajr malajr u mingħajr il-libsa tar-rispettabbilità li s-soltu jidher biha, issa naraw biss raġel pjuttost xiħ, irraxxibbli u meskin.

NIKOLA

X'inhu jiġri hawn, issa?

ELEN

Hawn hu!

NIKOLA

...Nista' naf? Hadd ma jista' jorqod f'dil-miċħuta dar?

ELEN

...Hu biss kien jonqos! Skużana, Sur Nikola, imma le, f'did-dar hadd ma jista' jorqod. Skużana, imma fid-dar tagħna l-qaddejja kienu mdorrijin jorqu wara s-sinjuri! Skużana, imma jekk ma jogħġibokx l-arrangament tista' titilqilna 'l barra...

NANNA

Elen!

ELEN

Elen xejn! ...Għax Sur Nikola, skużana, imma

jekk f'did-dar m'hawnx irġiel u hadd ma jissogra jgħidhulek dan id-diskors, qed ngħidhulek jien!

NIKOLA

Int - int aghlaq ħalqek - darba għal dejjem. Ma tafx x'int tgħid int. Itfu dak id-dawl u morru orqdu. Ilkoll!

ELEN

Rajtux x'jikkmanda, Ma! Rajtux kif wasalna. Itfu dak id-dawl u morru orqdu! Agħlaq ħalqek!... Tih ir-riħ ħej, Ma, lit-twajjeb Nikola. Mgħidtlix li billejl it-twajjeb Nikola m'għandux il-sieu ġelu daqs binhar, Ma!... Tih ir-riħ! Ghax Nikola hu kolloġ għalina, hux, Ma? Li kieku ma kienx għalih - ir-raġel ta' din id-dar - kieku aħna m'aħna xejn. Imma jien mara - u għax mara ma jien xejn - imma jien ngħidlek. Itlaq 'il barra jekk hawn ma jogħġibokx aktar - hadd ma bagħat għalik! Itlaq 'il barra! Mur! Barra!

NANNA

Iskot, Elen! ...Iskot!

NIKOLA

Le! - Le, ġallha tgħid! Forsi wasal iż-żmien li hi wkoll - u kulħadd f'did-dar - jifhem, u jifhem darba għal dejjem. U jkun jaf kollox. U nibdew l-ewwel b'min bagħat għalija!

ELEN

Kollox xiex? Dak li għandi nkun naf fuqek ili na fu... It-twajjeb Nikola - Is-Superjur! Nikola l-vittma! Imma fuq kollox m'intix għajr parassita f'din id-dar int! Terdagħlna demmna u gieħna!

NIKOLA

Lifgħa moqžieja - lifgħa bħall-oħrajn kollha!

U titkellem fuq ġieħ int?... Trid tkun ir-raġel ta' did-dar meta lanqas mara m'int?

SAMWEL

Issa biżżejjed, Nikola! Erhilha!

NIKOLA

Aah! Id-demmm anemiku tad-Depawli forsi qed jibda jiċċaqlaq xi ffit mill-qiegħ sa fl-ahħar! Hekk sbejjah - hekk mela! Urihom tal-anqas li int int raġel - ipprova urihom. Imma int - int digà ppruvajt turihom, mhux hekk! Eh, digà ppruvajt illum!

SAMWEL

Għidtlek biżżejjed - aghlaq ħalqek! (*jaħtfu minn sidru*) Xi dritt għandek dejjem tindaħal int!

NIKOLA

Għaliex ma tgħidilhomx kif digà ppruvajt? Wegħibni!

SAMWEL

Għidtlek aghlaq ħalqek.

NIKOLA

Għaliex? Forsi tmur iġġib xi senter għalija? Fejn hu s-senter? Eh, għidilhom fejn hu s-senter! Ghidilhom!

NANNA

X'senter?

NIKOLA

Fejn hu?

SAMWEL

(*jitilqu*)

Ma nafx!

NIKOLA

Jien nef imma! Fil-girna! Fejn hallejtu! Hemm qiegħed! S'hemm tasal bis-senter int! U s'hemm biss! Iva, ippruvajt kieku turi 'l kulhadd kemm int raġel. Imma nafu li ma tasalx! Nannuk kien jasal... u wasal! Imma int qatt! Mela naqtgħuha! Naqtgħuha, aħjar.

NANNA

Samwel, x'għamilt?... Veru?

NIKOLA

Veru; jekk ngħidlek jien, veru! Imma m'għamel xejn - għax mhu kapaċi jagħmel xejn! U int,

(idur fuq ELEN)

...ngħidlek min hu l-parassita f'din id-dar. Intom - intom ilkoll - intom il-parassiti hawn ġew! Jekk ma tafux, jien is-sid hawn ġew! Is-sid! Qed tisimgħu - is-sid ta' kollox!

SAMWEL

Is-sid! X'sid int?...

NIKOLA

Is-sid iva!

*(wiċċu ma' wiċċu - jimbuttaħ lura -
u jkompli jghid u jsus, dejjem jimbuttaħ lura)*

Jien iva! Is-sid ta' kollox. Kull ġebla - kull maduma - kull biċċa għamara - kollox - ilhom is-snин imneżzlin f'ismi! U kull min hawn hawn ġew qed jghix hawn ġew bil-karitā tiegħi! Tiegħi u tiegħi biss.

(l-aħħar imbuttarra, u SAMWEL jiスピッチャ fl-art)

Dak li jien hawn ġew jien!

SAMWEL

(idur ifittex in-nuċċali li tarlu minn għajnejh)

Qed tiġġennen!

NIKOLA

Ġenn? Veru, ġenn... Imma veru! Ha nurik - hawn, ha nurik!

(*joħrog cavetta minn ħžiemu - jiftaħ kexxun tal-iskrivanija*)

Dawn mhumiex il-ħrejjef tiegħek, dawn. Ara, kambjali dawn, kontijiet, ċekkijiet u rċevuti! Min taħseb li hallas kollox? Min ġera u seffaq wiċċu biex salva din id-dar - dawk l-erba' tomniet li baqa'? Min iġġieled għall-qbiela? Wara li Nannuk irvina kollox! Biex jippoża talk-bir benefattur! Biex isikket ilsien in-nies - biex taparsi d-Depawli għadhom jiswew xi sold - biex ma jpaxxix nies! Il-bontà u l-irġulija tiegħu min taħseb li hallas għaliha?... Jien! Iva jien, jien kont!

NANNA

Bi flusna - b'gidna imma!

NIKOLA

Fluskom - flusi - ġidi - ġidkom - min jaf? Min jaf Tereża meta ħlejt l-aħħar sold tiegħi u meta missejt l-ewwel sold tad-Depawli? Jien kont imma!

SAMWEL

B'liema jedd imma, Nann? Kif stajt tħallih?

NIKOLA

B'liema jedd? Forsi għax min jerfa' qofftu mhux pastaż, għalhekk! Forsi għax kien mistenni minni - bi tpattija. Forsi għax fil-bidu l-ħtija kienet tiegħi u l-prezz tal-irġulija hu għoli wisq... Imma jekk trid jedd legali - jekk bl-iswed

fuq l-abjad, intihulek ukoll. Dan - dan hu l-jedd tiegħi.

(joħrogħ fajl minn ġol-kexxun)

Din - din mhix ħrafa lanqas - din isejħulha prokura! Dan hu l-jedd tiegħi! Jekk irridu nitkellmu legalment, dan hu l-jedd tiegħi!

SAMWEL

Veru? Veru, Nann? Int iffirmajtlu?

(il-karta f'idejh - jipprova jaqraha mingħajr nuċċali - imma jaf)

Kollox - kollox, Nann? Tassew dak li qed jgħid - tassew, Nann? Mela mhux biss minħabba...

(lanqas issa m'għandu l-kuraġġ ikompli - jitlaq il-prokura quddiem NIKOLA)

Mhux biss... Imma l-aqwa li legalment - kollox legalment. Imma moralment - moralment ukoll, Nikola? Iġġustifikat ukoll? U x'baqagħlna li hu tagħna hawn ġew, Nann? Darna - ġidna - ġieħna? Ġieħna, Nann? X'baqagħlna, Nann?

Sajjetti jleħħu - jikxfu lil EŻRA barra l-logġga jittawwal 'il ġewwa.

Jidħol bil-mod - għal xi waqtiet ħadd ma jintebah bih.

NIKOLA

Imma dak - dak li jien hawn ġew.

Donnuf'daqqa waħda donnu jogħtor fizikament u moralment; id-dagħdiegħa tgħib f'daqqa, u jintelaq bilqiegħda mal-mejda.

NIKOLA

Dak li kont hawn ġew jien.

EŻRA jkompli dieħel bil-mod.

NIKOLA

(l-ewwel wieħed li jintebah bih - idur iħares lejh - karba)

Dak li jien hawn ġew.

NANNA

Kieku żammejt ilsienek, Elen... Fġieħ Alla,
għaliex kellek tagħmel hekk? Għaliex?

ELEN

(bla għajat)

Għaliex? Għax kont bsart, Ma. Le - għax aktar milli bsart, kont naf. Imma qatt ma ridt nemmen...

(*bħal donnha tiskopri l-verità
fil-waqt stess li herġin il-kliem minn halqha*)

Għalhekk, Ma. Għax kont naf - u ridt li ma nafx...

*IN-NANNA tpoggi mal-mejda ħdejn NIKOLA u tieħu l-prokura
minn idejh bla ħajja.*

NANNA

Li għamilt, għamiltu għalikom... għalikom biss.
Għaliex x'tiswa firma ta' mara jekk mhux biex tirhan ruħha? Għalhekk biss - għalikom...

EŻRA jersaq lejhom.

EŻRA

L-omm u l-missier ġust - tassew li d-dinja ma tagħraf komx. Imma jien għaraft kom. Intom m'għaraftun ix - ħadd minnkom ma għarafni.

Bil-mod ipoggi għarkopptejh bejn riġlejhom, u, beżgħan humiex sa jħalluh jew le, ipoggi jdejh il-leminija fuq riġlej NIKOLA, waqt li qajla qajla jniżżejjel rasu f'hoġor IN-NANNA. Bħal tarbija tfitteż il-wens, jagħlaq għajnejh.

EŻRA

Tagħrfuni issa?

IN-NANNA, *iebsa, bilkemm tiflaħ ticċaqlaq, tgholli kemm kemm id waħda mriegħda, bħal donnha trid tmellislu wiċċu mxarrab.*

EŻRA

Berikni, Ma.

Imma n-NANNA tieqaf - ma tissugrax jew m'għandhiex saħħa tmelles xagħar binha.

EŻRA

Dnubietkom maħfura. Ghax ara, mara, żewġek sema' kull kelma minn fommok, imma sas-sodda tal-mewt dam biex iħollok mill-wegħda u l-obbligu. Tard wisq. U hu tħabbba bil-ħtija tiegħek, ja omm - għalhekk, tibkix aktar. Ghax hu sema' - u ma qal xejn! U l-vittma titgħabba bil-ħtija. Kulhadd ħati. Berikni mela, Ma!

NANNA

*(imriegħxa - tiġbed idha lura ġesrem -
titlob l-ġħajnuna)*

Elen! Elen!

ELEN

(mietet kull emozzjoni)

Eżra, qum - ejja.

(iżda ma tagħti ebda pass lejh)

SAMWEL

Għaliex? Halluh! M'għad baqa' xejn x'tahbi hawn ġew.

Jixgħel id-dawl ta' nofs il-kamra - ikompli jdur qisu miġnun mal-kamra jixgħel kull dawl ieħor li jsib.

SAMWEL

Hekk! Halluh - halli kulhadd jara! M'għandna xejn aktar x'naħbu! Xejn! Xejn li xejn!

EŽRA *jqum fuq riġlejh. Hekk kif id-dwal jinxtegħlu madwaru, tikber il-fixla tiegħu. Waħdu, umiljat u migdud, jidher maħkum minn sogħba u biżże' bla qies.*

Jagħti xi passi mifxulin - donnu ma jafx fejn, jew lejn min jaqbad idur. Idejh imorru istintivament fuq ħobbu, jipprotegħu dak li qed jaħbi.

PETRA

(titfi l-ewwel swiċċ qrib tagħha)

Samwel! Ieqaf! (lil EŽRA) Ejja Ezra - itla' fuq miegħi. Ixxarrab għasra.

EŽRA, herqan, jersaq lejha.

SAMWEL

(jaħtu minn idu)

Hemm x'għandek f'idek?

EŽRA

Xejn! Tmissnix! Int - int toqtol biss taf! Tmissux!

PETRA

Hallih, Samwel!

SAMWEL

Minnu jimpurtak int issa? Fejn kien kulħadd meta jien kont hemm barra, waħdi, imxarrab għasra? Bis-senter f'idejja! Fejn kien kulħadd?

ELEN

(tersaq fuq EŽRA)

X'għandek hemm, Ezra?

EŽRA

(jahrab minnha wkoll - idur lejn PETRA)

Le - thallihomx! Iridu joqtluh!

PETRA

Xiex, Ezra? Ghidli - lili tista' tgħidli...

EŻRA

L-għasfur!

(*jieqaf h-esrem hekk kif jara lil SAMWEL riesaq ħ-dejha*)

Dak... Imma int ukoll - kont miegħu! Ridtu toqluh intom! Tgħaffgħu u toqluh!

SAMWEL

L-għasfur fit-trabokk?

ELEN

L-għasfur...

EŻRA

Le! Ma mietx! Ma jmutx! Ried jgħaffgu - joqtlu!
Bħalma qatel lill-ohrajn kollha! Int qattiel!

(*hekk kif jara lil SAMWEL riesaq lejh,
jinxt-eħet fuq ELEN*)

Thallihx, Elen!

ELEN

Xi trid int? Xi trid aktar minni? Mur - mur għid
lil dak! (*turi lejn NIKOLA*) Ma smajtx? Dak
kollo hawn ġew issa! Dak kollox!

(EŻRA iżda jibqa' għgranfat magħha)

Hallini - u neħħi dak il-ħmieg minn idek - se
timpastani kollha! Nehħi minn idek! Dak
mejjet - mejjet, qed tismagħni!

*ELEN tissara miegħu tipprova tneħħilu l-ponn magħqu'd minn
ma' sidru - aktar ma tmur aktar tinfexx fih b'rabbja.*

ELEN

Neħħi dak il-ħmieg minn idek qed ngħidlek,
baħnan!

(*tispicċċa tagħtih bl-addoċċ fuq wiċċu*)

SAMWEL u PETRA jiġru fuqhom u jifirduhom.

ELEN

*(tinħall minn ma' SAMWEL
li ħatafha minn idha)*

Itlaqni int!

(tinxtehet tibki fuq siġġu)

Itilquni darba għal dejjem! Mhux li kien qatt ma
ghex! Qatt m'eżistejt!

EŽRA

Leħen il-biki... (*aktar kalm*) Imma araw - araw,
ma ġara xejn. Xejn ma ġara. Jien ridtu biss
jipprova jtir. L-ahħar čans. Ftahtlu t-tieqa ghall-
gnien u tajjartu 'l fuq. Tir - għasfur tir! Nixtieq
kieku nista' ngħix f'għamartek għal dejjem -
nistkenn fis-satra ta' ġwenħajk... Għasfur taċ-
ċomb ma jtirx, imma għasfur tal-laħam itir!
Għasfur tal-laħam itir! Tir mela!

*Jersaq lejn SAMWEL u jressaqlu idu ma' wiċċu; fiha għandu
l-ħasfur mejjet - jew dak li baqa' minnu.*

*SAMWEL jipprova jiqaflu imma l-istonku imma jiddardar u
jingħibed lura.*

*EŽRA jkompli jdur u jsus warajh, donnu jiskonġra jew iwettaq
xi magħmul.*

EŽRA

Għax ara - hu jeħilsek mix-xibka tan-nassab -
bir-rixt tiegħu jgħattik u taħt ġwenħajh tistkenn.
L-ġħassiesa tiegħu hu jibgħatlek, fuq idejhom
jerfġħuk li ma taħbatx ma' xi ġebla riġlejk.
Imma għalxejn - għasfur taċ-ċomb ma jtirx.
Arawh issa - gozz demm u rix, ġisem imtertaq.
Kuntenti issa? Farraktuli l-ġwienah u riġlejja -
kissirtuli għadmi kollha. Kuntenti issa?

SAMWEL*(itajjarlu l-għasfur minn idejh)*

Neħħih minn ma' wiċċi!

Bgħajta ta' biżżéa' EŻRA jiġri jiġbru mill-art. Idur u jiġri lejn il-kurutur. Jieqaf taħt l-arkata qabel ma joħrog.

EŻRA

Kuntenti issa?... Kuntenti issa?

PETRA

X'se tagħmel, Ezra? Terġax titfghu għal isfel...

EŻRA

Għala le? Nagħtihi lilkom minflok? Biex tilwulu għonqu forsi?

EŻRA *joħrog.***120. ĠEWWA. IS-SALA – IT-TARAĞ IL-KBIR - BILLEJL.***NIKOLA jidħol isus wara EŻRA li wasal f'tarf it-taraġ.***NIKOLA**

Ezra!

PETRA u SAMWEL *jidħlu warajh – u ffit sekondi wara,* ELEN u *n-NANNA.*

EŻRA*(jieqaffuq l-ewwel tarġa)*

Tard wisq, xi. U int ukoll għad tinqed daqt.
Int ukoll.

(jiġri u jitla' sal-ewwel indana)

Hieni min iħallsek għal kulma għamiltilna. Hieni min jaħtaf it-trabi tiegħek u jsabbathomlok mal-blatt!

ELEN

Ezra, biżżejjed... Ezra!

EŻRA *iżda digà tela' bil-ġirja l-ahħar fit tarġiet u sparixxa fuq.*

NANNA

Elen!

ELEN

(*titla' t-taraġ - donnha mitlufa,
ma tafx x'inhi tagħmel*)

Eżra! Eżra!

NANNA

Elen - ġudu bil-mod!

SAMWEL, *wara waqt ta' indeċiżjoni jersaq lejn il-ħajt u jixgħel is-swiċċ tad-dawl tat-taraġ.*

Għajjat minn fuq ta' ELEN u EŻRA.

BIEB JINSTABAT.

PETRA *pronta titfi d-dawl li xegħel SAMWEL.*

F'daqqa wahda deċiż, SAMWEL jiġri lejn it-taraġ.

SAMWEL

Eżraaaa!

NANNA

Int ibq' hawn, Samwel... Samwel!

SAMWEL *ma jagħtix widen u jkompli tiela'.*

MALLI JASAL FUQ, AKTAR IL-ĦDNA, GHAJJAT, BIBIEN JINSTABTU.

NANNA

Samwel!

SAMWEL *jiegħaf fuq fl-indana, iħares lejn fejn marru ELEN u EŻRA, donnu ma jaafx xi jmissu jagħmel.*

PETRA *tersaq u tpoġġi fl-ewwel tarġiet tat-taraġ.*

NIKOLA

(ipoggi fuq is-siggu tar-roti - jghaddas rasu)

Għinni, Sinjur! Sinjur!...

(jgħolli rasu -mifni, ixejjer rasu...)

(ir-rabja terġa' tikber u tikbes ġo fih)

Sinjur! Mħux li kien kont nista', Sinjur!... Agħtini s-sahħha!

PETRA

(aktarx titkellem weħedha,

maqtugħa milli qed jiġri jew x'sa jiġri)

Darba, meta kont għadni żgħira, fl-Istitut, fil-kamra fejn kienu jraqqduna, kien hemm dar kbira tal-pupi fuq gwardarobba għolja. Dejjem niftakarha hemm. Nahseb kienu jqegħduha hemm apposta. U kemm kont nixtieq jien li kont nista' ngħix xi darba f'dar hekk kbira, hekk sabiħa...

SAMWEL jitfacċa mal-poġġaman tat-taraġġ, fl-ewwel sular.

SAMWEL

Issakkarr ġewwa! Ma jridx jiftaħ.

(jerġa'jisparixxi)

PETRA

...U kont nipprova nistħajjal in-nies sbieħ li kienu jgħixu ġo dar sabiħa bħal dik! Il-mamà u l-papà, u t-tfal, kollha ndaf u lebsin puliti, is-sefturi bl-uniformi, u t-trabi - trabi fil-bennien a bil-bizzilla, reqdin, reqdin...

(tbennen tarbija immaġinjarja f'hoġorha - thannen:)

Aaah-aaah - Ninni ruħi... aaah. Kemm kienu xxurtjati li kienu jistgħu jgħixu f'dar hekk kbira u sabiħa.

BARRA JBERRAQ BLA HOSS.

TISBITA TA' BIEB JEW TIEQA MINN FUQ.

IMBAGHAD PAWSA - HEMDA ASSOLUTA.

Għajr PETRA thannen taħt l-ilsien.

PETRA

Ninni ruhi. Orqod hanini.

SAMWEL *abjad lellux, jerġa' jitfaċċa f'ras it-taraġ; jimxi b'lura, sakemm isib l-ewwel tarġa, imbagħad aktar jaqa' milli jinżel xkanat it-taraġ.*

SAMWEL

(isfel, jieqaf iċċassat lejn l-oħrajn)

Kristu hanin! Kristu hanin!

PETRA

X'għara, Samwel?

SAMWEL *iħares lejha, imma ma jarahiem. Jitlaq b'ġirja lejn il-logġa, iżda jieqaf qabel ma joħroġ. Idur.*

PETRA, *li kienet qabdet sa toħroġ warajh, tieqaf.*

SAMWEL

(b'nofs daħqa assurda – isteriku)

Eżra! Eżra waqa' mit-terrazzin!

...Hekk kif NIKOLA jgħoll li rasu minn fuq sidru.

121. BARA. IT-TURRETTA - BILLEJL.

ELEN *fil-qagħda ta' meta EŻRA waqa' mit-turretta; tinsab mitluqa minn tulha fuq żaqqha, mifruxa u mdendla 'l isfel mix-xifer tat-turretta - ma titħarrikx.*

Wiċċi ELEN minn isfel, għajnejha mberrqin, tweržiqa sikta ffriżjata fuq fommha - driegħha l-lemini maħruġ 'l isfel, is-swaba' miftuħha beraħ.

ISFEL, taħt it-turretta:

qalb l-ghollieq u l-ħġieg imkisser, il-ġisem f'qagħda

deformata ta' EŻRA - idu l-leminija, il-pala 'l fuq, is-swaba' miftuħin.

PETRA(O.S.)

Aah, aah, Ninni ruħi...

TMIEN IT-TIELET PARTI

IR-RABA' PARTI

122. BARRA. ĆIMITERJU - BINHAR.

IS-SEMA GRIŽ.

QASSIS (O.S.)

SALM 23

Il-Mulej hu r-ragħaj tiegħi

Xejn ma jonqosni

F'merghat kollhom ħdura jqegħidni.

QANPIENA: TOKKI SOLENNI TA' KAPPELLA.

MILL-BOGHOD: *Kappella żgħira fuq l-għolja.*

Barra l-bieb miftuh, XI NIES LEBSIN L-ISWED. QASSIS fid-dahla, ABBATI jżomm lu umbrella għal-lest.

TLIET DEFFIENA, jistennew, josservaw bla wisq interess, anzi spaċen zuži biex jispicċaw.

Ftit bogħod minnhom bilqiegħda fuq tarġa, SAMWEL liebes incirata twila sewda, xaghru maqtugħ qasir, qmis bla ingratava, umbrella magħluqa ħdejn riġlejh. Maġenbu PETRA, ma titharrikx, thares dritt 'il quddiem, kuruna fjur iż-żgħira fidejha.

EQREB:

IL-QASSIS jħolli jdejh, ibierek u jħid xi talb li ma jinstemax.

L-ABBATI ħdejh jiftaħ l-umbrella f'daqqa, donnha se tagħmel ix-xita.

DEHRA MILL-GħOLI ta' tebut sempliċi; qtar tax-xita fuqu.

QASSIS (O.S.)

Ħdejn l-ilma, fejn nistrieh, jehodni;

hemm hu jrejjaqni,
 Imexxini fit-triq tas-sewwa
 minħabba l-isem tiegħu.

123. BARRA. HDEJN L-GHORFA FIL-ĠNIEN - BINHAR.

DEHRA MILL-GHOLI:

Hdejn l-ghorfa hemm żewġ tankijiet nofshom imsadda - wieħed minnhom bid-duħħan għadu ħiereġ mill-fdal ta' dak li nharaq ġo fih.

124. BARRA. ČIMITERJU - BINHAR.

DEHRA MILL-GHOLI: *umbrelle miftuħin, bilkemm jidħru n-nies taħthom, madwar tebut nofsu moħbi wkoll.*

SAMWEL iqum minn fuq it-targa, l-umbrella dejjem magħluqa f'idu u jitbiegħed mid-DEFFIENA jistennew.

WIEHED MID-DEFFIENA

Oj, fej' sejjer dak? Dak min se jerfġħu?

SAMWEL donnu ma semax, jitbiegħed.

WIEHED MID-DEFFIENA

Ojj!!

MILL-QRIB:

Wiċċi SAMWEL waqt li miexi, in-nuċċali mxarrab, ħarsa dritt quddiemu.

125. BARRA. HDEJN L-GHORFA FIL-ĠNIEN - BINHAR.

Għamlet ix-xita tul il-lejl. Art u ħitan imxarrba.

DEHRA MILL-GHOLI:

hdejn il-ghorfa u żewġ tankijiet imsadda, wieħed minn-hom bid-duħħan għadu ħiereġ minnu, donnu nħarqet xi haġa ġo fih .

Hdejn it-tankijiet, wieqaf iħares ġo fihom hemm SAMWEL taħt umbrella sewda miftuħa fuq rasu.

IL-QASSIS(O.S.) - RIT FUNEBRI - JINSTEMA' DONNU LEHNU GEJ MILL-BOGHOD.

126. BARRA. ČIMITERJU - BINHAR.

IL-QASSIS(O.S.) IKOMPLI JAQRA RIT FUNEBRI.

It-tebut mill-vičin hafna; jaqgħu fuqu xi ffit ffuriet bil-ghadd, xi tnejn minnhom jibqgħu bla ma jiżżeरżqu għal isfel ġol-qabar. Fost dawk il-fit li ġew ghall-funeral hemm is-SA PETRONJA, imdawwra minn xi erba' nisa ħerqana iparlaw taħt l-ilsien.

127. BARRA. HDEJN L-GHORFA FIL-ĠNIEN - BINHAR.

QRIB: tank qed idaħħan sew; l-irmied u l-fdal sewdieni ta' xi uġġetti bla sura.

Jaqa' fuqhom bukkett fjuri bojod tal-plastik.

QASSIS (O.S.)

Imqar jekk nimxi f'wied mudlam
ma nibżax mill-ħsara, għax inti miegħi
il-ħatar tiegħek u l-għaslu tiegħek
huma jwennsuni.

Wiċċi SAMWEL, l-umbrella miftuha raġġiera sewda madwar rasu, iħares l-isfell.

Il-fjuri jibdew jinhallu u jitgermdu bil-mod il-mod.

Fjamma waħda tleħħ malajr malajr hekk kif jieħdu n-nar.

128. GEWWA. IL-KċINA FID-DAR TAD-DEPAWLI - BINHAR.

Il-ftieli mgemmda jnemnmu minn wara l-bieba ċkejkna ta' spiritiera tal-pitrolju; fuqha stanjata bil-miħlun waslet biex tiftaħ tagħħli.

PETRA, liebsa l-iswed tal-vistu, tneħħi l-ghatu ta' tepott fin tal-kina fuq gabarrè tal-fidda u titfa' fih tliet imgħaref trab

tat-te.

QASSIS (O.S.)

Int thejji mejda għalija
quddiem l-ghedewwa tiegħi.
Biż-żejt tidlikli rasi
u l-kalċi tiegħi tfawwarli.

QRIB: *bott tal-ħalib, tin-opener għal-lest, flixxun ilma żahar.*

129. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA – BINHAR.

PETRA *tpoġġi fuq il-mejda gabarre b'fuqu tepott, žukkariera tal-fidda u buqar għall-ħalib.*

Il-purtiera tal-logġa tneħħiet għal kollox, hekk li issa jidher il-ġnien fil-ġhera xitwija tiegħu kollha. Xita traxxax.

L-iskrivanija tnaddfet mill-karti kollha li SAMWEL kien iħalli fuqha. L-ġħasafar ibbalzmati tneħħew ukoll.

ELEN, *liebsa l-iswed, tinsab bilqiegħda mal-mejda; IN-NANNA mitluqa fuq is-siġġu tar-roti fil-bieb miftuħ tal-logġa thares 'il barra, kutra fuq riġlejha.* ELEN daharha lejha, kultant iteftef *f'xi xogħol tas-suf, imma ħarsitha aktarx mitlufa fil-vojt.*

Il-mejda ppreparata u lesta għat-tee, b'sett tal-kina sabiħ tal-okkażjoni: kikkri, plattini, eċċċe.

Jidħol NIKOLA mill-bieb tax-xellug; ġej mill-funeral. Liebes beritta u incirata, u taħtha ġlekk b'faxxa sewda tal-vistu. Jimxi bil-mod lejn il-mejda, jinża' l-inċirata u jitlaqha fuq siġġu. Ineħħi l-beritta.

Idur iħares lura fejn ħalla warajh l-ilma minn kull fejn għaddha. Jagħti ħarsa lejn ELEN, forsi jistennieha tgħid xi ħaġa. Iżda ELEN tibqa' siekta.

PETRA

Hemm is-Sa Petronja u Dun Pawl. U xi tnejn oħra.

ELEN

M'għidtulhomx? Ma tiflaħx. Ma trid tara 'l-hadd.

NIKOLA

Billi tgħidilhom.

ELEN

Lanqas gallettini ma sibt. Ma lestejt xejn.

PETRA *tiftah il-bott tal-ħalib u timla l-buqar.*

ELEN

Jien m'iniex sa nqum minn hawn.

NIKOLA *jpoġġi mal-mejda. Joħroġ id waħda biex iressaq kikkra u plattina lejh. Donnu xi ħsieb iġiegħlu jieqaf - iħares fiss lejn il-kikkra.*

Jibqa' hekk għal bosta sekondi, idu mifruxa fuq wiċċi il-mejda, ġarstu fissa, jistenna.

PETRA *tkun hierġa lejn il-kċina hekk kif tidħol* IS-SA PETRONJA.

Tieqaf fid-dahla, umbrella mxarrba f'idha, donnha kienet se tiftah halqha iżda tissomma hekk kif issib lil PETRA quddiemha.

PETRA - *bla ma tistennieha tgħidilha kelma - tibqa' hierġa.*

IS-SA PETRONJA: *ħarsa madwar il-kamra u malajr tilmaħ lill-oħrajn.*

SA PETRONJA

Elen, għażiża tiegħi!

(tibqa' dieħla għal fuqha)

L-ghomor lilkom u 'l min baqagħi lkom, ruħi!

*(billi ELEN tibqa' ma titħarrikx,
titbaxxa u tbusha fuq ħaddejha)*

Miskin Eżra, kif kellu jħallina jaħasra! Alla

jagħtih il-Ġenna! Meta smajt ma ridtx nemmen!
(tinfexx f'bikja) Ma ridtx nemmen jaħasra!
 Kien għadu hekk żgħir miskin! Min jaf kemm
 ġadtuha bi kbira jaħasra!

Ebda tweġiba.

SA PETRONJA
(terġa' tirranka)

Jaħasra - mewta hekk ḥesrem! U ara jien ukoll,
 nibki qisni tarbija! Tibżax Elen, ruhi, Alla
 jagħtikom is-sahħha! Hu jaf xi jkun irid minna
 wara kollox. Illum hawn u ghada - eh, ghada
 min jaf! Min jaf ruhi... Kuraġġ!

ELEN
(bilkemm titħarrek)

Grazzi, Sa Petronja.

SA PETRONJA
 M'hemmx imniex, ruhi!

Tistenna tweġiba - għalxejn. Ma tistax tifhem din il-bruda,
iddur fuq IN-NANNA.

SA PETRONJA
 U l-Mamà, jaħasra! Sinjura Depawli!...

ELEN
(ma tqumx - eħrejx)

Le, Sa Petronja!

Maħsuda, IS-SA PETRONJA tieqaf hesrem.

ELEN
(terġa' tbaxxi leħinħa)

Le - aħjar ma tqajjimħiex.

SA PETRONJA
 Le, hux? Iva, qalli Nikola; ma tiflaħx, hux?

Dażgur - u jista' jonqos. Kienet tant thobbu lil Eżra miskin. Iż-żgħir tagħha niftakar kienet issejjah lu. Dejjem iż-żgħir tagħha baqa' jaħasra.

Tidħol PETRA b'biċċa tal-art f'idejha; tiġbor l-umbrella tas-SA PETRONJA, tmur biha fil-logġa u tqegħedha miftuħha tqattar ħdejn l-oħra.

IS-SA PETRONJA ssegwi b'għajnejha kull mossu tagħha.

SA PETRONJA

Kemm tidher magħdura miskina wkoll. Batiet tant fi żmienha - batiet tant biex rabbiet kom, ġadet ħsieb kom, jista' jonqos? U issa araha msejkna mara! Aħfruli, imma jien qalbi żgħira - ma tiflaħx! X'waħda din... Qalbil! Qed inhossha tferfer! Ajma, qalbi!

Tabirruħha sa jħossħa hažin - thares madwarha donnha tistenniehom jiġu jiġru jnewlulha xi siġġu.

ELEN

(bla ma tqum)

Poġgi, Sa Petronja. Strieħ.

PETRA tieqaf: lesta biex tinzel ġħarkupptejha biex tibda timsaħ l-art fejn qattret l-umbrella.

PETRA

Poġgi. Trid tixrob xi ħaġa, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Le! Iggibli xejn!

Kważi bilkemm stennietha twieġeb, PETRA tinzel ġħarkupptejha u tibda timsaħ l-art.

IS-SA PETRONJA taħtaf l-ewwel siġġu li jiġi għal idejha.

SA PETRONJA

Grazzi, Elen ruħi! Issa jghaddili, tibżax, issa

jgħaddili. Qalbi - dan l-aħħar ma nafx x'qed itini - daqsxejn ta' emozzjoni u erħilha tferfer qalbi! (*tieħu nifs twil*) Eh, mhux kulħadd jaf irażżan l-emozzjonijiet tiegħu kif ġieb u laħaq. Qed nixjieħu, dik hi, qed nixjieħu, Elen ruhi. Illum hawn u għada, eh għada l-Bambin jaf. M'ahniex għal hawn, u dik hi - m'ahniex għal hawn.

PETRA *tagħsar il-biċċa tal-art, u terġa' tixxotta.*

SA PETRONJA

(*dejjem attenta, kurjuža, tosserva*)

M'ahniex għal hawn, mhux hekk, Elen?

ELEN

(*bi sforz*)

Għax ma tiħux xi haġa, Sa Petronja?

SA PETRONJA

(*tal-anqas!*)

Hi, iva, forsi mhix idea hażina! Dik hi, forsi, xi ftit debbulizza. Nieħu gallettina kieku. U hemm il-kejk tas-Sinjura Pinzi Grech ukoll. Ġabett gâteau tgħidix kemm hu... (*tiftakar*) Hi, il-gâteau! U Dun Pawl! Hallejtu lampa stampa hemm barra - x'għarukaża! Hi ara, ha mmur nghidlu jgħaddi, ta! Ma riedx jidħol dak ukoll - għidlu jien jista' jgħaddi... Ma jimpurtax jgħaddi, hux? Jien għidlu ta! Immur inġib il-kejk ukoll, daqt ġejja! Oqogħdu, ara, oqogħdu - ha nghidilhom jien!

Toħroġ.

PETRA *tqum. Tmur mal-mejda.*

PETRA, *idha fuq it-tepott, thares lejn NIKOLA mbagħad lejn IN-NANNA.*

NANNA

Stenna. Forsi jmorru... ma jidħlux...

NIKOLA*(igemgem taħt l-ilsien)*

Xi jmorrū jmorrū!...

PETRA *tmur tkompli tixxotta l-ilma*

BARRA JINSTEMGħU JOGHLEW XI ILHNA JARGUMEN-TAW. JINGHARAFF FUQ KOLLOX LEHEN IS-SA PETRONJA.

SA PETRONJA*(minn barra - 'il bogħod)*

U x'jiġifieri! Hallih hawn issa la ġibtu! Kif tagħmel din ukoll!...

NANNA

Aħjar taraw x'inhu jiġri hemm barra.

SAMWEL *jidħol mill-bieb tal-loggħa.**Liebes l-istess hwejjeg skuri tal-funeral, bl-inċirata u umbrella.
Liebes ukoll in-nuċċali u f'idi għandu missal: SAMWEL is-Seminarista.**Jgħaddi minn ħdejn IN-NANNA fil-bieb bla ma jtiha ħarsa.***SAMWEL**

Xi tridu qed jiġri hemm barra? L-istess fares ta' dejjem.

IN-NANNA *ddawwar is-siġġu lura għal ġol-loggħa.***SAMWEL***(jinża' n-nuċċali u jixxutta b'maktur)*

U ġabu wkoll l-offerti tas-sagħrifċċju! — Petra għadha ma ġietx?

*Jilmaħha għarkupptejha wara l-umbrelel, il-biċċa tal-art f'idha.***PETRA**

Fejn bqajt?

(tafl li mhux qed jieħu gost jaraha hekk.

bi sfida titbaxxa u tkompli timsah)

Ara fejn tirfes. Ghax ma bqajtx magħna
ċ-ċimiterju mill-knisja?

SAMWEL

Għalfejn? Minn trab għal trab, eċċetra, eċċetra.
L-istorja nafha.

(jersaq - jinża' l-inċirata)

X'int timsah hemm int?

PETRA

Għax dak xogħli. Is-sejħa tiegħi nafha - bħalma
issa int taf tiegħek.

Pawsa.

SAMWEL

(ħarsa lejn ħwejġu)

Tgħid hekk minħabba dawn?

(jixxet l-inċirata fuq l-umbrelel)

Ma tafx għalfejn kelli nilbes hekk? Biex nisfida
lilhom.

(juri lejn NIKOLA u n-NANNA)

U lil dawk hemm barra. Ma rajtx kifba qgħi malli
rawna deħlin flimkien fil-knisja? X'apoteosi? Xi
skandlu!

PETRA

Rajt.

SAMWEL

Hsibtek fhimt.

PETRA

Hsibt hażin.

PETRA *tqum tiġbor l-inċirata.*

SAMWEL

U għal Eżra wkoll - bi tpattija! Rodd lil Alla dak

li hu ta' Alla...

PETRA

U Ċesri jibqa' b'xiber imnieħer? – Nobghod insib li xi ħadd inqeda bija jien, Samwel

SAMWEL

M'iniex nifhmeħek. (*jitlaq missal fuq il-mejda*)
Għalhekk biss dil-farsa. Għaliex, xi hsibt?

PETRA

Xi tridni naħseb? Jekk stess, issa jekk naħseb - naħseb għalija biss.

SAMWEL

Għalhekk biss qed nghidlek...

IN-NANNA

Imma ma missekx, Samwel. Ma missekx. Issa...
Kien ikun aħjar kieku tmur...

SAMWEL

(*kliemu iebes daqs qatt qabel*)

Xiex aħjar issa?

(*iħares lejha għall-ewwel darba*)

Għidli, xiex? Għandek xi parir ieħor għalija llum ukoll? Ghidli, xiex aħjar, Nann?

NIKOLA

Le, Samwel. Mhux hekk...

SAMWEL

Iva, hekk! X'jimpurtakom aktar lilkom issa, hekk jew hekk? Tebgħa oħra mbajda sa fl-aħħar, dak kollox. U mhux li kien dak li kellu jiġri, ġara qabel. Dik l-unika sogħba tagħħha.

NIKOLA

Le, Samwel. Mhux veru. M'intix tifhem li issa -

issa kollox?...

SAMWEL

Xiex issa, Nikola? Inbidel xi haġa issa forsi? Le, Nikola, ma nemminhiex! Intom ma tinbidlux - għalxejn! Jigri x'jiġri.

NIKOLA

Għandek żball, Samwel. Allaħares ikun hekk. Dak li ġara ma jistax ikun ġara għalxejn!

SAMWEL

Ġħalxejn, ival! Bħalma Eżra għex u miet għalxejn.

NIKOLA

Le, Samwel, mhux għalxejn.

SAMWEL

Kif mhux għalxejn? Xi pprendendejt int - xi fidwa universali?

NIKOLA

Int, Samwel - intom - f'din m'għandkomx x'taqsmu. Isimghħuni...

SAMWEL

...Għaliex – jewwilla int għaddek taħsbek taf tinterpreta l-gejjieni u l-preżent, Nikola?...

NIKOLA

Ismagħħni; jekk tridu ssibu xi htija...

SAMWEL

...Possibbli?

NIKOLA

...Jekk xi hadd jeħtieg li jpatti, ha npatti jien, Samwel. Li kieku naf inpatti aktar. Ghax hsibt li stajj infassal il-ghada, għid - kburi u aghħma li

kont - ghidt, ghada xejn ma sa jiġri. Ghada ma sa jinbidel xejn. Ghax hekk irrid jien!... Ghax hekk irrid jien, Tereża... Jien, jien, jien! Issa naf - issa naf! Naf li wkoll kieku kont Ĝobb - li kieku l-Mulej staqsa lili - kieku staqsini - Jewwilla int għandek driegħ bħal Alla! - jien lanqas ma kont naf ngħidlu le kieku. X'supervja għamja! Ghax mingħalik tista' tfassal pjān u tagħmilha ta' profeta tiegħu, u tfitteżx motivi u sinjalji mis-Sema biex tiġġustifika ruħek - u biex tiġġustifika l-baħħ - il-Baħħ u s-Sikta eterna ta' madwarek. Imma kienet biss logħba - logħba ma' Alla li kont naf li sa nitlef. Bla ma ridt - għalkemm xorta kont naf x'qed nagħmel - ippruvajt ingarrbu - ippruvajt nisfurzalu jdejh! Qisni Igħabt mal-baħħ... u xorta tlift.

ELEN

Tilef Eżra. Tal-anqas imma issa hu ġġustifikat.

NANNA

Tal-anqas. U forsi issa jistrieh f'dinja ahjar minn din.

SAMWEL

Dinja ahjar!... Agħar żgur ma teżistix!

NANNA

(insiet għal mument l-għelt bejniethom)
Le Samwel. Tgħidx hekk...

Tieqaf, ukoll qabel ma SAMWEL jilħaq idur fuqha.

SAMWEL

Int - int ahjar ma tgħidli xejn iżżejjed! Għidt biżżejjed int. Mela issa iskot int - darba għal dejjem.

130. BARA. ID-DAR TAD-DEPAWLI - BINHAR.

Minn ġewwa l-bieb miftuħ beraħ:

Barra, fuq l-ghatba, il-QASSIS u xi ŻEWġ NISA BIL-VISTU - bejn miblughin u bejn iridu jparpru minn hemm - iħarsu lejn IS-SA PETRONJA wieqfa wieqfa fil-bieb miftuh, aggressiva, kejk fuq platt mgħoll li f'id waħda, sikkina fl-id l-oħra.

SA PETRONJA

...Morru mela jekk tridu tmorru! Morru!

U ssabbatlhom il-bieb f'wiċċhom.

131. ġEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA. BINHAR.

PETRA *mal-mejda thawwad it-te fit-tepott, lesta biex tibda tħarrfa'.*

SAMWEL

Halli.

PETRA

Sa jerġa' jiksah.

SAMWEL

Għidtlek ħalli! Nieħu ħsieb jien iċ-ċerimonji, tibżax. Ersqu. Jien l-iżgħar, imma llum laħħquni raġel sa fl-aħħar. Mela ejjew, ersqu.

Kulħadd jinsab miġbur mal-mejda. IN-NANNA fuq il-lemin, b'NIKOLA faċċata tagħha fit-tarf l-ieħor. ELEN fuq il-lemin ta' SAMWEL u PETRA n-naħa l-oħra tiegħi, is-siġġu tagħha kemxjejn aktar lura minn tiegħi.

SAMWEL *iferra' t-te fil-kikkri quddiemu.*

SAMWEL

Intom tafu, mhux hekk? Tafu li intom qtiltuh. U jien magħkom. Kompliċi. Għax għasfur taċ-ċomb ma jtirx. Imma aħna ħalli nibqgħu ngħidulhom: Eżra waqa' mit-terrazzin. Miskin Eżra - għasfur tal-laħam itir - għasfur taċ-ċomb ma jtirx.

*(jidhaq - dahqa aktarx qarsa - imma l-gost,
is-sens tal-umorizmu pervers, huwa ġenwin)*

Tgħidu: ukoll f'hekk isib biex jidhaq? Imma aħjar tgħidu: tal-anqas jidhaq, tal-anqas *iħoss xi ħaga*. Il-verità hi li lanqas dakinhar, tafux - lanqas meta... waqa'... ma stajt nitħassru. Kulma stajt inħoss, kulma stajt naħseb kien: Possibbli allura kellu jkun proprju Eżra li jħallas ta' kollox? Dak in-nofs ġisem minxur qalb l-ghollieq u l-ħgieg imkisser - dak propju Eżra? Kif seta' qatt ikun? (*spjegazzjoni illogika - protesta*) Għasfur taċ-ċomb ma jtirx!...

Iniżżejjel it-tepott. Il-kikkri kollha issa mimljin u jibda jqassamhom mal-mejda.

Titfaċċa s-SA PETRONJA mill-bieb tax-xellug b'kejk f'idejha.

Tieqaf fid-dahla, donnha ma tridx tinterrompi d-diskors. Jekk l-oħra jraħ jaġħi sinjal ta' dan.

SAMWEL

U dan kollu minħabba fina. Tort tagħna lkoll. Minħabba fik, Nann. (*jgħaddilha kikkra*) Ara niftakarx, tnejn zokkor? (*kikkra lil NIKOLA*). Għalik, bla zokkor, bħas-soltu. ...Tort tiegħek ukoll. U tiegħek, Elen. Bla ħalib? U għalija - is-soltu. (*itiegħem*) Mhux karg biżżejjed.

Iħares lejn il-kikkra te li fadal. Iħares lejn PETRA - jaf li ma ħaditx, iżda donnu m'għandu ebda għaġla jagħtiha.

Jilmah lis-SA PETRONJA u jimxi dritt lejha.

SAMWEL

Imma xejn. Assolutament. Ma ħassejt xejn aktar. Żgur ebda rimors. Allura mela dan hu s-sagħrifċċu - din it-tpattija tagħna lkoll? Għasfur taċ-ċomb?

Wasal biswift IS-SA PETRONJA li xxengel u tagħti b'rasha,

taqbel ma' li qed jgħid.

SAMWEL

Bongu, Sa Petronja. Tieħu ftit te?

(*joffrilha l-aħħar kikkra*)

SA PETRONJA

Iva - iva, grazzi Samwel. Hawn hu l-kejk. Mort sibt sikkina wkoll...

SAMWEL

Għaddi, konna qed nistennewk. Għaddi, poġġi.

SA PETRONJA

Grazzi. Dun Pawl u s-Sinjura Pinzi Grech telqu però. Ma stajt infhemhom b'xejn! Taf int - qalu ma jridux jiddisturbaw. Imma bagħtulkom il-kondoljanzi tagħhom...

SAMWEL

U l-kejk ukoll! Imnalla tafx. (*ibaxxi leħnu; f'widnejha*) Għax, skużana, imma llum gallettini milli jidher m'għandniex!

SA PETRONJA

Uh, ma jimpurtax, ma jimpurtax...

SAMWEL

Ġentili wisq!

(*inewlilha siġġu*)

Poġġi, poġġi però.

IS-SA PETRONJA *tpoġġi u tieħu belgħa te.*

Titqarras, imma ma tgħid xejn. Pawsa.

Tinduna li kulħadd qed iħares lejha.

SA PETRONJA

Isma', żgur m'iniex qed niskomodakom, hux?

SAMWEL

Le, tiskomodana int, ma tarax! Konna biss qed niftakru fl-imsejken Eżra, il-Mulej jagħtih il-mistrieh ta' dejjem...

SA PETRONJA

Id-dawl ta' dejjem jiddi lilu jaħasra!

SAMWEL

Jistrieħ huwa fil-paċi...

SAMWEL / SA PETRONJA

Ammen!

PETRA

(tqum)

Hemm bżonn inkomplu b'din ix-xarada, Samwel?

SAMWEL

Għaliex le? Qed nikkomunikaw, m'intix tara? Sa fl-ahħar jien u s-Sa Petronja qed nikkomunikaw.

PETRA

U x'taħseb li sa tirba? Hemm barra, fost dawk, quddiem kulħadd kien forsi xieraq - kien forsi jagħmel sens. Imma żgur mhux hawn ġew. Mhux issa.

SAMWEL

Għidtlek - jien fosthom digħà nžilt. Jiena u int flimkien, fil-knisja; hemm konna. U rawna flimkien il-Fariżej. Possibbli li lanqas int ma tifhem? Jew forsi int tippreferi leħen il-qilla fost il-Fariżej? Dik hi! Hux dik hi?

SA PETRONJA

X'Fariżej, skuži?

PETRA

Forsi.

SAMWEL

Forsi. Ghax għadni dgħajjef wisq. Forsi dik hi. Tajjeb! (*lis-SA PETRONJA*) Hemm - fil-knisja - ma rajthomx, Sa Petronja? Qalb dawk iċ-ċerimonji u dmugħ il-kukkudrilli? Kulħadd iqum fuq saqajh itenni l-mea culpa u jħabbat fuq sidru: Ismagħna nitolbuk Mulej! Itolbu, ġuti. Ismagħna nitolbuk, Mulej!

SA PETRONJA

Ismagħna nitolbuk, Mulej!

PETRA

Imma int dik il-parodija ma tiflaħx aktar għaliha.

SAMWEL

Ma niflaħx! U ma flahħiex, Petra. Kif stajt? Allura - allura kelli bilfors inqum fuq saqajja, u nitla' hemm fuq, quddiem kulħadd, u nghajjat - Ismagħhom, Sinjur! Ismagħhom jitkarbulek!...

SA PETRONJA

Ismagħna!

SAMWEL

Ismagħhom, Sinjur! Imma Int taf - ħadd minnhom ma jemmen dak li qed jgħid! Illum qiegħdin hawn, itennu kliem is-sogħba, imma ħsiebhom muwiex - u lanqas qalbhom! Imma Int ħanin, Mulej, allura ismagħhom nitolbuk, Mulej!

SA PETRONJA

Ismagħna nitolbuk, Mulej!

SAMWEL

Ismagħna!... U tagħtix kas, Mulej, li minn hawn u ftit ieħor imorru lura lejn djarhom, iseksku bejniethom u jgħidu: Kif lanqas ommu ma ġiet għall-funeral! (*iseksek f'widnejn is-SA PETRONJA*) Imma ara, Nikola ġie! Nikola ġie! U kif Samwel qiegħed ma' dik it-tfajla! Taf min hi dik? U mhux ghax trid tagħti kas ilsien in-nies, imma l-affari hekk u hekk kienet - X'għarukaża!

SA PETRONJA

X'għarukaża!

SAMWEL

Għax kos, hux, dan Eżra kif waqa' minn hemm fuq? U Elen - Elen fejn kienet?

ELEN

Ieqaf. Tkomplix, Samwel.

SAMWEL

...Imma int ismagħhom, Mulej. Meta rajthom minn hemm fuq imma, iseksku u jroddu s-slaleb skandalizzati, l-ghajta - dik l-ghajta ma setgħetx tinżamm lura aktar: Oqbra mbajda! Oqbra mbajda lkoll!

PETRA

Oqbra mbajda.

SAMWEL

Iva, għajjarthom u għidtilhom f'wiċċhom: Oqbra mbajda! U werċaqtha biex kulħadd jismagħni: Mulej aħfrilhom! Mhux ħtija tagħhom huma daqshekk miżeri u koroh! Ahħriflina lkoll, Mulej!

ELEN

Mahħfra - mahħfra, Mulej.

SA PETRONJA

Maħfrah. (*donnha tiġi f'tagħha*) U le, u le, Elen! X'maħfrah?... Elen, ruħi! X'int taħseb? X'inhuma jgħidu dawn? X'inhuma jgħidu! Mhux veru - mhux veru ta, Sinjura Depawli. Ma ġara xejn minn dan, tafux. U le, u le jaħasra!...

PETRA

Imma jien rajtu. Iva, hekk rajtu. Hemm fuq - qalil u sabiħ - sejf tan-nar. U meta tkellem hu, ħadd ma ssogra jgħidbu. U jien ukoll ħarist 'il fuq u tlabbt, għall-ewwel darba veru tlabbt - Sinjur aħfrilhom; mhux kulħadd huwa ikrah jew ħażin. Hawn min jista' jkun qalil - imma hanin, u sabiħ .

ELEN

Tassew, Samwel? Oqbra mbajda... Fil-knisja? (*kważi b'xenqa*) Quddiem kulħadd?...

SA PETRONJA

U le, Elen ruħi! Qed ngħidlek, le, jaħasra! Aktar intom tieħdu għalihom. Qed jgħidu hekk biex jarawkom tinkwetaw, emmnuni. Imma ma jmisshomx - ma jmisshomx! Mhux fiċ-ċirkostanzi tagħkom jaħasra. Biss teħdux għaliex imsejken tifel! Kien iħobbu tant lil zижuh!

SAMWEL

Le; kien ikrah - kien stramb u kont nobogħdu! Fuq kollox - u minkejja kollox - kont nobogħdu.

ELEN

Le, Samwel.

SA PETRONJA

U le, temmnux, Elen ruħi. Kieku rajtuh miskin il-knisja, hemm, quddiem nett, rasu baxxuta

l-ħin kollu jitlob - tasseg kontu titgħaxxqu!
Mhux hekk, Nikola? Iva għidilhom int, jaħasra.
Kont hemm int ukoll!

NIKOLA

(mhux bi tweġiba)

Kien hemm, mela, leħen iċanfar l-oqbra mbajda.
U lili. Kien hemm mela...

SAMWEL

Kien hemm. Jekk smajtni int ukoll, kien hemm.

SA PETRONJA

U xi tridu jisma' 'l dak? Aktar jien!...

NIKOLA

Le, dak ma jfisser xejn - Billi jien ma smajtx, ma
jfisser xejn! Kemm xtaqt nisma' - kemm xtaqt
inhoss! Imma billi jien ma smajtx - ma hassejtx
- dak ma jfisser xejn! L-aqwa li semgħu hu.

SA PETRONJA

U iva, iva - skużani, Nikola ruhi. Imma tagħml ix-
hekk int ukoll! Għandek raġun int - int batejt;
imma jeħtieg xi ftit tal-kontroll!

NIKOLA

Kontroll iva. U jien batejt, iva! Jien kont li batejt
dawn is-snini kollha. Ghax darba - darba żbaljajt
- għax darba għexx! Imma għalhekk kelli npatti
ħajti kollha? Għalhekk - għalhekk sofrejt il-
Baħħ u s-Sikta - u qatt aktar ma smajt leħnu.
Fittix għalxejn xi għelma - flejt sal-iċken dettall
għal xi sinjal minn tiegħu - għal tifsira tar-rieda
tiegħu. Għamilt kollox għalih - kollox! U kollox
kont lest nagħmel. Imma għalxejn. Issa naf li
għalxejn.

NANNA

Kont taf qabel ukoll, Kola. Int biss ma ridtx

tifhem.

NIKOLA

Ridt inkun żgur, Tereża! Ghidt, jiġri x'jiġri, basta nagħraf li hu għadu hemm - ukoll jekk nisma' biss leħnu jisħetni. Basta jkoll prova! ...Mhux il-mahfra kien hemm bżonn, Samwel - kien hemm bżonn is-saħta. Isħetni mela, Samwel! Tal-anqas int, isħetni.

SAMWEL

Min jaf kemm-il darba shettek, Nikola - kemm shett lil kulħadd. Imma issa - issa ma nafx aktar kif. Issa li s-sikta naf li qiegħda ġewwa fija wkoll.

NIKOLA

Le, fik le! Isħet lili - isħetni, qed ngħidlek!

(jheżžu minn spallejh)

SAMWEL

Ukoll dan il-ħelsien għandu prezz, Nikola.

NIKOLA

Go fik, le! Isħetni!

*(ikompli jheżżeu,sakemm flok jheżżeu
jispiċċa jgħannqu miegħu)*

Go fik, le. ...Imsejken, Samwel. Mela issa veru kolloks mitnum.

SAMWEL

Imsejken Nikola.

*(imma jibqa' wieqaf dritt, ieħes -
iqiegħed biss id waħda ħafif ħafif fuq spallejh -
l-uniku faraġ li jaf irodd)*

Imsieken ilkoll. Għax aħna lkoll nies twajba, ilkoll nies sewwa quddiem Alla, wara kolloks - minkejja kolloks. Imsieken in-nies twajba.

NIKOLA

*(jinqata' minn miegħu -
jintelaq fuq siġġu)*

Twajba. Imma mhux biżżejjed. Jgħidu li n-nies twajba jmutu qasir il-ghomor. Mela issa ma baqagħli xejn aktar f'din id-dinja. Għajr nistenna l-mewt. Hija haġa stramba l-mewt. U jien - jien kont naħseb li meta nasal biex immut jien, ma kienx sa jisgħobija; hekk jew hekk, jien li qatt ma tlابt xejn mid-dinja, għajr id-dinjità tiegħi, kont naħseb li billi nċedi ftit dinjità, il-kburija tiegħi kienet hekk bla qies li ma kontx inħoss il-ghajb tat-telf ta' ftit dinjità. Ma temminx kemm wieħed jista' jissaporti, imwieżeen fuq is-supervja u l-ghajb. Imma hija haġa stramba l-mewt - aktar u aktar meta l-ulied imorru qabel il-missirijiet u jpattulhom ta' htijiethom. U taf li ma baqagħlek xejn, la d-dinjità, u lanqas il-ghajb.

SA PETRONJA

Sur Nikola, isa, mhux hekk. Mhux sew tagħmel hekk. U quddiem it-tfal ukoll!

NANNA

(weħedha)

Iva, it-tfal...

SA PETRONJA

Għidlu, Sinjura Depawli! Ftit dinjità, ġeqq! Ċerti affarijiet personali, delikati! - m'għandna ebda dritt! Jeħtieg inżommu ftit dekor - f'gieħ l-imħabba ta' dawn l-innoċenti!

NANNA

(l-istess)

F'gieħ l-imħabba.

*(imbagħad, bħal donnu
ħsieb irxuxtat mill-imghoddi)*

Hobbu - hobbu kull tliet sīgħat mela.

SA PETRONJA

Skuži?

NANNA

Hobbu kull tliet sīgħat. Għax l-ulied imorru qabel l-ommijiet ukoll. Sa fl-aħħar. Għandek raġun int, Samwel. U jien kemm tlabt lil Alla jeħodhuli - jeħodhuli u jeħilsu...

SA PETRONJA

Sinjura Depawli!

NANNA

U jeħles lili. Kemm kont nitlob fil-bidu, Sa Petronja. Liema qaddis u qaddisa ma tlabtx! Ma kienx bħat-trabi l-oħra imma. Ukoll wara ftit ġimħat kont digħà ntbaħt. U ma donnu seta' jieħu r-ruħ qatt u b'xejn. Għalxejn ġrejt għand tobba u specjalisti. Sakemm imbagħad, darba, Dun Pawl - kien għadu kjeriku novizz, niftakar - darba kien hares lejh u mbagħad lejja, u staqsieni bl-akbar galbu: Imma int kull meta treddgħu, Sinjura? U jien, mifxula mhux ftit - ghax il-ħalib tiegħi veru kien ftit u dghajjef - jien ġħidlu - Kull tliet sīgħat. U hu minnufih wieġeb - Mela hobbu kull tliet sīgħat, Sinjura. Hobbu kull tliet sīgħat!

SA PETRONJA

Uuh, jaħasra; x'anglu! Xi profeta!

NANNA

Iva, kellu intenzjoni tajba miskin... Imma ma' dak il-kliem ġassejt bħal dehxha kiesħa taqsmali

ruhi fi tnejn. U demmi kesah. Ghax dak il-hin fhimt - fhimt aktar milli basar Dun Pawl. U minn dakinhar il-ftit ħalib ta' sidri nixef qoxqox. U qatt aktar ma stajt inreddgħu aktar. U minn dakinhar roddejtu lura lil Alla u tlabtu jieħdu lura.

SA PETRONJA

Ġesù Marija - x'int tgħid, Sinjura!

NANNA

Ifhimni, Sa Petronja! Ipprova ifhimni. Hemm-hekk - dakinhar - kont naf - kont digà tliftu lil Eżra. Kulma stajt nghidlu kien: Tista' tmur lura jekk trid! Ghax qatt ma messek tkun tiegħi. Roddejtu lura u għidtlu - Mulej, issa tista' tieħdu lura meta tridu! Avolja kien l-ewwel iben tiegħi! Avolja kont naħseb li ma kienx jista' jkoll aktar ulied. Tajthulu lura... u wara bkejt. Imma qatt iżżejjed wara dakinhar. Tifhem issa għaliex ma nistax nerġa' nibkih it-tieni darba, Sa Petronja? Tifhem għala meta Nikola jiġi jghidli: Alla jrid iben ieħor minn tiegħi għall-artali tiegħu jien ma nistax nghidlu iva? Qatt iżżejjed! Tifhem, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Ma nafx, ma nafx... Imma min kien qatt jobsor jaħasra! Imma allura wara ....

(*tħaxxi leħinha - kunfidenza bejn nisa*)

...wara, meta kellek lill-ieħor... x'kien jismu? - wara?...

NANNA

Lil Philip?

SA PETRONJA

Eh, eh - kont tista' treddgħu? Jew forsi...eh,

jaħasra, hu wkoll?

ELEN

U mbagħad, wara, meta kellek lili? Wara għalija kellek ħalib, Ma? Staqsija, Sa Petronja: Lanqas għalija?

(*qabel ma jista' jkun hemm tweġiba - bla qilla*)

Imma għaliex jeħtieg inhalluha hawn lil din? Bi tpattiċċa?

SAMWEL

Tpattiċċa...

SAMWEL jieħu sikkina f'idejh.

SAMWEL

...U għax aħna lkoll nies twajba, wara kollox. Jew għax forsi jeħtieg xhud ukoll. Tibżax, ftit ieħor biss imma. — Hawn, Sa Petronja, ma tiħux biċċa kejk?

Jaqsam il-kejk fi tnejn b'kolp wieħed, qisu qiegħed jaħsad ras.

SA PETRONJA

(*tingibed minnu*)

U le, u le! Kif jista' wieħed jaħseb fl-ikel, x'kull waħda! X'diżgrazzja wkoll! Min qatt kien jobstor!

SAMWEL xorta jagħtiha l-kejk u hi tieħdu. PETRA terġa' timlielha l-kikkra bit-te.

ELEN

Xhieda tat-tpattiċċa mela. Għax wieħed jeħtieg li jpatti - ipatti mhux biss għad-dnubiet li jaf li għamel - imma għal dawk li ma jafx bihom ukoll. Ghall-hażen magħruf u mhux magħruf li wettaq. Imma qabel ngħidlek kollox, Sa Petronja...

(*bi sforz- mhux faċli għalihha*

tghid dak li sa jkollha tghid)

...qabel kollox, ftakar li ghalkemm hu kien il-martirju u l-passjoni ta' ħajti, madankollu jien qatt ma tlabb għall-mewt tiegħu. U qatt ma xtaqtha. Mhux tiegħu... Ftakar.

SA PETRONJA

Tiegħu? Ta' Eżra trid tghid?

132. BARRA, FUQ IT-TERRAZZIN - BILLEJL. (ARA XENA 58)

ELEN u EŻRA *fit-terrazzin, fuq il-bandla:*

EŻRA *mimdud f'hoġor ELEN, titbandal qajla qajla, tmellislu xagħru qisu tarbija.*

ELEN(O.S.)

Għaliex biss kont ngħix. Qatt ma kien hemm raġuni oħra għal ħajti. Jekk ommu reddgħetnix jew le ma nafx ngħidlek. Li naf hu li jien qatt ma sirt vera mara. Anzi, imissni ngħid, lanqas qatt ma sirt vera xebba, bħax-xebbiex l-oħra kollha. Naf żgur infatti li qatt ma nista' nitlef il-ħalib ta' sidri, għax jien qatt ma jista' jkoll. Imma hu - fi u bih - kien hemm tal-anqas xi għan għal ħajti.

133. ġEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞġA - BINHAR.

ELEN

...Qed tifhem, Sa Petronja?

SA PETRONJA

Eh, ma nafx... Naħseb!

ELEN

Taħseb. ...Lilu biss kelli. Għax lilu biss seta' jkoll. U safrattant - safrattant jien qtiltu.

IS-SA PETRONJA *tixraq fil-kejk. Tieħu belgħa te biex jgħaddilha.*

ELEN

Forsi stajt għid - jien ġallejtu jmut. Xorta ġatja imma. Jien ukoll iva. Aħna ngħidu, Ezra waqa' mit-terrazzin. Fil-fatt, kif ħriġt hemm barra, fuq is-setah, kien għadu hemm, iggrafat b'id waħda max-xriek maqsum.

134. BARRA. FUQ IT-TURRETTA - BILLEJL.

Fuq il-bejt billejl; l-art imxarrba. Il-bieb tat-turretta jinfetah b'tisbita - ELEN, isterika, toħroġ xkanata u tinxteħet minn tulha fl-art.

ELEN (O.S.)

Grejt u nxthett mal-art u ppruvajt naħtaflu idu. Iddendilt għal isfel u xi mkien hemm, f'dik id-dalma, idejja nghanqu ma' jdejh. / Dik l-id...

Idejn ELEN u EŻRA jfittxu 'l xulxin fid-dlam sakemm sa fl-ahħar jingħalqu ma' xulxin.

ELEN (O.S.)

Dik l-id... Kienet imxarrba - bix-xita, naf! - imma wkoll bid-dem. U xi haġa oħra... gozz rix mghaffeg li ma riedx jerħi minn idejh...

135. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

SA PETRONJA

Rix!... X'rix?

ELEN

Maqbud bejn idi u idu - dik l-id xierfa, imxarrba, imċappsa demm. Ma stajtx inżommha aktar. U ġallejtu jaqa'!

NANNA

Ma kienx tort tiegħek, Elen. Int tal-anqas

ippruvajt. Żelaqlek minn idejk - lili ħallejtu jiżloqli minn qalbi wkoll.

ELEN

Le! Le, qed ngħidlek, Ma! M'iniex sa nhallik tħiċċadni mill-ħtija wkoll. Hallili dik tal-anqas. ...Le! Int ma tafx! Dak il-ħin hu ġares lejja - ġares lejja u qrali f'għajnejja l-kruha kollha li kont qed inħoss għaliex - f'idu! Hass id-deħxa go ġismi kollu. U fehem.

NIKOLA

Lanqas kieku ridt ma kont iżżommu...

ELEN

Le! Halluni nghid jien! Jien kont li rħejtlu jdejh. Li kieku ridt kont insibha s-saħħa - ma kontx nitilqu! - kont saħansitra ninżel miegħu għal isfel - intir f'dak id-dlam miegħu pjuttost milli nitilqu. Imma ħallejtu jaqa' għax ridt!

SA PETRONJA

Marijasanta!

ELEN

Imma hu wkoll ried! Fl-istess ħin li tlaqtu ...kien hu li fetaħ idejh. Hu wkoll, donnu f'leħha ta' mument kien qrali qalbi. U jien qrajtlu għajnejh, għajnejh jitkolbu: Erħini naqa! Erħini mmur! Intir!... U fl-istess waqt, fl-istess deħxa ta' mument, erhejna 'l-xulxin. U wiċċu ma kienx aktar imbeżżeña. – Waqa' fis-skiet, bla lanqas għajta waħda. Fil-ħemda assoluta.

Pawsa. Skiet perfett.

136. BARA. IL-ŁOĞGA - BILLEJL. (ARA 121A)

Taħt it-turretta fejn waqa' EŽRA:

Idu l-leminija, il-pala 'l fuq, bla ħajja, is-swaba' miftuhin.

SIKTA ASSOLUTA.

SAMWEL (O.S.)

Għasfur taċ-ċomb itir.

137. AVJARJU TA' GHASAFAR EŻOTIĊI. (ARA 45)

Għasafar itiru lkoll f'daqqa, qishom f'ferneżija ta' genn.

138. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

NIKOLA

Ruħ il-bniedem... Darba - xi mkien ma nafx sew fejn jew meta - darba qrajt li għamlu esperimenti fuq ruħ il-bniedem... Tabilhaqq. Biex isibu prova - prova jekk teżistix jew le ruħ il-bniedem.

SA PETRONJA

(*tqum bilwieqfa*)

Sur Nikola! Ara skużawni, jien illum ma ġejtx hawn biex noqghod nisma' l-ereżijiet! Fejn hi l-umbrella?

SAMWEL

(*idu fuq spallejha - iżegħelha terġa' tpoġġi*)

Le! Int ibq'hemm issa. Ĝejt hawn biex tisma' u tara - ereżijiet u mhumiex! Mela isma'...

(IS-SA PETRONJA *terġa' sa tqum tipprotesta - jerġa' jżommha*)

Isma' u ara. Sal-aħħar!

NIKOLA

Mhix ereżija, Sa Petronja. Anzi. Sabu prova jgħidu - prova xjentifika ta' kemm tiżen ruħ il-bniedem. Għax wiżnu wieħed - bniedem qed imut - ffit sekondi biss qabel ma miet, u wara, ffit sekondi eżatt wara li miet. U sabu tabilhaqq

differenza minima - grammi infiniteżimali... Imma xorta waħda prova, qalu, ta' kemm tiżen ir-ruħ li sa fl-ahħar ħelset. Ghax hija hekk haġa fraġli ruħ maħkuma ġo dan il-gisem iebes. U ssib min jistaqsi, hija tassew ir-ruħ li hi mjassra - jew ir-ruħ li tjassar?

Pawsa.

PETRA *tersaq lejn IS-SA PETRONJA minn warajha u tqiegħed idha fuq spallitha* - SAMWEL *għadu idu fuq l-ispalla l-ohra.*

PETRA

U int, Sa Petronja? Int temmen f'dik ir-ruħ? Hemm ġewwa fik ukoll ruħ imjassra, tixtieq il-ħelsien?

SA PETRONJA

Ara - araw ruhi - jien qed napprova nifhem id-dulur tagħkom. Nagħder u nifhem jien ukoll, ara taħsbux!...

SAMWEL

Għax x'tista' tagħmel ghajjr tagħder? Issa li ftahna qalbna miegħek - issa li l-ahħar qatra ta' demmna tajnihiekk - u kxifniekk ruħna beraħ?

PETRA

Xi trid aktar minna?

SA PETRONJA

Irrid!... Imma jien ma rrid xejn, ruhi! Xejn ma rrid mingħandkom!

SAMWEL

Le. Għid, tibżax. Ridt tistaqsi xi haġa forsi? Staqsi li trid. Li ridt taf issodisfajnieh? Kull suspett, kull dubju, iċċarajnihulek? Żgur li le!

Mela staqsi - tal-anqas mistoqsija oħra - tal-aħħar, qabel ma tmur - jekk trid tmur.

SA PETRONJA

Iva ara, naħseb li aħjar thalluni mmur...

SAMWEL

(iżommha)

Mela staqsi! Staqsi li ġejt biex tistaqsi!

SA PETRONJA

Samwel, f'ġieħ is-Sema!...

SAMWEL

Is-sema trid taf ukoll, Sa Petronja. Staqsi mela.

SA PETRONJA

Imma nistaqsi xiex? Sinjura Depawli!...

SAMWEL

Li trid. Mhux hekk, Nann? Lili issa thalluni nistaqsi li rrid, le? Mela anki int - anki int, Sa Petronja. Għandek dritt. Staqsi mela.

SA PETRONJA

Insaqsi? Ara - ara, int qed iġġegħelni...

SAMWEL

Jiena iva. Staqsi!

SA PETRONJA

Tajjeb. Imma ħallini - ħallini naħseb!

SAMWEL

Le! M'għandekx x'tahseb! Taf! Rajtkom hemm barra, fuq iz-zuntier, konfoffa wahda! Fuqjex kontu qed titkellmu? X'riedu ja fu? Staqsi lili u ngħidlek.

SA PETRONJA

X'konfoffa?

SAMWEL

Staqsini! Riedu jafu xi haġa jew le?

SA PETRONJA

(*f'wiċċu - bl-istess qilla*)

Iva - riedu jafu!

SAMWEL

Hekk mela. Kompli. X'riedu jafu?

SA PETRONJA

Riedu jafu!... Riedu jafu jekk kontx int!

SAMWEL

Jien xiex?

SA PETRONJA

Kontx int... Isma', din mhix biċċa tiegħi! Int qed tisfurzani!...

SAMWEL

Kontx jien xiex?

SA PETRONJA

Li beżżejtu! Li werwirtu! Li ġegħiltu jaqbeż! Dak li riedu jafu! Jekk kienx minħabba fik!

SAMWEL

Minħabba fija?

SA PETRONJA

...Kuntent issa?

SAMWEL

Li jien ġegħiltu?... Imma x'jaħsbuni lili? Ghaliex weħiġt jien?...

SA PETRONJA

Għax kulħadd jaf li kien jibża' minnek! Bħalma dejjem kien jibża' minn missierek! ...Tal-anqas, hekk jgħidu.

SAMWEL

Missieri! X'għandu x'jaqsam missieri?

NIKOLA

Xejn! M'għandu x'jaqsam xejn - ħlief fil-moħħha hażin li għandhom! Missierek qatt m'għamel xejn lil ħadd! Dak naħilfu jien!...

SAMWEL

Hallieha tgħid! U għaliex tiddefendih int lil missieri? Għaliex mhux ommu? X'kien missieri biex lanqas ommu ma tiddefendih? X'mostru kien mela?

NIKOLA

Jekk qatt kien hemm raġel ġust - ġust u twajjeb!...

ELEN

(*fuq kliemu - lis-SA PETRONJA*)

La missierek u la Eżra ma kienu mostri!

SAMWEL

Tajjeb. Mela allura Eżrabeża' minni għax jien jien. Għax jien la jien raġel, la ġust u lanqas twajjeb. Naċċettaha - beżza' minni. Wara kollox, tiftakru x'qalli dak il-lejl, le? Qalli - mela ismagħha din ukoll, Sa Petronja - din trid tisma' - qalli: Int qattiel!

SA PETRONJA

Qattiel! Lilek?

SAMWEL

Qattiel, iva. Mhux biss - qalli li jien qtilt l-ohrajn

kollha wkoll!

SA PETRONJA

Ġesù Marija! Xoħrajn huma!

SAMWEL

Dik - dik hi! Ili minn dak il-lejl nippрова
niftakar! Dik hi! Kont naf li kien hemm xi ħaġa
- li qalli xi ħaġa dak il-lejl u li nippрова kemm
nippрова niftakar... Dik hi! Xoħrajn huma? Min
huma dawn l-oħrajn kollha li jien suppost qtilt?

SKIET BISS.

NANNA

Ma kienx jaf x'qed jgħid, Samwel.

SAMWEL

(wara ffit - bla ma jdur lejha)

Kif, Nann? Erġa' għidha?...

NANNA

Ma kienx jaf x'qed jgħid...

ELEN

(kważi fuq kliemha)

Minni ried jaħrab. Jien werwirtu. Weržaqtlu
f'wiċċu...

NIKOLA

Il-maltemp, is-sajjetti - strumblawh...

NANNA

...Ma kienx jaf x'inhu jagħmel.

TERĞA' S-SIKTA.

SAMWEL

(iħares minn wiċċi għal ieħor)

Imma għaliex? Għaliex intom hekk? Issa wkoll?

Għaliex tigħid lu koll - u koll flimkien? Intom li ma tiftiehemu qatt - tiftieħmu biss biex tigħid lu - issa wkoll! Għaliex, Nann? Elen? Nikola, għaliex?

SAMWEL *isabbat bil-ponn fuq il-mejda - itajjar l-affarijiet tat-te.*

Pawsa

PETRA *tersaq biex terġa' tirranġa l-mejda.*

SAMWEL

Int biss ma tgħid xejn issa? Halli kollox!... Hallejthom jagħmluk seftura lilek, wara kollox? Int biss imma... Hares lejhom. Dawn ja fu. U dik (*is-SA PETRONJA*) ...dik taħseb li taf ukoll. Imma int - int biss ma tgħid xejn? Int biss ma taf xejn?

PETRA

U kieku stess ngħidlek li naf?

SAMWEL

Taf? — X'taf? Kif taf?

PETRA

Kif taf int. Kif imissek ilek taf.

SAMWEL

X'naf? X'int tgħid?

PETRA

Għaliex ħarab minnek Ezra. Kif dejjem ħarab minnek. Għala...

ELEN

Mhux minn dejjem.

SAMWEL

Minn dejjem....

PETRA

Minn meta beda jaħrab minnek?

SAMWEL

Mhux .... minn dejjem?

PETRA

Għaliex?....- Tiftakar? - U dak il-lejl? Għaliex sejjahlek qattiel? Tiftakar x'qallek dak il-lejl?

SAMWEL

Eżra? Dak il-lejl? ...Qattiel? Iva... Għaliex qalliekk? Għaliex qattiel? ...Jien ma qtilt lil ħadd! Jien - int taf - jien qas qatra demm ma niflaħ nara! Qas fuq għasfur ma jien kapaċi nerfa'... Stenna! L-għasfur! Forsi ried jgħid għall-pitirross - għax rana sa noqtluh. Għalhekk forsi?

PETRA

Għalhekk. Għalhekk ukoll.

SAMWEL

Ukoll? Imma intom tafu - kont int li qtiltu! Jien ippruvajt inżommok!... U qas kieku stess. Ma rridx ngħid li int...

PETRA

Imma qed tgħid. Jien qtiltu, iva. Izda min qatel l-ghasafar l-ohra kollha bbalzmati fil-kamra ta' Eżra? Dawk xi ħadd - xi darba - qatilhom ukoll.

SAMWEL

Dawk? Li kienu ta' missieri? L-għasafar mela - għal dawk kien qed jgħid?... Għalhekk qal - l-ohrajn kollha li qtilt?...

140. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

SAMWEL

Il-guva... Imma issa ilu dawn is-snin kollha, x'għandi x'naqsam jien? U intom, Nikola – int kont tgħidli li n-Nanna qatlithom! Int, Nann! Veru?

IN-NANNA *xxengel rasha kemm kemm; tiċhad.*

141. TERĞA' D-DEHRA TAL-GħASAFAR MEJTIN, MINXURIN FL-ART.

Ġgajta għasafar ġo guva, itiru mwerwrin, jidħlu ġo xulxin, iħabbtu ġwenħajhom mal-ħadid tal-gagġa.

142. ĠEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGGA - BINHAR.

SAMWEL

(*mibluh donnu qed jerġa' jara dik id-dehra mill-imghoddji*)

Dażgur... Int dejjem tiċħad!... Għax int - int dejjem waħħalt f'Elen.

SAMWEL, *ħarstu malajr fuq wiċċi ELEN - ifittex il-verità.*

ELEN

Jien?...

(*iżda trażżan ruħha*)

Jien mela.

SAMWEL

Le; għalfejn tipprotesta int issa?... Int li dejjem waħħalt f'Nikola! Ċirku vizzjuż! U jien niżfen fin-nofs!...

SAMWEL *idur - ħarstu sa fl-aħħar tieqaffuq PETRA.*

SAMWEL

Jien allura?... Imma mhux jien kont. Kif stajt inkun jien? Xi ħaġa kont niftakar kieku! Mhux hekk? Mhux hekk imma?

Pawsa.

PETRA
(lil NIKOLA)

Għidlu.

NIKOLA

Kont għadek ċkejken. Kellek forsi erba' - ħames snin. Sibniek hemm ġew, fil-guva, l-ghasafar f'hoġrok u taħt saqajk - madwarek. U Eżra barra, wara l-wajer. Kien ra kollox naħseb.

SAMWEL

Jien qtilhom mela. Kif? Għaliex?

NIKOLA

Ilwejtilhom għonqhom, wieħed wara l-ieħor. Issakkart hemm ġew, u wieħed wara l-ieħor...

ELEN

Biex noħorġuk kellna nkissru l-ħġieg u nidħlu mis-serra.

143. LOKAL INDETERMINAT

SAMWEL, TIFEL, FKULL ID GHASFUR MARSUS PONN.

IMBAGħAD BIL-MOD JIFTAH PONN; L-GħASFUR MA JIETHARRIKX.

143B. ĜEWWA. IL-KAMRA TAL-LOĞGA - BINHAR**SAMWEL**

Imma għaliex?...

NIKOLA

Għaliex? Min jista' jghid.

ELEN

Eżra qatt ma ried jghid. Lanqas lili. Forsi lanqas hu ma kien jaf għaliex. Imma kien wara li hu beda... / Aħna... qatt ġadd ma kien isakkār lil Eżra mkien dak iż-żmien. Kien minn hemm li hu beda... jaħarbek. Jaħrab kollo u lil kulħadd.

SAMWEL

Għax beža' minni. Mostru ta' erba' ħames snin.

PETRA

Tifel imma. U issa taf. Haġa żgħira – ta' darba. Ta' tifel. Imma ma ridux jgħidulek. Hasbu li raw sinjal mis-sema forsi - jew minn xi mkien iehor. Min jaf! Imma issa taf - u taf il-ftit kruha tiegħek ukoll. Parti čkejkna minnek ukoll.

SAMWEL

U issa int tgħidilha čkejkna... Imma jien mhux iċ-ċokon li nara Petra, imma l-kruha. X'inhija din tiegħek - l-att ta' konsolazzjoni? Issa int tant għarfa - tant għarfa! X'għara minnha l-Petra ta' taħt it-taraġ, tistenna biex tiftaħ bieb għall-mostru? Jew dik lanqas ma kienet il-vera Petra - jew Frida, min int? Lil Rapunzell qtilnieha wkoll, issa? Min int int issa mela?

PETRA

Min qalulek li jien? Tibżax, ma jehtiġlix tweġiba. Għax jien bhalek inqbadt fil-labirint u sirt mostru. Forsi ghax jien ridt hekk ukoll. Jien il-ftit ikrah li kelli qatt ma stajt naħbi. U xandruh. Bi tpattija imma jien židt nivvinta ħafna ikrah ieħor fuqi nnifsi stess. Mhux kollu tort tas-Sa Petronja li jgħidu fuqi.

*(tara lis-SA PETRONJA sa tqum
biex tipprotesta – taħtafha)*

Le, int ibqa' hemm u isma'? Ngħid jien issa li hemm x'tgħid fuqi. Iva, sa certu punt kellha raġun hi. Imma kerha kemm jiena kerha, il-kruha tiegħi hija tiegħi - parti minni - għax ħloqtha jien. Mhux għax kienet nofs gidba tagħhom. Jew kollox jew xejn. Il-kruha tiegħi tal-anqas hija l-verità. Il-verità, Samwel.

SAMWEL

Għaliex qed tgħiduhuli issa dan?

PETRA

Għax digħà tafu. Biex temminhom. Biex ma jkollokx dubju - u int ma titgħabbiex bla bżonn bil-ħtija kollha.

SAMWEL

U biex nitilqek?... Qatt imma, Petra. Qatt!

PETRA

Le, Samwel. Taf li l-lejla stess int sa titlaq minn hawn. U jien ma naħsibx li għandi wisq aktar hawn magħkom...

SAMWEL

Qed ngħidlek qatt. M'għandekx għalfejn titlaq int.

PETRA

Konna nafu mill-bidu li jkollit nitlaq. Elen kellha raġun. Kieku veru konna ħenjin, kieku n-nies ma tirbahx forsi. Imma kemm aħna ħenjin? Allura għandhom raġun huma. F'familja bħal din, ta' nies tal-affari tagħhom, sitwazzjoni bħal din mhix aċċettabbli.

SAMWEL

Nies tal-affari tagħhom! Hemm - hawn - arana

lkoll in-nies tal-affari tagħhom! In-nies twajbin kollha!

PETRA

Għalxejn, Samwel. Kontra min tista' teħodha aktar?

SAMWEL

Kontrija! Kontrija tal-anqas!

PETRA

Għalxejn, Samwel. Int taf. U jien ikolli mmur. M'hawnx, u qatt ma kien hawn, post għalina t-tnejn hawn ġew.

SAMWEL

Għalina t-tnejn, le. Għandek raġun int. Imma jekk trid hekk, tajjeb; spiċċat. Imma int ma tmurx.

PETRA

Għalxejn, Samwel...

SAMWEL

Le. Immur jien.

(*idur lejn IN-NANNA u NIKOLA*)

Jien sa mmur.

NANNA

Le, Samwel...

NIKOLA

Tmur? Hsibtha sew, Samwel... Terga' tmur?

NANNA

Imur fejn? Fejn tridu jmur?...

SAMWEL

Fejn? X'qed taħseb? Is-Seminarju - lura s-Seminarju forsi, min jaf?

(jidħaq)

Le - le, Nann. Tibżax! M'iniex sejjer lura hemm...
 Imma arakom! Arakom! Digà sa tibdew - digà
 erġajtu bdejtu! Min sa jirbah! Sa tghaddi tiegħu?
 Sa nitlef jien! Hu? Hi? Hu?... Arakom!

NIKOLA

Aħfirli, Samwel. Ma ridtx!

SAMWEL

Imma dak li ħsibt, veru? Veru? U hi wkoll!

NIKOLA

Ma ridtx - emminni, ma kontx naf... Ma ħsibtx!
 Aġħmel int, Samwel! Iddeċiedi int!

NANNA

Aġħtina ż-żmien, Samwel. Ma nibqgħux hekk.
 Tmurx imma. Tmurx minħabba fija.

SAMWEL

Minħabba fik? Le, tinkwieta xejn, Nann.
 Tinkwieta xejn. Ma mmurx minħabba fik.

SAMWEL jitbaxxa u jbusha ħafif fuq ġbinha. Tibda sa tiehu r-ruħ, sakemm...

SAMWEL

...Immur minħabba fija. Inkella veru kontrija biss inkun nista' nkompli nehodha. Fantażma ieħor li ma nafux. Mostru ieħor. Għax min jaf il-mostru fejn hu f'did-dar? Forsi jien ukoll f'did-dar ma kont hadd. Forsi jien bniedem ieħor li qatt ma għex - ghajr fid-dellijiet tagħkom ilkoll. Għax haġa hi żgura - li l-mostru hu hawn ġew, ġo din id-dar, fejn ħlaqtuh intom.

(idur fuq PETRA)

Int imma tista' tibqa'. Int barranija kont - u barranija għażiżt li tibqa'.

PETRA

U din darek tibqa'

SAMWEL

Dar missieri. Imma f'idejk nista' nhallihha. — U issa, issa mela, ikolli mmur tassee...

(*jersaq*)

Hux tassee nista' mmur issa, Petra?

PETRA

(*tersaq - mhux čanfira - verità*)

Mingħandi m'għandekx bżonn permess. Li għandek tagħmel, aghħmlu Samwel.

SAMWEL bil-mod jagħti l-ahħar pass lejha. Hi tgħannqu magħha għal xi waqtiet, imbagħad hu jagħtiha bewsa fuq xufftejha - bewsa ta' fit sekondi - forsi l-bewsa tal-addijo. Forsi l-bewsa ta' ġuda.

IS-SA PETRONJA tibqa' cċassata tħares lejhom. Imbagħad f'daqqa waħda tirrealizza li jekk trid taħrab, dan huwa l-waqt.

Tqum bilwieqfa f'daqqa biex did-darba żgur ħadd ma jipprova jżommha. Imma nsiet il-kikkra fil-plattina f'hoġorha. Tipprova ma tħallihieq taqa', imma tferfer kemm tferfer idha biex tilqagħha, taqaghħla u titkisser fl-art.

SA PETRONJA

(*isterika*)

Skużawni! Skużawni!... Ma nafx kif waqgħet!

Tipprova tersaq lejn il-bieb biex tiżgiċċa 'l barra, iżda SAMWEL idur mal-mejda hekk li jagħlqilha t-triq.

SA PETRONJA

Ippruvajt inżommha jaħasra - ippruvajt!

SAMWEL

Ma ġara xejn, Sa Petronja. Farradtilna sett -

imma ma ġara xejn. / Mela sejra jaqaw?

Hjiel ta' logħba tal-qattus u l-ġurdien, hekk kif it-tnejn iduru mal-mejda - hi tipprova taħarbu, hu jsus warajha.

SA PETRONJA

Iva - skużawni! Imma naħseb aħjar!...

SAMWEL

Sarlek il-hin forsi?

SA PETRONJA

Iva! Aħjar naħseb!

SAMWEL

(jerġa' jieħu s-sikkina)

Ma tiħux biċċa kejk ieħor tal-anqas?

SA PETRONJA

(sa fl-aħħar issib ruħha qrib il-bieb tal-logħga)

Le - le grazzi! Biżżejjed! Hadt biżżejjed! Grazzi!

SAMWEL

Forsi mqar ftit te?

IS-SA PETRONJA *tieqaf fil-bieb tal-logħga, tipprova toħroġ bi ftit dinjità.*

SA PETRONJA

Le, grazzi - grazzi, Samwel ruħi! Darboħra forsi.

*(ħares lejn il-ġnien - kontra qalbha
toħroġ fil-logħga - tieqaf)*

Reġa' beda jraxxax!

144. BARA. IL-ĠONNA TAD-DEPAWL - BINHAR.

Xita niežla ħiemda.

QRIB: *Duħħan u l-aħħar ilsna tan-nar ta' xi haġa tinharaq ġot-tank tal-ħadid imsaddad. Fl-isfond, wara d-duħħan jidher it-terrazzin mnejn ħierġa s-SA PERPETWA.*

144A. BARRA. FUQ IT-TERRAZZIN - BINHAR.

SAMWEL

Dnub... ikollok tmur digà. Imma jekk sarlek il-ħin, Sa Petronja, ma nżommukx.

SA PETRONJA

Ara! Dak duħħan hemm isfel? Iva ta! Hemm xi ħaġa qed taqbad fis-serra!

PETRA

L-umbrella, Sa Petronja. Tinsihie.

SA PETRONJA

(*bejn trid taħrab minn SAMWEL,
bejn trid tistenna l-umbrella*)

Ara - ara dak id-duħħan!

SAMWEL

Għax ma tmurx tara? Anzi, ejja noħorġu flimkien...

PETRA

(*tnewlilha l-umbrella*)

Mur u ara, tibżax. U wara mur għid lilhom ukoll. Għidilhom kollox mitmum. U m'hemmx għalfejn darboħra. Ma jkunx hemm darboħra.

SA PETRONJA

(*mifxula - tissielet mal-umbrella biex tiftaħha*)

Le - le, m'hemmx għalfejn, Samwel. Sa tixxarrab għal xejn... Imma ara, veru ta, ġudu hsieb; hemm xi ħaġa taqbad!

SAMWEL

Auto da fè - Sa Petronja. Auto da fè.

(*jgħinha tiftaħ l-umbrella*)

Ejja ha - żommha int, tibżax. Jien hekk jew hekk ma nixxarrabx. Ma ninħaraqx lanqas. Li għandi

bżonn issa hu li nitgħallem nimxi fuq l-ilma mingħajr ma negħreq. Ejja, hekk, flimkien, int u jien, imma int tħarix lura...

IS-SA PETRONJA *tissara ma' SAMWEL sakemm jirnexxilha tieħu l-umbrella, imbagħad tiskappa xi żewġ passi bogħod minnu:*

SA PETRONJA

(twerzieqa

Int miġnun! Imġienen ilkoll! Ir-razza kollha!
Qatt ma nerġa' nifxes minn dik l-ġħatba 'l-ġewwa. Nirra Alla jagħmini! Qatt fuq li qatt!...

(Taħrab.)

SAMWEL

Le, stenna Sa Petronja! Arani. M'inieks sa nixxarrab! Sa nimxi!... (*skiet / wahdu*) Jista' jkun - qatt aktar allura?... Imma Sa Petronja, jekk thares lura tibża' li tarani nimxi fuq l-ilma? Jew, jekk thares lura, issir statwa tal-melh?...

Jibqa' wieqaf iħares barra l-logħga.

Pawsa.

IX-XITA TRAXXAX.

145. ġEWWA. IL-KAMRA TAL-LOGġA - BINHAR.

NANNA

Qatt aktar?

IN-NANNA *tqum bi tbatija u tibda riesqa lejn it-taraġ biex titla' fuq.*

IN-NANNA

Qatt aktar mela.

(titla', tieqaf tistrieh kull ftit targiet)

Min jaf kemm ħareġ bebbux hemm barra.

(thares lejn il-ġnien)

Veru imma, ħarsu, hemm xi ħaġa taqbad fis-serra.

ELEN

Jien u Petra ħriġna kollox hemm barra lbieraħ. L-imbarazz kollu ta' Ezra. Bebbux u tjur, kollha bbalzmati, u ħwejjeg u lbies li ma jiġu 'l hadd iżjed.

NIKOLA

Dalghodou ħriġt mas-sebħ u tajthom in-nar. Kienet digà sa tibda traxxax. Hsibt li ntefa kollox.

ELEN

Hallejtlu t-tieqa miftuħa l-lejl kollu, forsi tidħol ftit arja.

NIKOLA

Imma arahom issa huġġiega waħda.

NANNA

Jekk ma tagħlqu ser nimtlew duħħan...

ELEN

Riħ isfel, duħħan abjad, bilkemm jinqata' mill-art.

NIKOLA

U d-duħħan jerġa' jinżel, jintelaq fuq l-irmied, jinxtorob mill-ħamrija. Li kieku kont għadni nfittex sinjali mis-Sema - xi tifsira moħbija tal-għeġubijiet - tifsira sempliċi u innoċenti, imma loġika, kieku min jaf?...

(imma jxengel rasu: le)

Tahseb... qatt jista' jkun, Tereża?

NANNA

Ma nafx, Nikola. Imma la tieqaf ix-xita rrider tibgħat għal Dun Pawl. Fakkarni, Elen.

ELEN

Le, Ma. Jien ma mmurx. Ma jien sejra mkien aktar.

NANNA

Mur int, Petra. Tinsiex. Ghidlu neħtieg inkellmu... Le, għidlu nixtieq inkellmu. Ma nafx, forsi hu jista' jghidli, dejjem xtaqt naf, wara daż-żmien kollu, kif tagħmel biex thobb kull tliet sīħat. Forsi hu tal-anqas jista' jghidli kif. Imqar kull tliet sīħat. Fejn hi ċ-ċavetta tal-kamra ta' Ezra?

ELEN toħroġ ċavetta minn but. Imma ma tqumx.

Jersaq NIKOLA, pawsa, imbagħad tagħtihielu.

NIKOLA

(jersaq lejn it-taraġ)

X'se tagħmel?

NANNA

Insakkar hemm fuq tal-anqas. Wara nimtedd u forsi nistrieh ftit.

NIKOLA

Trid niġi ngħiniek? Dik it-tieqa ġġammjata.

NANNA

Kif trid. Tinsiex, Petra.

(Toħroġ.)

NIKOLA jitla' u joħroġ warajha.

ELEN *tibqa' bilqiegħda.*

Tibda toftoq ix-xogħol tas-suff' ħoġorha, b'determinazzjoni u kompulsività, u tkompli tagħmel hekk sat-tmiem.

Fil-bieb tal-logħha SAMWEL inehħi n-nuċċali mxarrab u jixxuttah fil-qmis.

SAMWEL

(*bla ma jħares lura*)

Fejn naqbad immur, Petra?

PETRA

(*tiżbarazza l-mejda*)

Dak issa trid int tarah. Mur - jew idħol minn hemm.

SAMWEL

Jien hemm barra ħraqt kollox ukoll. Hraqthom kollha, Petra.

PETRA

Naf.

SAMWEL

Kull ħrafa - mitmuma jew le. Qattajt u ħraqt kulma ktibt.

PETRA

Naf. U issa ġuġġiega waħda, mal-bqija ta' Eżra.

SAMWEL

Taf mela. Imma tassew taf kollox int?...

PETRA

Tibqax hawn, Samwel. Mur.

SAMWEL

Għinni mmur mela! Għinni, Rapunzell!

PETRA

(tieqaf minn xogħolha - leħen iebes - akkuża)

Rajtek ilbieraħ waranofsinar ħiereġ mill-kamra tan-Nanna.

Skiet.

SAMWEL *idur lejha. In-nuċċali għadu f'ido, itella' jdejh it-tnejn ma' wiċċu jogħiġok għajnejh.*

SAMWEL

(nifs twil - sa fl-aħħar)

Rajtni mela.

(jilbes in-nuċċali)

Bagħtet għalija. Biex tkellimni fuq il-funeral qaltli.

PETRA

Domtu siegħa hemm gew.

SAMWEL

(mhix akkuża)

Kont qed tgħassisl.

PETRA

Iva.

SAMWEL

Int ukoll. Il-mostru tal-qiegħ...

PETRA

Meta hriqt imbagħad għaddejt minn quddiem il-bieb ta' kamarti. Kont sa tiftaħ u tidħol, imma mbagħad hsibt li ahjar thabba l-ewwel. / Qatt ma kont thabba qabel. / U lanqas did-darba ma ġabbatt. Naqsitlek il-ħila. Ippruvajt terġa' tgholli jdeik biex thabba... Minflok, bqajt sejjer inkiss inkiss bla ma ġabbatt. Bla ma dħalt.

SAMWEL

Kif rajtni?

PETRA

Mill-kamra ta' Eżra. Meta tlajna nnaddfu hemm fuq jien u Elen. Hemm ġew għandu - kellu - elf mohba. Kellu ċwievet għal kullimkien. U kellu ċavetta għall-bieb tal-garigor - u fil-ħitan tal-garigor ma nafx kemm-il xaqq, kemm-il hofra u rewwieħha hemm li minnhom tista' tissindika fil-kuruturi. ...U fil-kmamar ukoll. Ghaliex ma ġabbatx, Samwel?

SAMWEL

(jafli tafli qed jigdeb)

Ma ridtx. Ma ridt inkellem 'il ħadd.

PETRA

Wara li kellimt lin-Nanna. Għal siegħa shiħa... Jew forsi, kellmitek hi?

SAMWEL

Fuq il-funeral. Qaltli...

PETRA

Min miet tassew hemm ġew, Samwel, wara dak il-bieb magħluq?

SAMWEL

Għidtlek!... Jekk taf, għalfejn tistaqsi, Petra?

PETRA

Għax ġew qalulek, u ma qalulekx, hux hekk, Samwel? Għax dak li ma ridtx taf fuqi, issa qaluhulek. U fin-nisġa tal-ħrejjef wieħed imut bl-iċčen kelma - l-iċčen magħmul. L-iċčen żiffa ta' realta kapaċi ssir riefnu u teqred l-illużjoni. U meta r-riħ idur kontra tiegħek ma tistax

tkompli timxi fuq l-ilma. Fejn sa nidfnuha issa lil Rapunzell, Samwel?

SAMWEL

Elen... Elen kienet taf. Kienet taf għaliex bagħtet għalija n-Nanna. U għalhekk...

PETRA

...Għalhekk tellghetni magħha hemm fuq. Biex nara u nisma'. Forsi qaltilha n-Nanna. Għalhekk urietni l-mohbiet ta' Ezra. Mewta oħra żgħira. Bi tpattiċja.

SAMWEL

Ġuda.

PETRA

Biex żgur ma jkollix - u lanqas int - illużjonijiet aktar. Forsi Dun Pawl jagħraf itaffilhom xi ffit is-sens ta' htija. L-intenzjoni li tgħodd, jgħidu. Tnejħhi l-intenzjoni, x'jibqa' mill-imħabba?

SAMWEL

Mela issa tassew li nista' mmur. Issa ġieles tassew. Niżżejk hajr, Elen!... Hajr, Petra.

(*jagħti xi żewġ passi deċiżi 'l barra mil-logġa*)

Veru sejjer mela.

(*imma jieqaf minnufih*)

Taħseb huwa hekk hažin li wieħed ikompli jżomm nitfa illużjonji, Petra? Ara - arani sa nimxi fuq l-ilma, Petra. Qed tarani?

Jgħolli u jiftaħ idejh bħal ġwienah ta' għasfur - iħares 'l isfel lejn l-art, u jagħti pass żgħir meqjus - akrobata miexi fuq ħabel stirat, jipprova ma jitlifx il-bilanċ.

SAMWEL

Arawni! Qed nimxi fuq l-ilma! Qed tarawni?

(agħti ftit passi imma jieqaf soptu)
Arawni! Arawni!

STAMPA WIEQFA: SAMWEL “MIEXI FUQ L-ILMA”:

146. ġEWWA. ID-DAR MUŻEW TAD-DEPAWL. (ILLUM) - BINHAR.

PETRA minn tulha u minn quddiem, illum u kbira fl-età, wieqfa ma titharrikx. Wiċċha lejn SAMWEL fl-istess qagħda tiegħi - hi ukoll miexja fuq l-ilma.

IL-FLAWT

STAMPA WIEQFA:

SAMWEL, l-istess u minn tulu, iħares lura lejha, jitbissem.

Wiċċ PETRA, (l-imghoddxi) eqreb, thares lejh.

Wiċċ SAMWEL eqreb, hekk kif:

IL-ĠHANA TAL-ĠHASAFAR EŻOTIČI JOGħLA BIL-MOD IL-MOD, IMMA JIBQA' DEJJEM FL-ISFOND.

Id-dehra ma titharrikx fuq wiċċ SAMWEL tithallat u titwaħħad ma' wiċċ SAMWEL ieħor F'ritratt: SAMWEL fit aktar fl-età.

Hekk kif ix-xena tinfetaħ aktar, jidher bil-mod il-mod IR-RITRATT KOLLU li juri lil SAMWEL bilwieqfa fl-istess qagħda ta' “miexi fuq l-ilma” però issa qiegħed jibbilanċja ruħu fuq s-seat ta' mutur.

Ir-ritratt jiċċaqlaq - qiegħed f'idejn TFAJLA TURISTA li ratu fuq l-iskrivanija u ħaditu f'idejha biex teżaminah

L-ĠHANA TAL-ĠHASAFAR ISSA JINSTEMA' SEW, QRIB U MA' KULLIMKIEN, IMHALLAT MAL-GHAJJAT INDIVIDWALI TA' TJUR EŻOTIČI U TROPIKALI.

IL-GWIDA u madwarha ghadd żgħir ta' TURISTI. Bi lsien barrani, orjentali, IL-GWIDA tispjega xi haġa dwar il-kamra u mbagħad tersaq lejn il-logġa.

Mis-sigġu fejn l-aħħar rajna lil ELEN, għoxrin sena ilu, tqum PETRA.

Kibret sew u għall-ewwel wieħed jista' jitfixx kilha ma' ELEN.

PETRA

Għall-ġonna minn hawn, jekk jogħġgob kom.

(*tmur tiftah il-bieb tal-logġa*)

Nitlob kom toqogħdu attenti u ssegwu č-ċangaturi bojod bejn ix-xtieli. Li sa taraw huma l-akbar serer tal-fjuri li qatt kien hawn f'dil-gżira. Ma jsirx tiegħi li ma jordnawx minn hawn, kif forsi qalulkom.

Tieqaf biex thalli l-GWIDA tittradu ċi.

PETRA

Dak li qed tisimgħu, u li qed taraw hemm isfel, hu l-Avjarju Nazzjonali, mibni u ssussidjat mill-European Wild Life Foundation taħt il-patroċinju tad-Dipartiment tal-Ambjent. Kultant xorta għadek issib xi fanatiku li jispara xi tir bl-addoċċ lejh - imma issa tista' tgħid huwa aċċettat u apprezzat minn kulħadd.

IL-GWIDA *tittradu ċi.*

TFAJLA TURISTA tpoggi l-gwarniċ bir-ritratt ta' Samwel lura fuq l-iskrivanija. PETRA tersaq u tirraṅga l-gwarniċ f'postu.

PETRA

Dak kien l-aħħar min-nisel tad-Depawli - is-sidien ta' did-dar. Miet fl-1973 f'inċident tat-traffiku.

IT-TFAJLA TURISTA għadha thares lejn ir-ritratt - jidher li xi haġa fih qed jinteressaha; turih lil ġUVNI ħabib tagħha. Kulma wieħed jista' jifhem hija l-kelma Suzuki jew Kawasaki. Iddur u thares lejn PETRA tistenna tweġiba.

GWIDA

(*tispjega xi ftit sogħbiena*)

Iridu jafu jekk dak il-mutur hux Suzuki jew Kawasaki.

PETRA

(*imqita*)

Le. BMW għidilhom, jekk jiġi interessahom daqshekk. Kien tfarrak bih f'incident frontal ma' Ford Cortina fil-mina tar-Regional Road... Incident banali. Imma ma naħsibx li jiġi jaressahom.

IL-GWIDA tittraduci xott xott.

PETRA

(*iddur lura lejn il-logġa*)

Minn hawn. U jekk jogħġog kom imxu dejjem fuq iċ-ċangaturi bojod.

Thalli l-aħħar turist joħroġ, imbagħad tagħlaq il-bieb. Tersaq lejn il-ġenb tal-logġa biex tagħlaq il-purtiera. Iggeriha xi ffit iż-żda mbagħad malajr terġa' titlaqha u tnizzel subghajha lejn ħalqha.

Subghajha: toħroġ qatra demm mit-tingiżza.

Issoff għal xi ffit sekondi, imbagħad thares lejn subghajha. Issoffi xi ffit ieħor, toghrku ħafif, terġa' ttella' idha u b'determinazzjoni tiġib il-purtiera. Dlam.

Xejn ghajr

IL-KAKOFANIJA TAL-GHANA TAL-GħASAFAR.

TMIEM

